

TOMIS

Anul VII, nr. 3 (69), martie 1972

24 pagini, 3 lei

CARTEA POLITICĂ

Înfăptuirile mărețe ale poporului nostru de-a lungul vastului proces de edificare a socialismului la orașe și sate, toate izbînzile și realizările sale sînt legate indisolubil de promovarea cu consecvență a politicii științifice, clarvăzătoare, a Partidului Comunist Român. Forță conducătoare a întregii societăți românești, partidul nostru este singurul capabil să elaboreze liniile directoare ale economiei naționale, ale culturii și științei, să traseze drumul României socialiste spre culmi tot mai înalte de progres și civilizație. Cunoașterea și aprofundarea de către toți oamenii muncii, de întregul popor, a politicii interne și externe a partidului, se impune astfel ca un imperativ de o covârșitoare importanță. Documentul-program aprobat unanim de Plenara C.C. al P.C.R. din 3—5 noiembrie anul trecut, cartă a voinței întregului popor român, afirmă cu o deplină vigoare necesitatea ridicării continue a conștiinței politice și moral-cetățenești a comuniștilor, a oamenilor muncii din toate domeniile de activitate, înarmarea lor cu politica partidului, creșterea combativității lor revoluționare. Totodată se afirmă ca o sarcină permanentă îmbogățirea orizontului ideologic și cultural al maselor, însușirea de către oamenii muncii a tezaurului culturii socialiste, a tot ce a realizat mai bun omenirea în știință, literatură și artă.

Între multiplele mijloace prin

GEORGE CRIȘOVAN,

secretar al Comitetului județean
Constanța al P.C.R.

(Continuare în pag. 16)

VOX IUVENTIS

Cu vreme în urmă, am vorbit la radio și am reprodus în fața microfonului o discuție cu un prieten tînăr al meu despre curaj. La un timp oarecare, am primit o scrisoare de la o tînără din comuna Cosmești, județul Galați. Îmi spune corespondenta mea un necaz al ei. După ce a terminat liceul, a voit să ajungă într-o facultate, dar nu a reușit și atunci — afirmă ea și eu transcriu exact — „am încercat să intru în serviciu, pe undeva. Însă, oriunde am încercat, porțile îmi erau închise, acolo putînd răzbate doar cei cu relații”.

Mai departe, tînăra din Cosmești Galaților îmi povestea cum nu s-a lăsat înfrîntă, cum s-a adresat unor foruri superioare, cum a primit răspuns prompt, și cum pînă la urmă, deși s-au

GEORGE MACOVESCU

(Continuare în pag. 3)

DRUMURILE CĂRȚII

participă: eugen barbu, aurelia batali, nina cassian, liviu călin, tașcu gheorghiu, romul munteanu, ion nobilescu, ioanichie olteanu, virgil teodorescu

pag. 10—11

VIRGIL TEODORESCU

un echipaj patetic

Ca într-un vis în pagini e totul spus altfel,
deși-ntr-o om și literele scrise
nu-i nici măcar grosimea unui mugur,
unui pătrar de lună,
nici măcar
grosimea unui virf de ac
ce infioară o balanță,
și totuși e-o văpaie secretă ce
gîndirea și simțirea într-un fruct,
e pasărea ciudată care dorind
să zboare
își caută în alta o aripă absentă,
o aripă ca un copil dormind,
este perechea incîntătoare de
păsări albe subjugate
aceleiași dorințe ca un etern sărut,
dar care niciodată, niciodată,
nu pot plana deasupra enormului
decit formînd un echipaj patetic.

principii critice

INTRE „OPINIE” ȘI TEXT

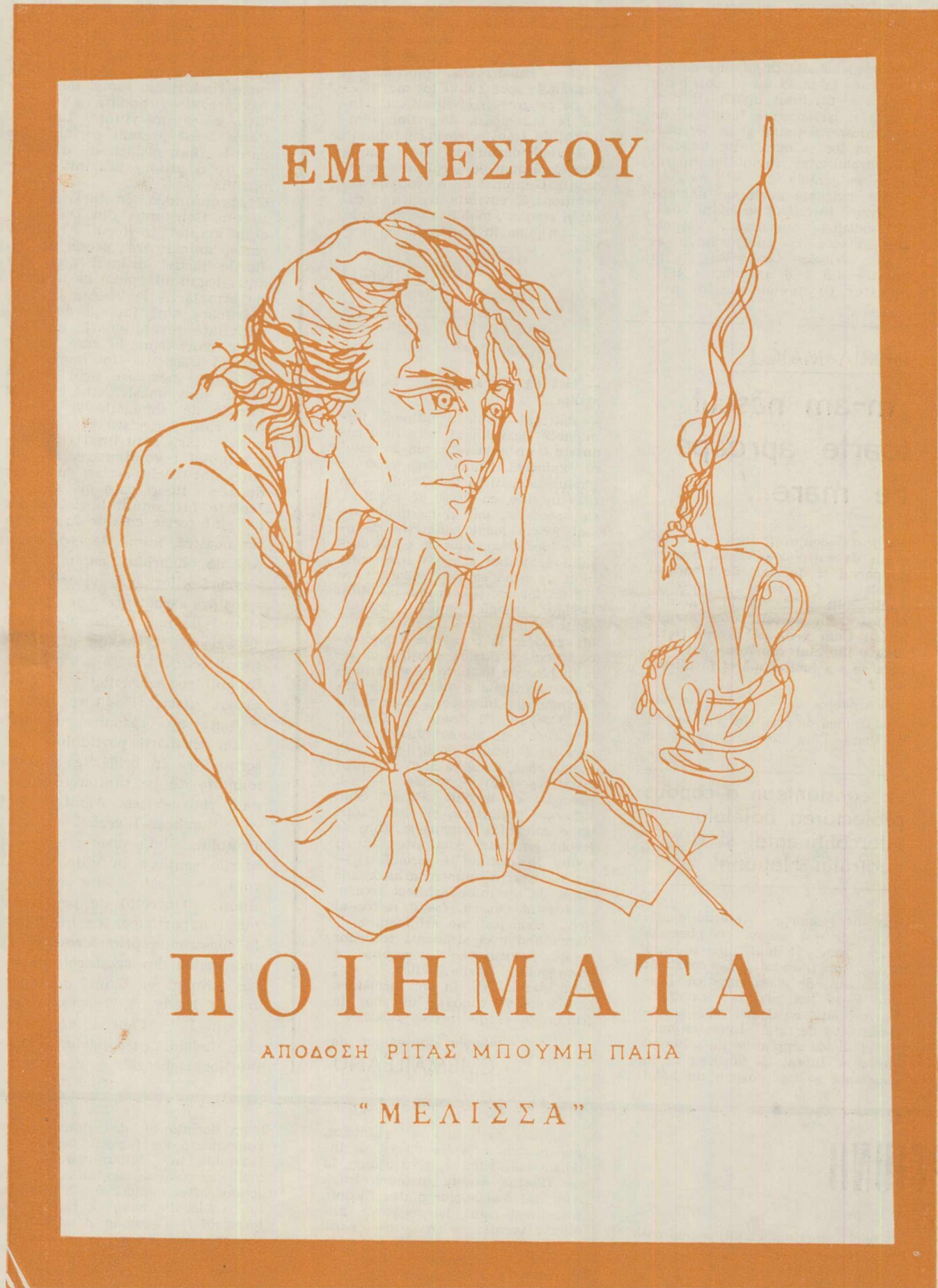
În Jurnalul său, André Gide transcrie următoarea propoziție a lui Renan: „Nu poți gîndi liber decît dacă ești încredințat că ceea ce scrii nu va avea urmări”. Gîndul, cu alte cuvinte, la consecințele imediate ale paginii scrise, la felul cum ea se va reflecta, independent de tine și de intențiile sale, în conștiința celui alt, poate altera seninătatea și libertatea de spirit a criticii literare. În principiu, n-ar trebui să se întîmple așa, fie și pentru faptul că activitatea critică își propune, de la bun început, să aibă urmări, adică să influențeze, să creeze un curent de opinie.

Practic însă, dacă ținem seama de condițiile foarte complicate în care se desfășoară această activitate, pericolul semnalat în propoziția lui Renan citată mai înainte nu poate fi neglijat. Mai întîi că fiecare înțelege cum vrea chiar și opinia critică exprimată cu toată claritatea.

Despre același articol unul va zice că este reticent sub o formă călduroasă, altul că este, în fond, ditirambic într-o expresie ce se vrea reținută și obiectivă. Gîndul prea insistent la modul cum va fi înțeles și comentat sfîrșește prin a falsifica sinceritatea complexă a unui critic. Urmările unui articol nu trebuie calculate dinainte, ci așteptate, așteptate în liniște, cu sentimentul proaspăt și fragil

LUCIAN RAICU

(Continuare în pag. 4)

HORIA MAICU:

„m-am născut foarte aproape de mare...”

La peste 60 de ani, prof. dr. arhitect HORIA MAICU surprinde printr-o tinerească volubilitate și o remarcabilă prospețime spirituală. Considerat unul dintre cei mai renumiți arhitecți români, profesorul arhitect Horia Maicu este foarte apreciat și în străinătate pentru proiectele sale caracterizate prin fantezie arhitectonică, împlinire estetică, funcționalitate. De altfel, numele său este foarte cunoscut, el figurînd pe frontispiciul a numeroase edificii. Surpriza avea să vină însă, abia în momentul în care, invitîndu-l la o rememorare, aveam să aflăm că s-a născut aici, la țărmul Mării Negre.

— Da, m-am născut chiar foarte aproape de mare, pe strada Costache Negri. Constanța acelor ani ai începutului de secol avea un farmec al său, propriu. Un orașel portuar cu o populație eterogenă — vreo 60.000 locuitori — și o oarecare pulsație vară, cînd protipendada Bucureștilor și Iașilor ținea să-și etaleze toaleturile pe străzile ce coborau alene spre faleză. Atunci, prin 1910, la Mamaia — care a rămas și astăzi pasiunea mea — nu exista decît Cazinoul; construit din lemn... Ceva mai tîrziu, pe vremea cînd și eu, ajuns tînăr arhitect, construiam în centrul Constanței hotelul Continental, la Mamaia s-a ridicat hotelul denumit astăzi „Internațional”. Tot la Constanța, unde am rămas pînă în preajma celui de-al doilea război mondial, am proiectat și construit peste 100 de case; majoritatea se pot vedea și azi...

(Continuare în pag. 2)

dialoguri contemporane

cu ION DODU BĂLAN, ȘERBAN CIOCULESCU, VALTER ROMAN DESPRE

destinul contemporan al cărții românești

pag. 3

convorbire cu o mare pictoriță:

MAGDALENA RĂDULESCU

pag. 14,20

valențe

DINAMISMUL CUVINTULUI

Omul secolului nostru nu este numai acel **homo faber** care străbate întreaga civilizație, este și omul informațional. Secolul însuși este un secol informațional. Multitudinea de preocupări umane se exprimă și fertilizează pe diferite căi, între care mijloacele de comunicare în masă ocupă un loc tot mai pregnant. Presa, radioul, televiziunea sînt necesități cotidiene de care omul de astăzi nu se poate dispensa. Subliniem ca pe o caracteristică a epocii noastre nevoia de informare. Avalanșa datelor din cele mai diverse domenii de activitate se materializează îndeeosebi prin numărul tot mai mare de tipărituri, care reclamă selecția și organizarea informațiilor, realizarea unor lucrări de sinteză pe ramuri și probleme. Utilizarea ordinatoarelor electronice în acest larg context informațional vine ca un auxiliar de preț. De ori cîte mijloace de propagare a experienței umane dispunem sau vom dispune în viitor, nu trebuie, însă, să pierdem din vedere forța de penetrație a cuvintului. Căci dacă aceste mijloace au fost născocite de mintea omului pentru necesitățile omului, utilitatea și viabilitatea oricărei comunicări, indiferent de mijlocul prin care este transmisă, rezidă în eficiența și forța de germinare a cuvintului. Fiecare informație este fecundă în măsura în care îngemănează o încărcătură specifică (de conținut) cu un grad de plasticizare pe măsura acestui conținut. Mai mult decît atît, informația trebuie să fie ecoul unei solicitări, altfel

spus, ea trebuie să fie răspunsul unor interese reale. Totodată, informația trebuie să răspundă momentului în care este cerută. Este lesne de înțeles că gradul de eficiență al unei informații este dat și de sfera ei de cuprindere. Informațiile specializate desigur că vor interesa pe specialiștii din domeniile respective. Informațiile cu o sferă mai mare de utilitate vor capta atenția unor categorii mai largi de oameni. Vom constata, în continuare, că nevoia de informare a omului contemporan depășește atît limitele preocupărilor profesionale, cît și pe acelea de cultură în general, informațiile care dețin cea mai mare pondere fiind cele de ordin social-politic. Vedem cum omul contemporan este un individ informațional nu numai din cerințe profesionale ori de cultură generală ci mai ales pentru că, mai mult ca oricînd, el este astăzi **zoom politikon**. În vehicularea ideilor social-politice și interpretărilor fenomenelor societății actuale mijloacele de comunicare în masă au o contribuție esențială. Cuvîntul tipărit își păstrează și își sporește forța sa de comunicare, deținînd și în perspectivă un loc prim. Crește totodată responsabilitatea cuvintului tipărit, cresc exigențele. Aceste exigențe devin un imperativ astăzi, în cadrul societății noastre socialiste multilateral dezvoltate, în care, așa cum arăta tovarășul Nicolae Ceaușescu, la Plenara din 3-5 noiembrie 1971, ridicarea conștiinței maselor este

o problemă majoră a întregii societăți.

Dacă meditam asupra acestor exigențe, vedem în primul rînd că ele răspund și trebuie să răspundă mercederii firești a cititorului față de litera tipărită. Încredere care acceptă fără tăgadă că în foaia scoasă de sub zațul tipografic este și autenticitate și util și frumos. Cei care încredințează tiparului gîndul lor au datoria civică și morală să răspundă acestei încrederi, și reușesc să răspundă în măsura în care își fac din ea o aspirație. Dar dacă meditam asupra acestor exigențe vedem totodată că ele înseamnă omul în etapa actuală a dezvoltării societății noastre, o anumită treaptă de cultură pe care se situează, o sferă de interese superioare, o conștiință revoluționară. În acest context al realităților noastre socialiste, cuvîntul tipărit nu mai este doar mijloc de comunicare, ci factor dinamizator.

Cartea politică pătrunde tot mai mult în mase, le înarmează cu știința materialist dialectică și istorică, le orientează în problemele prezentului socialist, le deschide înțelegerea mersului nostru înainte. Cuvîntul partidului devine imboldul muncii creatoare în toate domeniile de activitate, impulsionează inițiativele, canalizează eforturile și năzuințele spre culmi tot mai înalte de progres și civilizație. Cuvîntul se aureolează dobîndind semnificațiile transformărilor profunde, reflectînd năzuințele unui întreg popor, răspunzînd idealurilor umanității. Germinat de o realitate revoluționară, cuvîntul trece „în cuget și simțiri”, mobilizator, dinamic, se transpune în faptă, devine destin.

I. LUNGU

SEMICENTENAR

flacăra tinereții

Sărbătorim, în acest martie însoțit, cinci decenii de la constituirea organizației revoluționare a tineretului din România, Uniunea Tineretului Comunist. Cincizeci de ani de luptă plină de abnegație, de muncă fără de preget a tinerei generații conștiente de partid. Cincizeci de primăveri, ca tot atîtea solare explozii de energii în slujba înalțelor idealuri ale poporului, de libertate și dreptate socială, de nobil destin. Călăuzit de partid, tineretul utecist a înțeles să facă din cauza partidului propria sa cauză, din năzuințele poporului — propriile sale năzuințe. Sub flamura roșie a cutezanței comuniste, uteciștii s-au înrolat cu entuziasmul lor neprecupețit, cu bătaile inimilor lor tinere. Alături de comuniști, tinerii membri ai U.T.C. au străbătut anii grei de teroare, de privațiuni, de întineric, ai orînduirii burghezo-moșierești, fiind mereu, prin cuvînt și faptă, în primele rînduri ale luptei de transformare revoluționară a societății, către un viitor luminos. Către acest prezent socialist, pe care-l trăim astăzi ca o încununare a atîtor strădanii și aspirații.

Ca pretutindeni în țară, uteciștii din Constanța, din Dobrogea, s-au avîntat în focul luptelor clasei muncitoare, presărînd cu florile jertfei drumul greu din anii ilegalității pînă la însurecția armată de la 23 August. Nepieritoare sînt faptele de combativitate revoluționară, de fierbinte patriotism de care au dat dovadă uteciștii în momentele de aspră încercare prin care a trecut țara noastră, mările sînt pildele de abnegație și eroism prin care uteciștii din această parte a țării s-au înscris în istoria luptei revoluționare. Nu puține sînt filele scrise cu sînge de acei tineri care au strigat: Moarte fascismului! și numele lor sînt scrise cu aur în memoria noastră, nume de eroi, secerăți de oligarhia capitalistă la vîrsta florilor și a visurilor. În această sărbătoare ei pășesc alături de noi, în marea fluviu de energii creatoare al patriei socialiste.

În anii reconstrucției de după război, uteciștii dintre Dunăre și Mare au răspuns cu entuziasm chemării partidului, înscrîndu-se în brigăzile muncii avîntate de pe șantierele naționale. Salva-Vișeu, Agnita-Botorca, Bumbesti-Livezeni, Lunca Prutului, iată doar cîteva din marile șantiere în vîltoarea cărora s-au călit sute și mii de tineri. Tineretul de pe țărmul mării a participat cu însuflețire la construcția primelor obiective industriale din acest colț de țară, la înălțarea Uzinei de superfosfați Năvodari, Termocentralei Ovidiu II, a Fabricii de ciment din Medgidia, a șoselelor și drumurilor Dobrogei, a atîtor altor

construcții. În anii transformării socialiste a agriculturii, mulți dintre tinerii care au lucrat pe șantierele muncii patriotice au devenit activiști ai partidului la sate, muncind la mecanizarea agriculturii, la dezvoltarea gospodăriilor de stat, la făurirea cooperativizării. Rezervă de cadre a partidului, din rîndurile uteciștilor au crescut comuniștii. Mereu noi șuvoaie de tineri s-au adăugat fluviului de energii, de inimi avîntate.

O flacăra unică a străbătut și străbate generațiile în lupta lor, în munca lor neobosită, de transpunere în viață a direcțivelor partidului: o flacăra a tinereții. Ca pe întreg cuprinsul patriei, în județul Constanța, alături de comuniști, de toți oamenii muncii, uteciștii și-au dăruit elanul lor neobosit la ridicarea obiectivelor importante înscrise în planurile cincinale. Astfel, în cincinalul care a trecut, în județul Constanța au apărut noi obiective industriale. Zona Palas, cu care orașul de pe malul mării se mîndrește, este un asemenea obiectiv, sistemul de irigații Carasu este un alt mare obiectiv. Actualul cincinal înscris pe harta județului noi și importante obiective la care tineretul își va aduce contribuția sa. Conduce și îndrumate în permanență de partid, organizațiile U.T.C. educă și mobilizează tineretul în spiritul muncii pasionante pentru prosperitatea patriei noastre, pentru ridicarea ei pe culmi tot mai înalte de progres și civilizație. Tineretul de astăzi este o generație a socialismului. El este continuatorul tradițiilor de luptă și muncă ale unui șir de generații care au făurit drum luminos de cheșie deplină tinereții din patria noastră. El are în fața sa marile răspunderi pe care partidul le-a trasat întregului popor, înalte perspective ale societății socialiste multilateral dezvoltate. Cuvintele secretarului general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, adresate tineretului, la Conferința pe țară a cadrelor de conducere din întreprinderi și centrale industriale, sînt un imbold și un imperativ: „Energia și elanul tinerei generații sînt o rezervă de mare preț a mersului nostru înainte și de aceea trebuie să unim forțele tineretului pentru a-și aduce contribuția tot mai activă la înfăptuirea programului elaborat de Congresul al X-lea al partidului”. Un imperativ de răspundere, în care flacăra tinereții apare purtată ca o torță mereu vie și viguroasă de la o generație la alta, tineretul fiind nu numai chipurile luminate de soare ale atîtor tineri din prezent, ci însuși viitorul țării, spre care năzuim cu gîndul și fapta.

OCTAVIAN GEORGESCU

(Urmare din pag. 1)

— Ați plecat apoi la București, deținînd mulți ani funcția de arhitect șef al Capitalei, calitate în care ați condus lucrările de sistematizare. De numele dumneavoastră sînt legate o seamă de edificii monumentale.

— A fost, mai întîi, Casa Științei. Din colectivul de arhitecți pe care-l conduceam atunci făcea parte și actualul director al Institutului județean de proiectări Constanța, arhitect Gheorghe Dumitrașcu, care mi-a rămas un bun prieten. Era foarte tînră atunci, dar se făcea remarcat prin spiritul cel mai organizator. A urmat apoi, Sala palatului R.S.R., edificiu proiectat și executat într-un singur an, și pentru care am fost distins cu un al doilea Premiu de stat, precum și cu ordinul „Steaua Republicii” clasa I. Desigur, nu-mi pot ascunde mîndria ce o simt de a-mi fi legat numele și de alte realizări arhitectonice însemnate: Ministerul Chimiei — o clădire monumentală cu 13 nivele (în același ansamblu am proiectat și Institutul de cercetări pentru chimia organică al Academiei R.S.R.), cantinele studențești de la Grozăvești și Regie — cite 800 locuri fiecare, Monumentul eroilor din Parcul libertății. Și, în sfîrșit, hotelul „Intercontinental”, pasajul subteran pentru 8.000 de autoturisme, pasajul subteran pentru pietoni și Teatrul Național — ce va fi dat în folosință cit de curînd, în acest an. În legătură cu acest modern complex arhitectonic cu care s-a îmbogățit capitala țării noastre trebuie să spun că ne-a onorat atenția permanentă cu care

HORIA MAICU :

„m-am născut foarte aproape de mare...”

am fost înconjurat încă de la început de către conducerea noastră de partid și de stat, de tovarășul Nicolae Ceaușescu, personal.

— Reveniți an de an, în concediu, la mare, în postura unui simplu turist. Cum vede arhitectul Horia Maicu litoralul românesc, cu tot ceea ce s-a înălțat marelui în ultimii ani ?

— Eu cunosc cel mai bine Mamaia

— stațiunea de care sînt îndrăgostit pe viață. Fără discuție, realizările

un constănțean a condus proiectarea hotelului Intercontinental și a Teatrului Național

sînt de proporție internațională. Și la nivelul acesta se plasează foarte bine. Îi mai lipsește însă ceva: tot litoralul este construit cu hoteluri de clasă turistică. Lipsesc 5—10 hoteluri de categorie foarte înaltă, cu dotări corespunzătoare, ceva de tipul „Intercontinental”, judicios amplasate de-a lungul întregului litoral. Se vorbește că la Constanța se va construi un hotel

de acest tip în zona peninsulară a orașului.

— Iată că am ajuns și la Constanța...

— Bătrînul Tomis a întinerit formidabil. Dezvoltarea pe care o cunoaște Constanța este una de natură explozivă. Numai dacă e să ne gîndim la noul cartier Tomis — un oraș în sine, cu 50.000 de locuitori. Ca specialist, dar și ca unul care sînt foarte legat sufletește de aceste locuri, consider că edilii orașului ar trebui să se ocupe mai mult de zona sa peninsulară, care are un farmec și o frumusețe rară. Desigur, trebuie multă atenție, pentru a nu se mai repeta greșeli... Mă gîndesc la concepția arhitectonică ce a dus la construirea aceluia bloc de locuințe aflat în imediata vecinătate a Muzeului de arheologie (la intersecția bulevardului „Carpați” cu strada Fr. Engels), bloc care este absolut distonant cu caracterul tuturor clădirilor din această zonă. Cred că ar trebui procedat așa cum — excelent — s-a procedat cu hotelul „Palas”. Sînt, în acest perimetru, și alte clădiri de o splendoare frumusețe, care ar trebui renovate, cum este însuși sediul Institutului de proiectări — un adevărat monument arhitectonic făcut de un mare arhitect român, profesorul Orăscu, fostul rector al Școlii românești de arhitectură. Remarcînd însă strădania forumilor locale, preocuparea deosebită a tovarășului Vasile Vilcu, sînt ferm convins că, în anii următori, Constanța va cunoaște un spor de frumusețe și de interes turistic.

Interviu consemnat de
C. ISMĂILEANU

CARTEA ÎNȚELEPCIUNII

Desprînsă din firescul mers al vieții, cartea înțelepciunii este însăși viața. De aceea, în paginile acestei cărți ne reîntîlmim cu noi înșine, cu rosturile diurne și cele eterne ale aceleiași vieți.

Cartea înțelepciunii dedublează obișnuitul prin creație, dîndu-i o anume configurație filozofică, în cuprinsul căreia se luminează tîlcurile și înțelesurile acestei lumi. Aristotel considera că „în multă înțelepciune e și multă durere”, avînd înainte imaginea atotcuprinzătoare a meditației, pe care cartea înțelepciunii o închide în tăcerea paginilor.

Întocirea cartea înțelepciunii, dacă se poate spune așa, este cu atît mai resimțită într-o epocă de nestăvîlit avînt informațional cu mijloacele directe ale civilizației tehnice. Autenticul vieții poate fi comunicat prin aceeași carte a înțelepciunii, deoarece ea este născută în tumultul gîndurilor, în deschiderile subiective către lume, în graiul imaginilor calde care îmbrățișează această lume.

Pe un plan superior, cartea ar trebui concepută ca scop final,

avînd în preajma ei mijloacele care o răspîndesc, care o fac cunoscută, adică tot ce s-ar numi astăzi mass-media.

Se pare că această carte a înțelepciunii ar fi amenințată în zilele noastre de cutezanța calculatoarelor, de mașinile ce pot așeza înaintea cititorului aproape întreaga informație umană. Gravă eroare. Cartea înțelepciunii se plămăuiește în efervescența acestei civilizații, dar ridicîndu-se un pic deasupra ei pentru o „ochire filozofică asupra totului”.

Nici Aristotel, Descartes sau Kant nu s-au putut retrage din spațiul civilizației epocii lor, în care științele și cultura făceau progrese. Și totuși, fiecare din ei ne-au lăsat o carte a înțelepciunii, care trecea dincolo de faptul experimental, o carte a gîndului, cu năzuinți supreme de a înțelege realitatea lumii înconjurătoare. „Fizica” lui Aristotel nu are reguli și formule, în schimb se alcătuiește din elementele unei concepții despre lume, mai evidente în „Metafizica” sa.

Prin Descartes, cartea filozofică are ambiția sintezei, folosind aproape

exhaustiv toate datele științelor, dar pentru a proba marea sa îndoielă constructivă, și a ajunge la un **Discurs asupra metodei**. După cum, cel mai auzgîr dintre filozofi, Immanuel Kant, își regăsește împlinită vocația sa în aceeași carte a înțelepciunii, întruchipată în **CRITICA RAȚIUNII PURE**. De fapt, așa cunoaștem pînă în zilele noastre cartea filozofică, în permanenta ei străduință de a sintetiza și a explica datul lumii din afară și cel interior, uman, într-un tot.

Cartea științei, a literaturii, a artei sînt cuprinse în această carte a înțelepciunii, ca niște fire intrate în urzeala pinzei ce învîluie lumea într-o viziune heraciteană, după care „înțelepciunea este un singur lucru: să înțelegi rațiunea cosmică”, ca un element ce cirmuie existența.

În realitatea vieții actuale cartea filozofică exprimă însuși **sensul constructiv al societății noastre, creația perenă și dinamica umanului în acțiune**. Dar să înțelegem aceste lucruri mai îndeaproape. Filozofia vieții noastre este constructivă pentru că exprimă însăși ființa unui popor, felul lui de a fi și de a acționa în spațiu și în timp. Cărțile înțelepciunii noastre s-au deschis în vremuri imemorabile, atunci cînd străbunii încreșturi în

lemn dorința lor de „zidire și de pomenire”. Pe făgașul tăcut al lemnului, în tulburătoarea lui înălțare, oamenii acestui pămînt scriau cartea nepieritoare a neamului, o filozofie nescrisă, rămasă în farmecul fără seamăn al unei porți maramureșene, soră cu Coloana nesfîrșită a țărănului-filozof și sculptor, de la Tirgu Jiu, Brăncuși. Vremurile actuale se oglindesc în înțeleapta carte ce cuprinde paginile marilor șantieri și ale hidrocentralelor. În ele răzbat dialectica vieții noastre, aspirațiile și sensurile unei națiuni ce se afirmă. Prima și ultima pagină a acestei cărți scrisă de un popor întreg cuprîndea dinamică umanului ca fundament al societății socialiste multilateral dezvoltate. Omul acestei societăți este un participant conștient și activ la problemele societății, determinîndu-le traiectoria viitoare. Așa se explică de ce astăzi cartea înțelepciunii devine un act al vieții noastre într-o societate tot mai umanizată, mereu mai prezentă pe dimensiunile civilizației și progresului.

Bilanțul cărții de filozofie edifică mersul ascendent al societății noastre. Înțelesurile noi ale realităților noastre se înscriu în dialectica obiectivă și subiectivă, în valoarea metodologică a conceptelor, în mu-

tațiile de esență ale națiunii noastre, dezvăluind logicul și istoricul, libertatea și necesitatea, filozofia culturii și filozofia omului, progresul și valoarea, existența socială și conștiința socială, frumosul omenesc și umanismul societății socialiste multilateral dezvoltate, iată cîteva coordonate din care s-a constituit cartea înțelepciunii actuale. Din această carte, cum arăta secretarul general al partidului la plenara din 3—5 noiembrie a anului trecut, răzbat nobila misiune a cărții și a artei, căci în ea se regăsește „omul constructor al socialismului”,... suflet din sufletul poporului, în stare să redea și greul, și bucuria, și visurile spre viitor ale oamenilor muncii, fiindcă e o artă izvorîtă din realitățile națiunii noastre, profund umanistă”.

Anul 1972, sub denumirea de **An internațional al cărții**, ne dezvăluie această adîncă pătrundere a cărții în solul vieții, în frîmintările și idealurile oamenilor. Întrebările cele mai răscolitoare, sugestiile și mărturiile epocii, uneori dispersate, le adună într-un tot a această **carte a înțelepciunii**, care ține trează puterea gîndului spre ziua de azi și cea de mîine. E o carte a înțelepciunii creatoare, în care fiecare pagină e un fragment de viață, cu revărsare spre totalitate și întreg.

VASILE VETIȘANU

(Urmare din pag. 1)

luat măsuri pentru descoperirea celor ce umblau cu nedreptăți, ea tot fără serviciu a rămas. Și în final, scrisoarea sună astfel: „Dar văd că oricît curaj am și oricît lupt eu pentru afirmarea unui adevăr, acesta tot nu poate ieși la iveală. Nici nu mă mai pricep în ce fel să procedez. Poate dumneavoastră mi-ați găsi un răspuns la veșnica mea întrebare, cum să pot scoate la iveală adevărul și cei nedrepti să se descopere“.

Ceea ce îmi ceri, tovarășă corespondentă din Cosmești, nu este simplu și ușor. Dar aceasta nu înseamnă că nu putem discuta. Mai întâi — și sper că nu te vei supăra — că încep cu a-

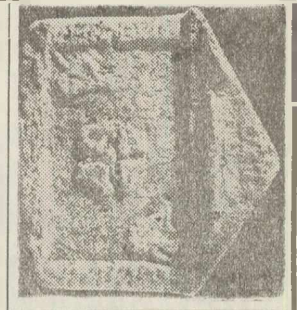
ceasta — nu știu ce înțelegi prin serviciu. Eu cred că te gîndești la încadrarea în procesul muncii și nu neapărat la vreun loc prin vreun birou, pe undeva, unde să vînturi niște hîrtii. S-ar putea să-mi răspunzi că dorești o muncă pe măsura pregătirii dumitale, adică o muncă intelectuală. Dar eu te voi întreba: Ce pregătire ai? Liceul nu îți dă o calificare, ci este numai o etapă în lungul proces de calificare. Abia după absolvirea unei facultăți, poți începe să vorbești despre calificare. Dar acum, ce știi să faci? Întrebarea aceasta — a cărei precizie nu poate cituși de puțin să te jignească — ni se pune fiecăruia dintre noi, în fiecare zi. Viața și dezvoltarea rapidă a societății

ne solicită în continuu o muncă din ce în ce mai calificată, iar calificarea nu încetează nici o clipă.

Așadar, dă răspuns la această întrebare și bate la acele uși unde socotești că este nevoie de munca dumitale calificată. Nu umbla după un serviciu, ci după o muncă folositoare societății și deci și dumitale. Să trecem acum la alt aspect. Acela al relațiilor. Dacă lucrurile stau astfel, nu este bine. Și ceea ce este rău, trebuie combătut. În societatea socialistă nu au loc asemenea... „relații“ și datorită noastră, a fiecărui cetățean este de a lupta împotriva lor, de a nu participa la astfel de... „relații“, de a critica pe oricine le practică. Desigur, este nevoie de tenacitate, de luptă, de curaj. Deci, dacă ești absolut convinsă de ceea ce spui, atunci să nu-ți

lipsească deloc curajul ca pe căile aflate la dispoziția fiecărui cetățean să continui pînă la sfîrșit.

Nu sînt de acord cu dumneata cînd afirmi că adevărul nu poate ieși la iveală. O veche vorbă spune că minciuna are picioare scurte. Pînă la urmă, adevărul se impune. Uneori greu, pe căi ocolite, dar se impune. Deci, curaj în a parcurge aceste căi și a înfrunta greutățile vieții. Ești prea tinăra pentru a te da la o parte și a ridica mîinile în sus, drept învinsă. Nimeni, la nici o vîrstă și în nici o împrejurare, nu poate să facă aceasta. Nădăduiesc că acest răspuns al meu îți va fi de mai mare folos decît dacă te-aș fi anunțat că ai fost numită funcționară într-un birou oarecare. M-ar bucura dacă, în cel mai bun caz, ți-a dat prilej de gîndit.

dialoguri contemporane

cu ION DODU BĂLAN, ȘERBAN CIOCULESCU, VALTER ROMAN, despre

destinul contemporan al cărții românești

Cartea a fost dintotdeauna privită la noi cu dragoste și respect, cu admirație și recunoștință, pentru că în „vorba dulce și-nțeleaptă“, pecetluită sub umbra efigiei sau rostită din generație în generație, a stat adăpostită de veacuri conștiința de sine a poporului nostru. În aspirația lor permanentă spre formele superioare de organizare socială și națională, cu înfruntarea opreliștilor istorice de tot felul, românii au ieșit învingători și pentru că, în ardența și tenacitatea lor, au știut a face din fiecare cuvînt o nobilă armă, iar din carte o demnă tribună de luptă. Și tocmai de aceea, de-a lungul timpului, generații întregi s-au contopit într-atît cu idealul cititului și al scrisului, încît istoria cărții românești nu poate fi înțeleasă cu adevărat decît pe fondul bogat reliefat al istoriei naționale.

Amplitudinea editorială în anii construcției socialiste atinge cote de neconceput în multe alte țări de veche tradiție. Iar valoarea sa urcă în străluciri elevate pînă la a-i conferi României socialiste prestigiul unei veritabile Patrii a cărții. Iată tot atitea etape ale unui destin în care recunoaștem destinul însuși al poporului român, împlinit astăzi sub puterea și strălucirea unor nobile auspicii.

o cale de afirmare a crezului nostru umanist

— Red. : Pentru început, vă rugăm să schițați un portret al cărții românești. Dincolo de aureola unei tradiții strălucite, ce este, sub ce trăsături distincte se înfățișează, ce reprezintă, în ultimă analiză, cartea pentru omul zilelor noastre ?

— Prof. univ. dr. Ion Dodu Bălan, vicepreședinte al Consiliului Culturii și Educației Socialiste : Respectul pentru carte face parte din ființa intimă a poporului român și exprimă una din năzuințele sale spirituale cele mai arzătoare. Această prețuire tradițională a cărții a fost ridicată pe o treaptă superioară de Partidul Comunist Român, personal de secretarul său general, tovarășul Nicolae Ceaușescu, care spunea în cuvintarea de la Adunarea generală a scriitorilor: „Nu trebuie uitat că în anii socialismului, în care cultura a cunoscut un puternic progres, în condițiile cînd școlile sînt deschise întregului tîneret și s-a realizat nu de mult învățămîntul de 10 ani, în țara noastră s-a format un public larg, competent, receptiv la arta profundă, avid de cărți care să-i înaripeze mintea, să-i stimuleze gîndirea și fantezia, să-i însuflească ideile și sentimentele înalte“. În noile condiții istorice ale poporului nostru, cartea a devenit, așadar, un mijloc fundamental nu numai de informare, de cunoaștere a creațiilor materiale și spirituale, dar și de exprimare, de comunicare la dimensiunea universalității, a fondului de bogată expresivitate propriu poporului român, un mijloc prin care angajăm cu valorile reprezentative ale culturilor naționale de pretutindeni un dialog continuu, o cunoaștere reciprocă și esențială. Potrivit principiilor fundamentale ale politicii generale a partidului nostru, pe deplin favorabilă schimburilor de bunuri materiale și spirituale, cooperării cu toate forțele progresiste pentru triumful marilor idealuri ale contemporaneității, cartea face parte dintre căile de a-

firmare a crezului umanist al poporului român, a personalității sale de luptător, iar scriitorul, creatorul de artă, autorul lucrărilor de știință sînt socotiți drept militanți sociali și în această ipostază se bucură de o neprețuită stimă din partea cititorilor, a partidului și statului nostru. De aici și răspunderea nemărginită pentru scrierea unei cărți, pentru imprimarea și difuzarea ei, o răspundere multiplă și complexă. Răspundere mai întîi a autorului față de conținutul cărții, față de finalitatea instructiv-educativă (o carte bună poate schimba destine rău plămădite inițial, cum o carte rău poate schimonosi structuri morale dintre cele mai robuste). Apoi răspunderea editorului, a difuzorului și a criticului. E vorba, așadar, de o răspundere profundă și multilaterală ce implică posibilitatea de a influența destinele întregii culturi, fizionomia ei și, în ultimă analiză, starea morală și gustul estetic ale publicului cititor.

— Red. : Cum s-a reflectat această stare de spirit, sub semnul căreia se situează cuvîntul scris și tipărit, în Salonul Național de carte, recent organizat ?

— Prof. univ. dr. Ion Dodu Bălan : Prin conceperea acestui salon nu numai ca un prilej de prezentare a ceea ce s-a realizat mai bun de-a lungul unui an de activitate, dar și ca o posibilitate esențială de confruntare a exigențelor cititorilor, pentru a se putea astfel îmbunătăți orientarea tematică a volumelor încredințate tiparului, tipurile de ediții și modalitățile de execuție poligrafică, nivelul de tratare a unor subiecte științifice, delimitarea celor mai eficiente căi de difuzare a cărții. În felul acesta cititorul nu mai este considerat drept un consumator neutru de bunuri spirituale, ci un factor activ în valorificarea bogatului tezaur al culturii naționale și universale. Așa, de pildă, prezentînd circa 1.800 de volume tipărite în limba română, cit și în limbile naționalităților conlocuitoare, Salonul național al cărții a oferit o imagine concludentă asupra peisajului editorial al anului trecut, ilustrînd gama largă de preocupări pe care au îmbrățișat-o editurile noastre pentru a participa eficient la realizarea programului complex trasat de partid în domeniul activității ideologice. A fost o retrospectivă, dar, în același timp, și o anticipație a bogatelor virtualități editoriale sub semnul cărora a început anul 1972. Cu învățămîntele desprinse din această confruntare, editurile se vor strădui să îmbunătățească permanent producția de carte, oferindu-i o mai strînsă legătură cu realitățile vieții, un conținut care să reflecte pregnant eforturile constructive ale întregului popor.

— Red. : Vă rugăm să amintiți, în calitatea dumneavoastră de președinte al Comitetului național pentru coordonarea acțiunilor consacrate Anului internațional al cărții, cîteva dintre cele mai importante manifestări românești incluse pe agenda acestui eveniment.

— Prof. univ. dr. Ion Dodu Bălan : În consonanță cu lozincă sub care se desfășoară acțiunea UNESCO de a sprijini tipărirea și difuzarea cărților în scopul realizării obiectivelor sale esențiale — consolidarea păcii și înțelegerii între popoare prin intermediul culturii, al științelor și artelor — Comitetul național pentru coordonarea acțiunilor consacrate „Anului internațional al cărții“ are în atenție organizarea simpoziunelor cu temele : „Rolul

cărții în realizarea păcii și prieteniei între popoare“ și „Rolul cărții în formarea politico-morală a tineretului“, amenajarea unor expoziții de carte, în țară și în străinătate, participarea noastră la întîlniri internaționale pe probleme de carte (Al V-lea Festival internațional al cărții de la Nissa, Congresul Asociației internaționale a editorilor de la Paris), numeroase întîlniri și dezbateri între autori, editori și cititori — toate acestea avînd drept țel final propagarea valorilor autentice ale artei și culturii românești și universale. Asemenea prilejuri vor constitui, implicit, tot a-lteia dovezi concrete că deviza „Cartea pentru toți“, sub semnul căreia este organizat Anul internațional al cărții, nu mai reprezintă pentru noi un deziderat, ci o împlinire cu adînci semnificații sociale și morale.

actualitatea zicalei : „ai carte, ai parte!“

— Red. : Definirea cărții ca „hrană spirituală fără concurență“ nu reprezintă, implicit, și o recunoaștere a primordialității cuvîntului scris în contextul comunicării umane ?

— Prof. dr. docent Șerban Cioculescu, directorul Bibliotecii Academiei : Primordial, în sensul material al cuvîntului este cuvîntul rostit — mijloc firesc de comunicare, anterior scrisului. Acesta are însă asupra cuvîntului rostit avantajul concretizat în cunoscutul dic-

ton : „verba volant, scripta manent“. Nu e mai puțin adevărat că și cuvîntul rostit și-a găsit prin mijloace moderne, ca televiziunea, posibilitatea de a recupera terenul pierdut și de a-și asigura audiența universală, mai ușor decît cartea și periodicul.

— Red. : Pe ce coordonate spirituale se cere situată „Cartea pentru toți“ spre a concretiza nu atît o sumă statistică a gustului public, cit o expresie de înaltă valoare artistică ?

— Prof. dr. doc. Șerban Cioculescu : „Cartea pentru toți“ e un deziderat ideal, deoarece practica ne arată că gusturile variază de la om la om. Înțelegem însă prin această formulă, pe de o parte, ietînităteaa cărții, pe de alta, claritatea „mesajului“.

— Red. : Ce determinări sesizați între destinul cărții românești și l-dealurile istorice ale românilor ?

— Prof. dr. doc. Șerban Cioculescu : O veche zicală românească spune : „Ai carte, ai parte!“ În această vorbă din bătrîni, noțiunea de carte se suprapune aceleia de cultură. Astăzi cultura stă la noi la îndemina fiecăruia, ea nu mai este privilegiul nimănui. Destinul nostru stă înscris pe coordonata culturii cit mai înalte și ne situează în universalitate.

menirea formativă și educativă

— Red. : Ce mutații apreciați că s-au produs în profilul cărții social-politice și umaniste românești ?

— Prof. dr. ing. Valter Roman, directorul Editurii politice : În condițiile făuririi societății socialiste multilateral și armonios dezvoltate, mutațiile care intervin în modelarea profilului cărții social-politice — fie că este vorba de economie,

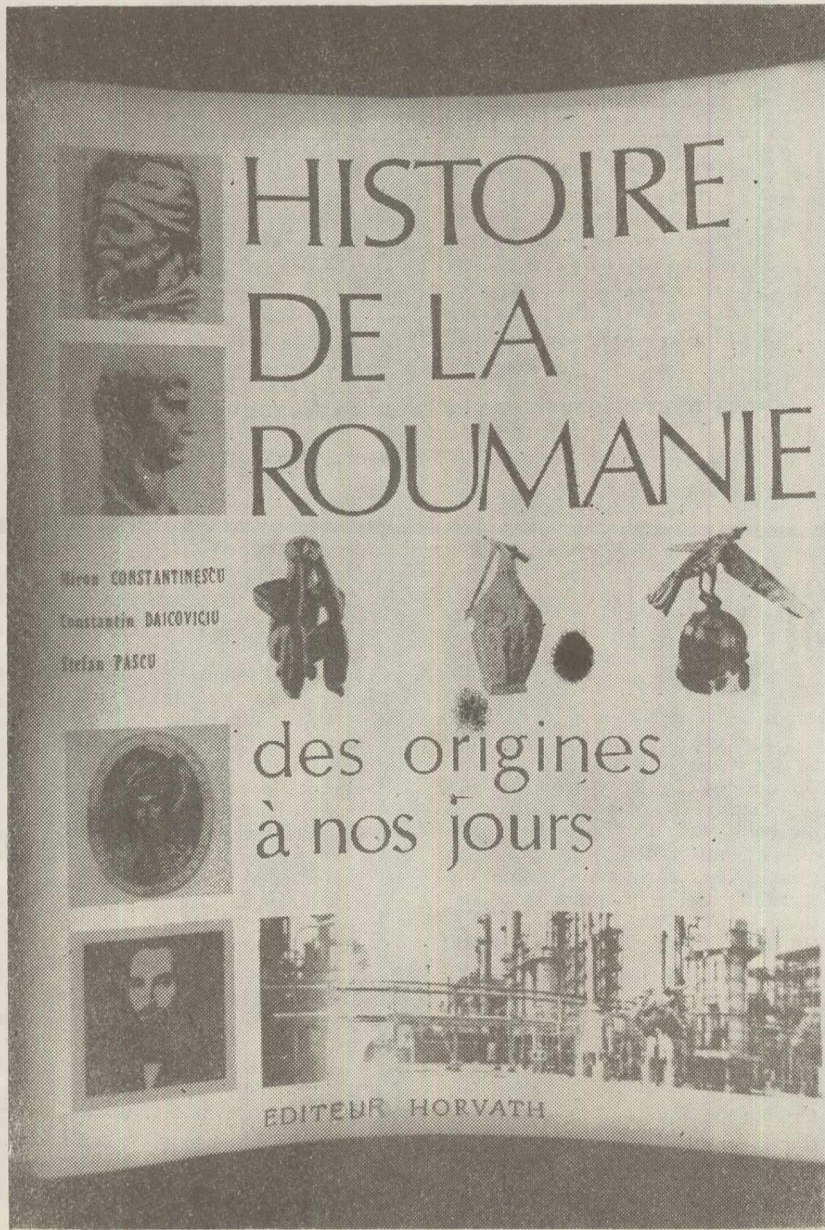
istorie, filozofie, sociologie, științe juridice sau politologie etc. — cred că pot fi sintetizate în două cerințe majore. Una care impune ca investigaarea să aprofundeze realitățile noastre, să realizeze o strînsă și profundă legătură între teorie și practică ; a doua, intim corelată cu cea enunțată mai înainte, are în vedere importanța prioritară a acelor cercetări care să ofere — prin caracterul lor concret și original — forurilor decizionale posibilitatea unor opțiuni în soluționarea problemelor majore ale mersului înainte al societății noastre. Totodată, pe primul plan se situează rolul nu numai informativ, dar cu precădere formativ al cărții social-politice, a-portul ei substanțial la formarea și dezvoltarea conștiinței socialiste a oamenilor muncii, la așezarea la baza întregii noastre activități sociale a principiilor eticii socialiste și comuniste. În această privință, concluziile care se desprind din programul de măsuri adoptat de Comitetul Executiv al C.C. al P.C.R. în iulie 1971, din expunerile tovarășului Nicolae Ceaușescu la Consfătuirea cu activul din domeniul ideologic și la plenara C.C. al P.C.R. din noiembrie 1971, sînt edificatoare și jalonează orientările fundamentale ale literaturii social-politice — ceea ce cred că se reflectă și într-o serie de titluri apărute în ultimul timp.

— Red. : Dar în orizontul de recep-tare al cititorului, ce schimbări credeți că s-au produs ?

— Prof. dr. ing. Valter Roman : A vorbi despre orizontul de recep-tare al cititorului contemporan din țara noastră înseamnă a aborda o problematică complexă, a extinde aria la o serie de criterii de referință, cum sînt creșterea continuă a nivelului de instrucțiune și de cultură, implicațiile „exploziei“ informaționale etc. Să ne limităm doar la o simplă constatare : interesul pentru cartea social-politică este tot mai viu și el include categorii tot mai largi și mai variate de cititori de toate vîrstele. Această o atestă, printre altele, epuizarea rapidă a tirajelor (uneori chiar tiraje substanțiale) unor lucrări, necesitatea reeditării altora etc. Nu cunosc dacă există o evidență sau date statistice care să reflecte realitatea în această privință, dar am convingerea că un sondaj ar confirma tendința tot mai accentuată a interesului publicului cititor spre literatura social-politică. Desigur că aceasta presupune și din partea noastră, a editorilor, grija de a pune la îndemina cititorului cartea pe care o așteaptă, cartea care să-i clarifice întrebările și preocupările, să-l ajute în activitatea sa, să-i deschidă noi orizonturi ale cunoașterii.

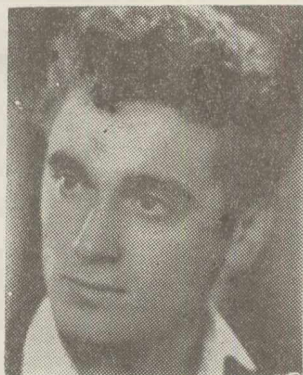
— Red. : Cum vedeți cartea politică și umanistă de mine ?

— Prof. dr. ing. Valter Roman : Consider că și în viitor cartea în general și cartea social-politică în special — alături și în armonioasă conlucrare cu radioteleviziunea, date fiind țelurile comune urmărite — va continua nu numai să-și păstreze, dar chiar să-și amplifice rolul de mijloc prioritar în educarea și formarea oamenilor, de factor de cultură și civilizație. În mod firesc, va spori neconștient încărcătura de informație a cărții, menirea ei formativă și educațională. Desigur, după cum scria, cu ani în urmă, Mihail Sadoveanu, „Sînt cărți și cărți. Unele sînt destinate pieirii chiar dintru început, căci nu-s lumina din lumina umanității. Altele sînt destinate să supraviețuiască atît cit va mai fi om trăitor sub soare ; în acestea se cuprind aspirațiile și idealurile generațiilor, acestea sînt moștenirea noastră cea mai bună“. Adaptînd la contextul întrebării dv. cuvintele marelui prozator, mi-aș îngădui să adaug că nouă, editorilor, ne revine îndatorirea, atît în prezent cit și în viitor, de a contribui, prin cărțile a căror apariție o asigurăm, în cit mai mare măsură, la această moștenire.

prezențe
dobrogene

EUGEN LUMEZIANU

„Se pot urmări în acest volum de nuvele (Ultima zi optimistă, n.n.) câteva obsesii ale acestui talentat prozator. Psihologic, eroii săi repetă, cu anumite variațiuni, o structură fundamentală. Scriitorul excelează în descrierea unei stări de năuceală, în surprinderea gesturilor, a reacțiilor unor natuiri timide, speriate de viață, complexe. (...) Cu totul specială remarcă merită stilul plin de o chibzuită economie, bine supravegheat al novelistului Eugen Lumezianu. El socotim, de aceea, pe temeiul prozelor cuprinse în acest volum, drept unul dintre cei mai serioși naratori din tinăra generație a celor care cultivă la noi genul scurt”.

Cum întâmplarea face ca, la apariția volumului de nuvele **Ultima zi optimistă** (Editura Eminescu, 1971), rubrica de critică a prozei să fie semnată de un condei dintre cele mai elevate, am desprins din cronica lui Nicolae Balotă (**România literară**, nr. 33, 12.VIII.1971) acest profil esențial și emblematic pentru scrierul lui Eugen Lumezianu. Singure aceste judecăți au puterea să c o n s a c r e un scriitor. Ceva s-a strecurat pînă în cele mai intime tesuturi ale literaturii sale, care ia ființă prin valorificarea estetică a unor indici psiho-sociali de criză, precum izolarea, incapacitatea vitală, eșecul, melancolia, trauma sufletească, umilința, inadaptabilitatea etc. La acest nivel al realității umane, operația devine dificilă, fiindcă sînt excluse din capul locului acele instrumente care impun de obicei în ochii cititorului desfășurarea epică. Nu vom întîlni în nuvelele lui Eugen Lumezianu nici conflicte spectaculoase, nici scene dramatice, nici eroi patetici; proza sa se formează prin acumulări imperceptibile, ideile fiind promovate printr-o meticuloasă tehnică a tușei și a sugestiei, capabilă să descopere valori umane în „întîmplări” și personaje comune, de un anonim intenționat.

Se structurează astfel o foarte interesantă **retorică a derizoriului**, ce presupune nu numai deplina siguranță stilistică (fapt remarcat de Nicolae Balotă), ci, deopotrivă, subtilitatea în selecția faptelor „neînsemnate” și simț al nuanțelor psihologice, virtuți evidente încă de la volumul de debut, **Mersul ciudat al lucrurilor** (E.L. col. „Luceafărul”, 1969).

Cu excepția nuvelor **Expediția și Poveste**, din cel de-al doilea volum publicat, nu complet diferite ca factură, dar cu un regim parabolic mai pronunțat, întreaga proză a lui Eugen Lumezianu respectă acest statut al derizoriului semnificativ, care, în fiecare din variantele sale tinde spre definiția artistică a unui **complex existențial**. O simplă ieșire din casă, neprevăzută între automatismele funcționarului Leonida, produce d e v a l m a ș i e ireparabilă în universul și psihologia personajului, intrate brusc într-un proces absurd de degradare (Acasă). Descoperirea unei supraveghetoare la „tir”, mersul la restaurant, un film — toate întîmplări obscure ale unei zile banale — devin elemente revelatoare în viața monotonă și urmărită de bizare obsesii a domului

Mac, (Ultima zi optimistă din viața domnului Mac). Asemenea acestor stampe „provinciale”, **Fereastră spre solar** sau **Așteptînd un rol** devin niște pelicule cenușii, parcă derulate cu încetinitorul, tocmai pentru a surprinde procesul de alterare a unor psihologii copleșite de rutină. E absolut necesar să ne întrebăm, în ce anume constă originalitatea unei atari investigații, știut fiind că motivul „locului unde nu se întîmplă nimic” cunoaște în literatura noastră interpretări memorabile.

Fără a fi cu precădere un experiment, proza lui Lumezianu se detașează de modelele consacrate printr-o înțelegere perfect modernă a tragicului, promovat nu prin dispunerea tradițională de termeni antinomici și situații liminare, ci printr-un proces de subsumare și de dirijare a sugestiei grave, care se dezvoltă întotdeauna în subtext. Vom semna la ca trăsătură esențială a acestei „didactice” soluția **grotescă** la care ajung aproape sistematic personajele și scenele și

AL. PROTOPODESCU

(Continuare în pag. 18)

ESTETIKON

arta populară

și popularizarea artei

Dacă o cercetare care-și propune să investigheze realități estetice ale mediului rural contemporan nu se mai poate limita exclusiv la reliefaarea aspectelor artei populare în înțelesul ei tradițional, conceptele de **folclor** și **artă populară** se impun, totuși, cu necesitate atenției cercetătorului, ca făcînd parte dintre coordonatele teoretice principale cu care el trebuie să opereze. Este o necesitate atât de evidentă încît ea se impune aproape la nivelul bunului simț și a o mai demonstra în mod special înseamnă a face paradă de argumentație lipsită de interes.

Nu tot atât de evidentă și de simplă este problema clarității și conținutului acestor concepte. Printr-o utilizare atât de frecventă, de îndelungată rutină, conceptul de **artă populară** a trecut de multă vreme din bagajul operațional al specialiștilor într-o circulație lexicală cotidiană. Multe dintre noțiunile cu care varia-tele științe operează, păstrează o aură de taină seducătoare, ceva sonor și prestigios. Dar invocarea termenului de artă populară,

revenind, inevitabil, în limbajul cotidian al tuturor, acesta pare a se fi bătătorit ca acele poteci pe care nu le mai observăm cu suficientă atenție deoarece pașii le-au străbătut de atîtea ori în fiecare zi. În aparență, conceptul acesta a pierdut din seducție, mulți invocîndu-l cu inima ușoară, liniștiți, socotindu-l o coordonată simplă, foarte ușor de înțeles și explicat, fără corelații care să vizeze complexitățile derutante. Dar aceasta este una din acele prejudecăți ce se nasc adeseori în jurul unor noțiuni care, din cauza îndelungului lor uz cotidian, par a-și fi pierdut strălucirea internă a structurii. O aplecare răbdătoare, fără prejudecăți, asupra conceptelor de folclor și artă populară, se dovedește însă o întreprindere anevoioasă, încărcată de seducții dar și de dificultăți în argumentație, fiind de o deosebită complexitate în propriul lor conținut și în corelațiile care se creează cu unele coordonate înrudite sau mai puțin înrudite. În articolul de față ne propunem să abordăm doar două dintre multiplele distincții conceptuale.

În primul rînd este necesar să distingem în raport cu înțelesul de artă populară pe cel de **artă popularizată**. Acesta din urmă a fost utilizat de Nicolae Iorga în comunicarea sa la Congresul de istorie de la Bruxelles (1923). Relativ nou era nu conținutul la care se referea acest concept — deoarece constituia un adevăr deja cunoscut și acceptat — ci termenul mai adecvat pe care Iorga îl propunea. Acest concept se referă la acele influențe bizantine asupra artei țărănești, provenite de la unele curți domnești ale Țării Românești. Este vorba, de pildă, de costumele tradiționale ale țărăncilor din satele Argeșului, al căror cromatism abunda în roșu și nuanțe de auriu. Era o influență provenită de la fastul cromatic al curții domnești, cu sediul în aceste locuri timp de peste un veac, explozia de roșu și auriu constituind o infiltrație îndeosebi bizantină. „Trebuie deci să admitem că țărani s-au inspirat din acest lux desfășurat sub ochii lor și că au împrumutat de aici unele elemente. Am constatat — scria Iorga la începutul celui de-al doilea deceniu al secolului — nu de mult că în micul sat Valea Danului, Pe Argeș în sus, femeile mai poartă și acum pe cele două părți ale capului, pe deasupra urechii, fișii de pinză subțire albă, așa cum se poate observa în Biserica Domnească a Argeșului în unele portrete de domnițe din secolul al XV-lea și începutul secolului al XVI-lea” (Nicolae Iorga, **Scrieri despre artă**, Editura „Meridiane”, București, 1968, p. 31). Satul a încorporat perfect aceste influențe, **asimilîndu-le** pînă într-atît artei populare originale încît nu-

mai distincții de specialitate le-au putut depista. Aceste influențe s-au exercitat în mediul rural de sus în jos dar intrucît ele au găsit un mediu adecvat pentru a fi asimilate nesilnic, în consens cu arta populară originală, termenul de artă popularizată este întemeiat. În același deceniu în care N. Iorga făcea apel la acest concept, cercetătorii cehoslovaci Lad. Labek, Ant. Matejcek și Zd. Wirth, analizînd o serie de influențe în arta țărănească a țării lor, observau că „arta numită populară este, deci, mai curînd o artă pentru popor decît o artă prin popor”. (**Umeni Ceskoslovenskeno Lidu** (Sestavil Zdenek Wirth), Praha, 1928, p. 25). În Cehoslovacia, influența stilului roman, baroc etc., a avut o extindere și un accent deosebit de pregnant în arta țărănească, încît a utiliza termenul de artă popularizată cu sensul la care s-a referit Iorga, ar fi fost insuficient. Este de reținut că în arta țărănească românească dacă arta popularizată își are importanța sa, nu ea deține ponderea esențială, ci creația mai strict autohtonă, originală în cel mai pur înțeles al cuvîntului.

O altă distincție conceptuală pe care o considerăm necesară este cea dintre arta populară și **popularizarea artei**. Această distincție nu se impune de la sine, așa cum pare a o arăta jocul alăturării de termeni, care poate, mai degrabă, să creeze confuzii. Dacă în cazul relației anterioare, arta popularizată constituie un sens **particular** al artei populare, de astădată, popularizarea artei se referă mai cu seamă la sfera artistică **din afara** artei populare. Dacă termenii de artă populară și artă popularizată — acesta din urmă cu sensul la care s-a referit N. Iorga — sînt **de aceeași natură**, cei de artă populară și popularizarea artei nu sînt de aceeași natură. Conceptul de artă populară implică sfera creației ca atare, pe cînd termenul de popularizare a artei se referă îndeosebi la anumite demersuri în înțelegerea creației artistice **culte**, din perspectiva circulației ei la nivelul maselor largi. Din această perspectivă, se **impune o rigoare sporită în utilizarea termenului de popularizare a artei**, deoarece invocarea lui atît de frecventă de-a lungul anilor a însemnat uneori și o coborîre a ștachetei în nivelul calitativ al educației artistice a poporului. Nu odată, în acțiunile largi cu caracter de educație estetică, se apelează din comoditate, din rutină, la termenul de „popularizare”, considerîndu-se suficient și capabil de a spune **total**, uitîndu-se mult prea ușor că **exigențele** specifice estetice, complexitățile receptării artei, nu pot fi acoperite pur și simplu prin „popularizare”. Din păcate, în organizarea concretă a activității de educație estetică, termenul de popularizare a artei are o frecvență copleșitoare, nelipsită din nici un plan de activitate, din nici un demers, ignorîndu-se faptul că adeseori utilizarea lui nu este decît o cupolă sub care se adăpostesc „inatocabili” superficialitatea și simplismul estetic. Vrem sau nu s-o recunoaștem, în educația artistică termenul de „popularizare” își poate demonetiza ușor prestigiul atîta vreme cît el nu este cuplat în **mod conștient** la perspectivele exigențelor specifice ale artei.

GRIGORE SMEU

● Stema lui Constantin Brîncoveanu, București, 1693

ÎN TRE „OPINIE” ȘI TEXT

(Urmare din pag. 1)

că, în definitiv, orice surpriză este posibilă. În afară de asta, un critic adevărat este altceva, este **mai mult** decît un cititor care și-a format o opinie și „apoi” o argumentează. Textul critic nu este în esență deosebit de cel literar și după cum o bună nuvelă nu e o idee dezvoltată logic, tot astfel o bună critică nu se rezumă la a fi o „opinie” despre carte și autor, susținută avocăște, cu singura preocupare de a **convince**. Un **da** sau un **nu** hotărît, expus coerent și organizat pe puncte, uneori sînt de dorit: vine și momentul cînd necesitatea lor se

impune, dar a rezuma la atît critica literară nu e totdeauna o probă de mare seriozitate. Opinia critică nu este un **dat**, ea se cristalizează adesea chiar în procesul redactării și suferă modificări, nu o dată importante, în funcție de cerințele intime ale textului care își propune să o susțină. Un mare critic mărturisea odată, fără glumă, că pentru „a afla” ce crede despre o carte așteaptă să vadă ce va scrie (chiar el!) despre ea. Abia atunci se va edifica pe deplin. Și poate nici atunci... Oricum nu înainte...

Cu o expresie poate puțin riscantă, dar esențial îndreptățită, E. Lovinescu declara că inspirația sa cri-

tică în fața foi albe de hirtie este de natură muzicală. Voia să spună că, oricum, critica nu este o simplă expertiză.

Impresia despre o carte că „ți-a plăcut” formată în timpul lecturii ei se întîmplă (rar, dar cu atît mai semnificativ!) să se **destrame** în momentul cînd te-ai decis să o expui în scris, avînd a ne confrunța aici cu alte rigori, impuse de coerența secretă a propriului text. Se întîmplă ca „motivele” acestei judecăți favorabile sub durată lecturii să-ți apară **derizorii** (și uneori copilărești...) cînd încerci să le integrezi unui text scris.

Textul scris al unui articol este (paradoxal, în ciuda părerii opuse!) mai „sincer” decît varianta sa orală. Unii cititori și chiar unii profesioniști ai literaturii dau semne de iritare în fața unui text critic ceva mai complex, grăbindu-se să conchidă că „criticul nu e sincer”, că **păreră** sa adevărată e

alta, adică mai răspicat pozitiv sau negativă. Ca și cum n-ar exista, chiar **n-ar exista** și o „sinceritate” complexă. Un romancier se înțelege că are dreptul să introducă nuanțe oricît de subtile, culori oricît de savant amestecate în portretul personajului său; nimeni nu va îndrăzni să-și declare explicit iritarea că respectivul „romancier” complică lucrurile, întîrziînd să ne spună odată ce fel de om este eroul său Vasile...

Mai e nevoie să spun? E bine să înțelegem că și criticul se poate bucura de aceleași drepturi, de aceeași înțelegere nuanțată, mai ales că „personajele” sale sînt scriitorii, adică niște natuiri prin excelență secrete, complexe, contradictorii, dificile...

Cine va pricepe de aici că ducem lipsă de o critică subtil-tenebroasă, confuză etc. va pricepe exact invers decît ce vrem să spun. Un spirit fin nu este un spirit delirant (cel mai detestabil în criti-

că), ci exact opusul său. Fînețea presupune claritate și ironie. Oamenii posaci care-și deviază sentimentele în articole critice, chiar și sub aparența obiectivității, nu sînt și exemplele cele mai reușite ale breslei noastre. Înverșunarea, lipsa „distanței”, chiar și a umorului absolut inerent gîndirii juste sînt departe de a reprezenta în critica literară o garanție de seriozitate.

Fie și pentru că oamenii **prea serioși** nu sînt nevoia să se afirme în critică, există atîtea domenii de activitate în care virtutea lor s-ar putea manifesta în chip strălucit.

Oarecare ingenuitate, oarecare simț al „gratuității” și al experimentului fără folos imediat, sînt de dorit, asigurînd libertatea de mișcare a criticului, altfel el riscă să devină un personaj constituit, posac, plicticos cu sfaturile sale, incapabil de înnoiri și de surprize. Și nici de **revizuirii**.

CRONICA LITERARĂ

NINA CASSIAN:

marea conjugare ; recviem

În poezia Ninei Cassian, inteligența artistică joacă un rol de prim ordin. Sunetul particular al acestei poezii provine tocmai din supra-mația lucidității asupra freneziei erotice ca stare lirică fundamentală, nu numai dintr-o trăsătură particulară a spiritului, ci și dintr-o traumă pe care o trăiește în-deobște creatorul feminin modern susceptibil de abandon în trăiri imediate și de prea puțină capacitate de abstractizare, dar și foarte aproape de el însuși prin conformație, de o conștiință a sentimentelor.

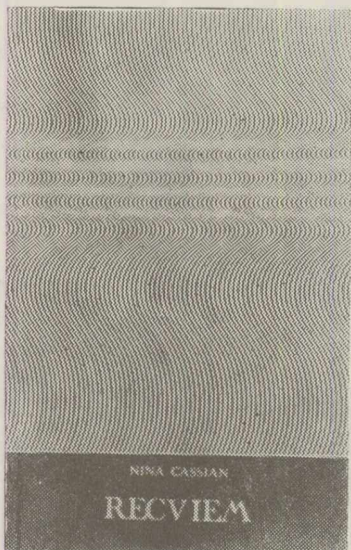
În hedonismul ei, poeta încearcă să se reconstituie din orice diră pe care personalitatea ei o trasează, din orice trăire oricât de fragilă, cu gesturi grațioase ce poartă farmecul persuasiv al feminității agresive.

Dacă volumele anterioare ale Ninei Cassian excelau prin generozitate erotică, ultimele cărți de poezie se așează pe tonuri mai grave.

Marea Conjugare (Editura Dacia, 1971) se constituie la intersecția tulburătoare dintre dragoste și moarte, în punctul critic al existenței în care raportul de energii nu se mai arată favorabil sentimentelor. O spaimă biologică, agravată de crize de trecere, circula de la un poem la altul. Pasărea Pi-lu-i (cu antecedente culturale) domină prevestitor alimentând coșmarul: „A fost odată ca niciodată, într-o de mult petrecută zi, a fost să-mi apară, ciudată, pasărea numită Pi-lu-i. Ciocul — de culoarea clapelor de pian, Ochii — de culoarea cocosului crud, Pană — cu desenul euclidian. Risul — risul nu-l aud. Pasărea numită Pi-lu-i / anunță ceva, insuportabil poate. (Ce-i insuportabil? Dragostea, în toate / timpurile verbului „a fi“ / sau fosforescența morții, sau / simburile tainei, dar urechile mele / tustrele, / hărmălaia, încă n-o înregistrau). „Nu-mi pasă. Credeam că sint imună / Pi-lu-i, pasăre rea, / mă luca cu ciocul ei de lună / și mă geometriză“...

Apocalipsa se instaurează treptat hiperbolizând spectacolul, grotesc pe alocuri, dublat de o semnificativă oboseală. Se desenează pești oribili, ciini cu cap de cal, crabi cu optsprezece picioare, adolescenți transfigurați de accese de cruzime — totul șocind la primul nivel al înțelegerii.

„Luna“, ca un alter ego metafizic, este spiritul neatins de degradare ce semnifică bogăția spirituală a feminității mature. Poemul, ce poate fi considerat un punct cheie al cărții, respiră o stare de clasică seninătate către care converg toate revoltele anterioare; „Te-am văzut aceeași / ieșind din mare / ca ventuza roșie / a unei lipitori de umbră și apă / sărutându-mi și sugindu-mi osul frunții / părăsindu-ți apoi trupul / pentru a urca pe cerul gol și negru — / te-am văzut / cu urme de oameni pe față, / dar aceeași în vecia distanței dintre noi / eu golindu-mă de singe numai privindu-te / și rămânind

palidă multă vreme / după dispariția ta. / Cite-ntimplări au fost între mine și tine, / în formă de cheie, de ciine, de literă, / toate se-ntîmpină, cînd ieși din mare, / se unesc și sună pentru o clipă / cu sunet de cheie, de ciine, de literă...“

Remarcăm totuși că voluptatea frenetică a trăirilor este cea mai fericită stare poetică a Ninei Cassian care nu va putea fi niciodată, decît falsificîndu-se, o meditativă virtuoză și retractilă: „Mi-ar fi poate dor de o goană spre mare / de-o spargere spectaculoasă a trupului ei / și să rid lingîndu-i sinii sărați / și să-mi umplu urechile cu pești, / cu singe verde, / și să rid de spaimă de moarte / și, rîzînd, să-mi înghit sufletul cu alge cu tot“... **Recviem** (Editura Eminescu, 1971) rezultat al unui eveniment

VALERIU CRISTEA:

tînărul dostoevski

Volumul prin care Valeriu Cristea și-a confirmat autoritatea în critica literară — **Interpretări critice**, 1970 — demonstrează capacitatea de ierarhizare a operelor. Formulările decise situau literatura la o distanță care permitea o cuprindere panoramică pentru ca imediat după aceea comentatorul să devină comentator și să explice detaliile. În **Tînărul Dostoevski** (ed. **Cartea românească**, 1971) procedeul s-a inversat, obiectul însuși al cercetării nemai-constituindu-l acum operele unor scriitori și nici măcar opera unui singur, ci o etapă extrem de scurtă, o secvență din procesul de creație al romanelor dostoevskiene: „Lucrarea de față, limitată în principiu la perioada anilor 1846-1849, își propune să înfățișeze prima etapă a evoluției eroului dostoevskian, să

biografic, conține o suită de poeme legate de momentul ca atare. Fără să tindă spre o sublimare a sentimentelor ce-ar fi provocat o meditație asupra morții, poeta preferă reconstituirea cu pietate.

Ca peste tot în poezia Ninei Cassian, circumstanța este însă încă un pretext de autodefinire și autotemplare. Poeta pare că se surprinde cu melancolică curiozitate într-o ipostază inedită în care evoluează cu gesturi funerare. Orgoliul ei, de o nemaipomenită frumusețe, se cuvine a fi semnalat în furia cu care refuză moartea nu prin ceea ce are ea ca fenomen inexorabil, ci prin ceea ce atențiază la destinul de excepție al individului, supunîndu-l unei mediocre uniformizări a speciei: „Și tustrele / ursitoarele mele / rușinatul-s-au foarte / Ele prevestiseră bune și rele / dar nu fusese vorba de moarte. / Cum să dea ochii cu mine? / Cum să-mi comunice / că s-a întîmplat ceva / care n-ar trebui să li se-ntîmple / ființelor u-nice, / sau care, dacă li se-ntîmplă cumva, e semn de nebănuită mediocritate, / e un anunț de destin comun / al tuturor cu toate“. Moartea mamei alimentează egotismul ca sentiment acut de eliberare — cel puțin față de un tipar ce o preexista, obligînd-o să trăiască în repetare: „Mamă, sub-suoara ta. / Mamă, pîntec, talie. / Țara ta fără prihană / peste represalii e. / Nu-ncăpeam alături. / Tu — sorginte. Sursa mea / atică, mirifică. / Mamă, nu din remușcare, / vis de vis, te chem, te isc. / Ești în osul meu. Acuma, / în sfîrșit, îmi ești menisc. / Nu-ncăpeam. Dar azi mă-ncape / tutela-ți neîntîmță“.

În apropierea morții se trăiește o purificare a sentimentelor, o atenuare vremelnică a pasiunilor devorante. Dar, după cum am mai spus, nu aici este sunetul adevăratei poezii a Ninei Cassian.

M. ROZNOVEANU

sacre unei perioade de început, din norate de critica literară: **Oameni sărmani, Dublul, Domnul Proharcin, Un roman în nouă scrisori, Polzunkov, Un hoț cinstit, Din însemnările unui necunoscut, Nevasta albului și un soț sub pat, Inimă slabă, Gazda, Nopti albe, Un pom de crăciun și o nuntă, Micul erou și fragmentul de roman Nețoșka Nezvanova. În mod surprinzător însă, tocmai această penitență, ispășită cu pietate, oferă șansa unei reprezentări complexe. Ca și cum de la un moment dat i s-ar interzice să depășească spațiul operelor citate, Valeriu Cristea își concentrează atenția asupra lor paroxistic, ridică amănuntele la dimensiuni enorme și reușește, pînă la sfîrșit, să întuiască ansamblul. Disociațiile sale arborescente reproduc dezvoltarea germenului din care a rezultat opera lui Dostoevski. Comentariul devine cu timpul organic, completează și se închide în sine, iar comentatorul se transformă în contemplator.**

În concepția lui Valeriu Cristea, evoluția prozei lui Dostoevski respectă legi proprii pe care nu le pot afecta evenimentele biografice. Manifestarea lor este cel mult întîrziată sau accelerată de experiență, dar niciodată deformată esențial. Astfel se explică, de pildă, stadiul difuz pe care îl traversează viziunea dostoevskiană în perioada adolescenței. Febrilitatea, specifică vîrstei, cu care sînt mereu reorganizate datele despre lume, amină clarificarea liniilor, orientează eforturile tînărului romancier pe direcții multiple. În proza de început, poate fi sesizată influența lui Gogol, Sue sau Balzac, dar de fiecare dată, această influență reprezintă și un mod de rivalitate, înainte de

a se înconjura de propria sa ficțiune, Dostoevski face un adevărat tur de forță explorînd pînă la epuizare cîteva modalități literare a căror vecinătate îl stînjenește. Pe calea aceasta el își verifică mijloacele și se delimitează. În fertila dispersie a debutului există însă, și pot fi remarcate obsesiile pe care se va construi întreaga operă. Uneori, aceste obsesii se insinuează, fără a fi conștientizate, se imprimă cu un rol încă secundar în narațiuni fluente și inofensive, domină, pentru cite o clipă, schemele clasice.

Cu un fior al anticipării, Valeriu Cristea se oprește în special asupra unor asemenea momente de manifestare dezorganizată a spiritului

SIMOT
5

dostoevskian. În **Oameni sărmani**, personajul sfios și inapt de a-și suporta personalitatea care este Devușkir, apare uneori dublat de o umbră ciudată, de un alter ego care schițează cîteva gesturi de nesupunere, neluate însă în seamă de romancier și, din cauza aceasta, volatilizate în atmosfera generală de pasivitate. În **Dublul**, ruptura care intervine în conștiință este ilustrată, dimpotrivă, cu o insistență didactică, ca și cum Dostoevski ar fi fost chinat de reminiscența ideii și ar fi vrut s-o pună compensator în valoare. Mania persecuției de care suferă domnul Proharcin, instabilitatea temperamentală a lui Polzunkov (povestirile cu aceleași nume), impetuositatea cu reflexe malefice proprie Kate-rinei (**Gazda**) sau autoritatea exercitată sadic de Piotr Alexandrovici asupra Alexandrei Mihailovna (**Nețoșka Nezvanova**), toate aceste abateri de la o reprezentare comună a societății, alături de cele citate anterior ca și de numeroase altele detectate de Valeriu Cristea cu un adevărat dar al revelării critice, se vor constitui cu timpul într-un nou sistem, într-o reprezentare, de data aceasta, artistică, ai cărei protagoniști se vor numi pe rînd Mișkin, Raskolnikov, Ivan Karamazov, Grușenka sau Nastasia Filipovna. Datorită capacității criticului de a traversa, prin sugestii, granițele convenționale, personajele dostoevskiene se integrează unei complicate, dar unice, genealogii, ereditatea celor de mai tîrziu datorîndu-se pară celor concepute în perioada debutului. Un accident fără consecințe de fond pentru operă, reprezintă, conform opiniei lui Valeriu Cristea, și deportarea romancierului în Siberia. Concepția dostoevskiană nu va fi inaugurată, ci se va desăvîrși (chiar dacă printr-un salt) în urma acestui seism biografic.

Pentru Valeriu Cristea proza primei perioade de creație nu are doar valoarea unui document necesar cercetării genetice. Povestirile și romanele scrise între 1846-1849 constituie o mare literatură, pe nedrept eclipsată de operele de mai tîrziu. Paralel cu analiza, criticul a sintetizat, proiectînd din unghiul ales o imagine vastă, în care scrierile de început joacă roluri distincte. Valoarea lor anticipativă este dublată de o valoare strict estetică exemplificată și afirmată adesea polemic.

Posibilitatea de a exprima plastic, persuasiv, accesibil ideii fulgurante, de a le concentra, ca într-un focar, asupra unei opere dintr-o mare scriitori ai lumii și de a totaliza înconfundabil, din revelații succesive, sensurile acestea se manifestă plenar în **Tînărul Dostoevski**. Prin eseul său monografic, Valeriu Cristea se impune nu numai ca partener redutabil în discuția asupra lui Dostoevski pe care au declanșat-o la noi cărțile lui Bahtin și Liviu Petrescu, ci și ca unul dintre cei mai importanți critici ai literaturii române de astăzi.

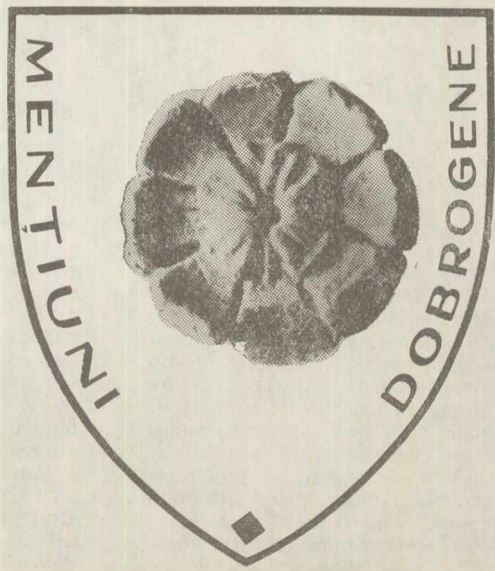
ALEX. ȘTEFĂNESCU

SUB SEMNUL LUI OVIDIU

Între cele două orașe înfrățite Sulmona și Constanța, egale în îndreptățirea de a și-l revendica drept patron spiritual pe Ovidiu — o aură nepieritoare răsfrîngîndu-se deopotrivă asupra locurilor unde s-a petrecut nașterea sau moartea unui mare poet — au loc de cîteva ani, la diferite nivele, vizite, schimburi culturale. Recent, Biblioteca municipală din Constanța a primit un frumos dar, reprezentînd peste o sută de cărți. Pe fiecare exemplar, o etichetă precizează: „Dona della città di Sulmona alla Biblioteca Municipale di Constanza“. Cărți deosebit de valoroase de știință, de istorie literară, de proză, de poezie etc. Menționăm dintre cărțile de știință și istorie ca foarte utile: *Storia d'Italia*, în 5 volume (numărînd peste 4.000 de pagini), redactată de

un colectiv condus de Nino Valeri, *Storia dei romani*, în 4 volume, de Gaetano de Sanctis, *Gramatica Storica della lingua italiana e dei suoi dialetti*, în 2 volume de Gerhard Rohlfs. La fel de prețioase sunt: *Storia della letteratura italiana* (în 5 volume) de Francesco Flora sau *Storia della letteratura latina* (în 3 volume) de A. Rostagni. Cele mai multe cărți din această donație sunt însă de beletristică. Cititorii de limbă italiană se pot reîntîlni cu operele unor autori importanți ca: Alberto Moravia, Cesare Pavese, Vasco Pratolini, Elio Vittorini, Italo Calvino, Giorgio Bassani, Gabriele d'Annunzio, Giovanni Pascoli, Umberto Saba ș.a.m.d.

IOACHIM VENTURA

Glosind despre proza feminină, s-ar părea că sintem în căutarea unui fapt artistic ieșit din comun, pe care încercăm să-l aducem la rigorile unei definiții pe baza propriilor lui trăsături interne. Dar nu numai proza feminină, ci întreaga literatură modernă se lasă anevoie cuprinsă în judecăți geometrice. Mai greu decît poezia, dar nu mai prejos de aceasta, romanul a descoperit „paradisul impreciziei”, laolaltă cu zonele fluide și indefinibile ale existenței. Putem vorbi astăzi chiar despre o metafizică a romanului în baza căreia romancierul modern cutează a pune la îndoială pînă și cea mai iminentă datorie a romanului — legătura acestuia cu viața. Aici e de căutat poate apogeul reformei românești: în noile soluții de contract ale prozei cu realul. Dacă odinioară scriitorul se arăta interesat și avid în a cuprinde o mare cantitate de viață, pe care o reprezenta grafic cu destoinicie și fidelitate, astăzi proporțiile și cantitatea par a-l lăsa complet indiferent. Ceea ce constituia odinioară gloria romanului a devenit în ochii experimentatorului o corvoadă împovăraătoare.

În vremea cînd Balzac plănua gigantica sa panoramă epică, în roman era loc pentru orice: pentru istorie, pentru comedie, pentru critică și pentru informație, pentru filozofie și pentru poezie. Cititorul însuși găsea tărîmul a-provizionat cu toate sorturile fermecătoare ale vieții, în stare să satisfacă instincte și dorințe diverse. Pe măsură ce romancierul a devenit tot mai stăpîn pe tezele relativității, luminoasele vitrine ale romanului au început să se tulbure.

Romanul modern nu mai caută volumul ci esența vieții. Evitînd marile scene ale existenței, ignorînd războaiele și diluviile istorice, el își specializează aparatele de percepție pentru o lume a esențelor anonime și ale valorilor abstracte. În 1929, Virginia Woolf, scriind în „The Bookman” despre **Etapela romanului**, mai avea încă dreptate să creadă că în zadar romanul și-a modificat instrumentele întrucît un element — elementul uman — rămîne constant în tentativele sale: „Romanul este singura formă a artei care caută a ne face să credem că ne dă un raport complet și veridic de-al vieții unei persoane reale”. (V. Woolf, vol. cit., p. 144). În cele din urmă, chiar problema raporturilor dintre individ și obiect își revizuieste datele. „Elementul uman”, în înțelesul clasic, trece frecvent în preocupările secundare ale investigației, în prim plan apărînd teza și legea abstractă despre existență. Fiindcă romancierul nu mai urmărește un raport complet al vieții, ci unul **absolut**. Pe el îl frămîntă acum nu numai relația **veridică**, ci relația **ideală** dintre factorii existențiali. Dar pentru atingerea acestui țel, nu mai e necesară o iluminare metodică și îndelungată a vieții, nu mai e necesară urmărirea sistematică a dezvoltării sentimentale într-un program epic defalcat pe ani, săptămîni și zile. Hotărîtoare în această nouă aventură este secunda culminantă în care criza de conștiință ajunge la paroxism. Acest moment capătă deodată dimensiuni uriașe, deformîndu-se și invadînd întreaga viață cu semnificațiile și nuanțele sale infinitesimale. În locul succesiunii lucrurilor ordinare se naște o ordine nouă și profundă care este însăși ordinea atomică a vieții.

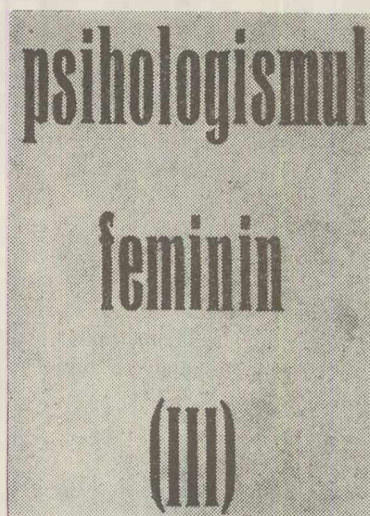
Această esență microscopică se dilată și se contractă încontinuu, suplinind definitiv mecanica exterioară. Dar acesta nu mai este romanul de vilegiatură sau romanul sentimental al romantismului. În el cititorul pătrunde adeseori pe brînci și în loc să se întoarcă cu privirile limpezi de splendoarea spectacolului, se întoarce sufocat, cu bătaie inimii dezorganizate și cu min-

tea tulburată de absurdul și tragicul existenței. Este evident că observațiile noastre privesc, ele însele, spre acele culmi ale romanului postbalzacian marcate de operele lui Proust, Joyce, Kafka, Musil, ca și de „noul roman” mai apropiat de noi, în care experiența mentală devansează și uneori ignorează experiența concretă.

E, așadar, momentul să ne întrebăm, care este poziția romanului feminin, față cu această resurrecție artistică petrecută în romanul european al secolului nostru. Vom avea în vedere în primul rînd literatura noastră circumscrisă celui de al doilea război mondial, fiindcă dacă am ține cont de „astronomia interioară” a noului roman francez, am descoperi o Nathalie Sarautte, în plină avangardă a „tropismului” românesc, ceea ce depășește cu mult chiar și profețiile Virginiei Woolf cu privire la emanciparea literaturii feminine.

E un lucru pe care l-am afirmat că în raporturile sale cu realitatea romanul feminin deține o situație specială, din punctul de vedere al **experienței**. Raportîndu-ne la canoanele clasice ale genului, în fața cărora primează autenticitatea experienței lui Tolstoi și Balzac, acest fapt apare ca un complex de inferioritate

GLOSE

artistică. Dar iată că tocmai ceea ce părea a fi un defect pe care chiar și programele feministe îl destinau remediei, din punctul de vedere al modernismului epic nu mai apare cîtuși de puțin ca o servitute fatală. Această aparentă inaccesibilitate a prozei feminine la tainele diverse ale realului, devine în ochii timpului aproape o virtute.

Cîtă vreme romancierul este dezlegat de obligațiile și normele tradiționale de asumare a realității, femeia-scriitor apare, din propria ei neputință, cu atît mai aproape de această libertate.

Mitul prozatorului omnipotent nu mai apasă conștiința romancierei, căci spiritul artistic e liber să se propage în orice direcție și să înfrîngă orice prejudecăți. Nimic mai favorabil și mai ușor pentru scrisul feminin decît să se convingă că această nouă vanitate a adevărului imaginat îl este acceptată în locul adevărului total despre viață. Fiindcă, în fapt, femeia nu poate depăși o experiență unică **psihobiologică**, cu un reflex social precis — **familia**. Funcția și cadrul existențial sînt în acest caz intercondiționate și limitate. Așa se face că orice roman scris de o femeie este un roman psihologic sui-generis. Întregul său univers intră în jocul de lumini al simțurilor chiar și atunci cînd spiritul nemiaputînd conține senzație peste senzație, caută să dea o formă acestei abundențe. Împrumutată din exterior, această formă epică nu reprezintă, de cele mai multe ori, decît o schelă fragilă

și provizorie, destinată să susțină acrobația simțurilor.

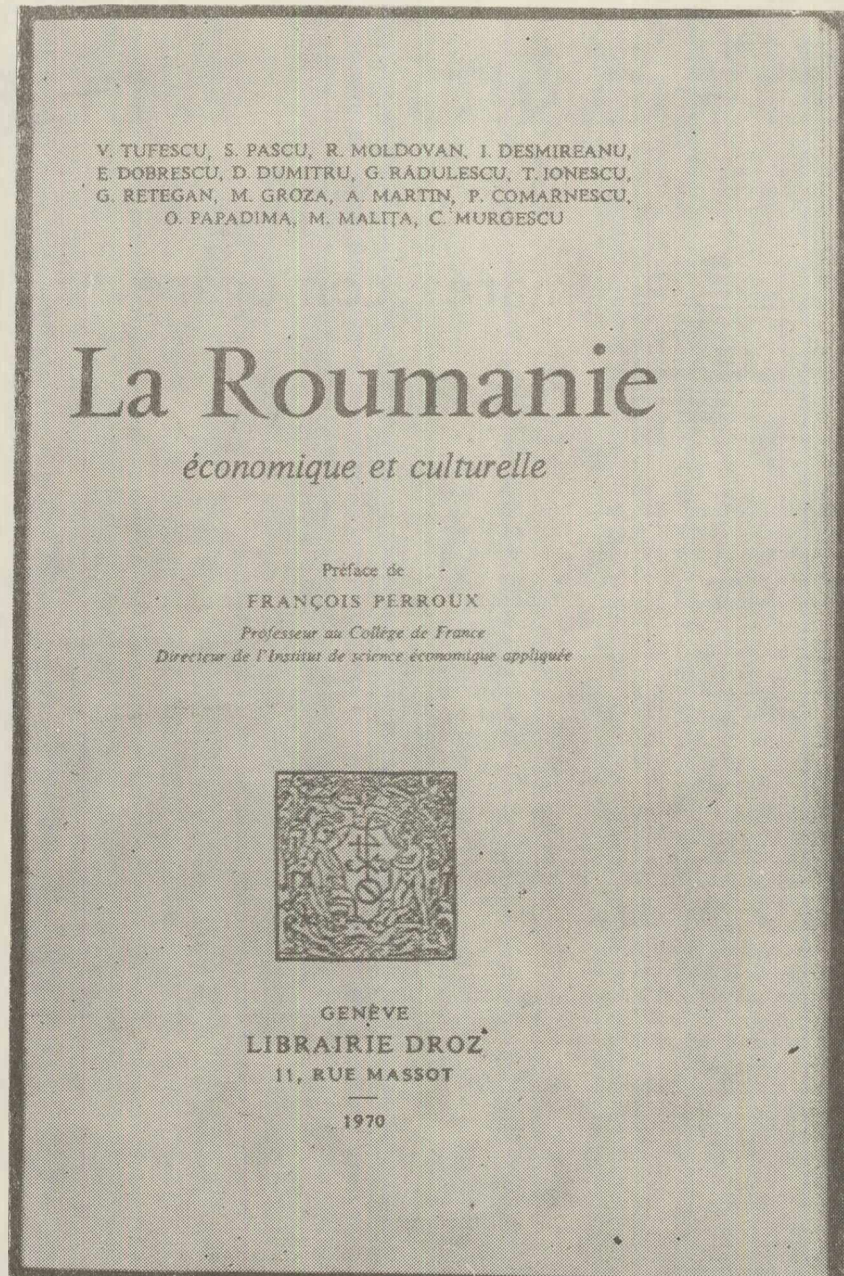
Tipic pentru acest gen de roman este **Tinerete** (1936) al Luciei Demetrius. Am ales acest exemplu nu în vederea vreunei judecăți de situație, ci tocmai fiindcă în ea se verifică clar mare parte din afirmațiile de mai sus. Cartea nu este decît un monolog frenetic al unei adolescente, Natalia, prelungit la infinit pe baza unor simulacre epice derizorii. Dar ceea ce este interesant, e că autoarea, propunîndu-și la fiecare pas, prin vocea eroinei, o atingere asiduă și exactă cu realitatea, nu izbuteste niciodată în roman să consolideze o astfel de legătură. La un moment dat chiar personajul, conștient de misiunea sa, afirmă sentențios: „Trebuie să caut contactul cu lucrurile concrete”. (Lucia Demetrius, **Tinerete**, F.L.A.R. 1936, p. 9). Ea adoptă în acest sens tehnica înregistrării minuțioase, „sur le vif” a evenimentelor pe care le trăiește, lăsîndu-ne iluzia unei acumulări de viață extraordinare. În ciuda eforturilor, cu cît adolescența insistă mai aprig asupra detaliilor, cu atît realitatea devine mai abstractă și mai infuză, obiectele își pierd forma iar gesturile își rătăcesc destinația. Senzația de viu se reduce la cîteva sterile afirmații intelectuale, cu lecturi din Hoffmann și Schopenhauer, pe care eroina însăși le găsește „exasperant de feminine”, la amorul acesteia pentru pictorul Vladimir Lascăr și în fine, la reportajul simbolic al unei deflorări, precedat de un banchet cu Ana și Lulu. Altfel, romanul nu pare mai puțin atrăgător decît popularul „Bonjour tristesse” de Fr. Sagan, pe care francezii îl descopeau deunăzi cu entuziasm. Mai mult decît criza adolescenței traversată de neliniști și extaze, de spleenuri și prăbușiri, romanul ne interesează prin acea demonstrație aproape teoretică a neputinței de a depăși condiția sa **feminină**. Concluziile Nataliei privesc nu numai viața sa intimă, ci răspund (într-o manieră eseistică de care autoarea abuzează) unor postulate creatoare.

Încă din primele pagini ale jurnalului vorbit, ea constată fatalitatea: „Duc cu mine același blestem. Merg alături de propria mea viață. Între mine și ea e ca o cortină de sticlă, o vîd și n-o pot atinge și alergăm amîndouă spre moarte, paralel, eu și viața mea plină, bogată, fără să ne putem întîlni o cli-pă. (...) Și dincolo de cortina de sticlă, evenimentele extraordinare pe care trebuie să le conțină existența mea, se consumă pe rînd, strălucitor și fără viață, ca un vis pe care nimeni nu l-ar visa”. (ibid., pp. 5—6). Spovedania devine un manifest al inaccesibilității la experiență. Dar eroina nu dezarmează definitiv nevoia de realitate. Neputînd încheia un tablou material, romanciera ne adîncește treptat într-o frescă mișcătoare plină de unde și lumini ce izbucnesc din străfundurile sufletului. În locul practicisimului obiectiv, specific romanului, se naște dintr-o ebuliție latentă, volatilă și instabilă, un soi de **practicisim senzorial**, care face inutilă viața exterioară: „Sînt aici, eu lingă mine, am cu ce să trăiesc o viață întreagă fără întîmplări” (s.n.) (ibid., p. 15) — rostește Natalia legiferînd această uriașă combustie interioară. Hotarele dintre material și imaterial se șterg într-o nouă viziune a materialității: „Am început să-mi caut sufletul cu degetele, cum mi le-aș plimba pe un piept vinăt și umflat, un braț strivit și rănit”. (ibid., p. 48).

AL. PROTOPODESCU

aplecare peste sine, spre a citi în cenușa combustibililor ce au fost, a apăra sălbatic ce-a rămas, a privi cu ochi fără iluzii în gol. Sibilă michelangeloescă numea Ion Negoițescu chipul poetei, dar dacă e vorba să apelăm la mitologie, eu cred că nu putem face abstracție de acele eroine tragice, o Iocastă, o Clitemnestră, fiice ale păcatului acolo, dar tot dintr-o prea concentrată preocupare de sine, în care se rostesc patetic metamorfozele cărnii. O psihologie în care discredita, pudoarea cedează locul unei sincerități mai prețioase în dezvăluirile ei, fără ca dezabuzarea să se instaleze, dar și fără ca farmecul ingenuității să binecuvînteze acest teritoriu.

O poezie mai degrabă a uritului, de obiecte și senzații nebinevoitoare, în care moliciunea are ceva

carte și umanism

Cercetările asupra apariției și dezvoltării umanismului în țara noastră subliniază tot mai mult rolul cărților în răspîndirea acestui curent. Dacă s-ar alcătui o hartă care să precizeze centrele de iradiere și să traseze căile și direcțiile pătrunderii umanismului, s-ar putea constata mai clar și mai convîngător că și în acest domeniu s-a realizat la noi o foarte interesantă sinteză.

Astfel, în secolele al XVI-lea și al XVII-lea Țările Române sînt înconjurate de o adevărată centură de centre umaniste: în Ungaria, vechiul centru de la Buda, cu legături în Ardeal, unde numărul punctelor umaniste este apreciabil (Oradea, Cluj, Mediaș, Alba Iulia, Sibiu, Aiud, Tirgu-Mureș, Brașov ș.a.); în Cehoslovacia, de unde vine și activează Comenius ale cărui cărți vor fi apoi cu grijă tipărite în Ardeal (Oradea, Cluj, Alba Iulia, Brașov); în Polonia, Varșovia — mai puțin important pentru noi — Cracovia, Căminia, Bar; în Ucraina, Kievul, unde Petru Movilă deschise destul de largă cale tendințelor umaniste și, în sfîrșit, în sud, Constantinopolul, unde profesori ca Ion Cariofil și mai ales Teofil Corydaleu, răspîndeau, la catedrele Marii Școli, ideile umanismului padovan în care se țeseau — poate timid — reminiscențele umanismului bizantin. Am lăsat la urmă, pentru că merită o mențiune specială, puternica zonă de iradiere umanistă din nord-estul Italiei, de la Veneția și Padova.

Spre toate aceste centre s-au îndreptat tineri învățați din Țările Române care, unii, reîntorși acasă, au devenit propagatori și creatori ei înșiși de cultură umanistă. Însă, dincolo de activitatea lor, cărțile din depozitele unor vechi biblioteci — ca biblioteca Bathyanum din Alba Iulia, biblioteca Bethlen din

Aiud și alte multe biblioteci din orașe transilvănene, apoi, biblioteca lui Constantin Cantacuzino Stolnicul — masiv reconstituită de Corneliu Dima Drăgan — ca și cea a lui Nicolae Mavrocordat despre care același cercetător ne oferă știri surprinzătoare, în fine, depozitele de manuscrise și carte veche de la Academie, de la Universitățile din Iași și Cluj, de la B.C.S. demonstrează, prin bogăția tezaurului umanist, că această mișcare a preocupat intelectualitatea de la noi începînd chiar cu secolul al XV-lea, de cînd se pare că au început asemenea cărți să pătrundă pe teritoriul țării noastre.

Cea mai mare cantitate de carte umanistă vine din Veneția și Padova. Constatarea nu este lipsită de semnificație. Pentru că întreaga această zonă a Europei a stat mai ales sub influența umanismului de tendință padovano-venețiană. O dovadă este predominarea categorică — în ce privește cartea filozofică — a volumelor care conțin operele filozofice ale lui Aristotel sau comentarii la opera lui, scrise de învățați ai universității padovane, unde cel puțin două secole, studierea și propagarea concepțiilor Stagiritului au fost principală preocupare. De asemenea, să mai amintim că cea mai mare parte a manuscriselor operei lui Teofil Corydaleu — cel mai competent și consecvent comentator și propagator al operei lui Aristotel în lumea greacă a secolului al XVII-lea — se găsește la biblioteca Academiei R.S.R. și la cea a Universității din Iași, pentru că, în secolul XVIII, elevii lui Corydaleu au predat la cele două academii grecești — din București și Iași — lecții de filozofie aristoteliană, fo-

ION BĂDICĂ

(Continuare în pag. 16)

ETA BOERIU:

ce vînat crîng

(versuri)

Eta Boeriu — nu Boeriu, după cum Morăriu nu se rostește Morariu, așa cum mai obișnuiesc unii, chiar de pe la radio, dintr-un imbold cam ageamii, de a căuta rime la Manoliu, Dumitriu, Herghelegiu — Eta Boeriu, așadar, cunoscută pînă acum cititorilor mai ales ca eminentă traducătoare din Dante, Petrarca, Boccaccio, apare cu prima ei selecție de versuri originale. O selecție din toate punctele de vedere avară și... tîrzie. Căci dacă va fi scris — și a scris — cîndva, într-o primă tinerețe frenetică, versuri, ele nu-s nicăieri în acest volum cu titlu tomatonic: „Ce vînat crîng”. În schimb, ce fantastică putere de a țîntui cu

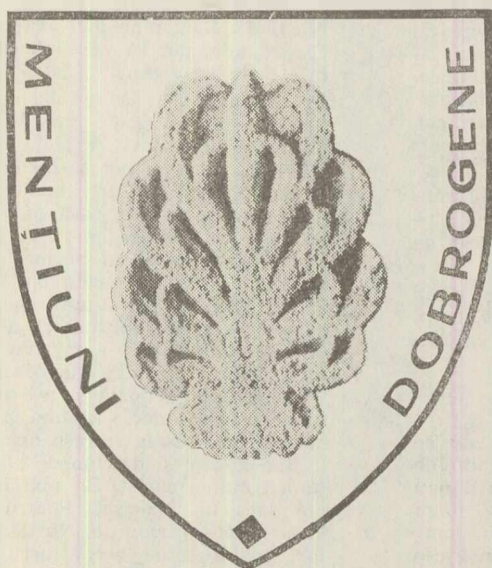
privirea prezentul, un prezent fiziologic și existențial, ce teribilă scrutare a tenebreilor și mai ales a rînduieilor firii care hotărîsc sucurilor din muguri să se acrească, să dospească, măduvei să se usuce, elanurilor să se subțieze, friabile și transparente. Dacă literatura și mai ales poezia feminină în genere e una a speței și a condiției, viscerală și țîpînd din toți nervii, lipsită de idealitate, în acest înțeles că ea n-ar fi putut inventa elegia, care e o ieșire din sine spre celălalt, spre altul, un act de comunicare sufletească, poezia Etei Boeriu — esențială și de loc ipocrită — e cu atît mai mult strîngere în ea însăși,

de mlî, de cheaguri, de magmă rece, de melci umezi, de alge sau meduze tăvălite, iar ceea ce pare la prima vedere san, stenic, nelunecos e în fond expresia uscăciunii. **Cărămida** e simbolul acestei perfecțiuni aspre, necercetată de nici o apă vie: „Restrînsă-n tine, praf sub roșii zgîrțuri / Prin tine plimbi, și coincide uscată / cu mine însămi împletînd himere, / dură, tenace, pură, concentrată”, după cum **Meduzele**, adunate în grămezi, sînt prin indeterminare cînd viață, cînd moarte, cu ușurință substituibile, tot așa cum, iarăși, în această viziune ce-și împrumută sugestiile de la speciile și procesele obscure, moartea e o **mustire**, viața — un șir de osmoze cu sucuri vechi etc.

În acest context, actul cel mai viu trăit, cel mai dramatic e confruntarea, dar nu între lucruri funda-

mental opuse — și tocmai de aceea impresionantă — ci între două clepsidre, bunăoară, una plină, cealaltă imputînată, între două voci durînd un cîntec zguduitor, în care se întrefese tipătul de triumf al naturii în veșnică reinnoire cu accentele grave de contraltă dramatizînd încetinirea: „Roi de lumini gonind prin cer cu vîntul / (ce surd izbște singele-n timpane !), / zvîcniri de aripi lepădînd pămîntul / (pe jos bătută umbra mea-n piroane), / de suc plesnînd păduri întregi de muguri, / (din vine, mie, bocete fluide), / coloane lungi de fum țîșnînd din muguri, / prin iarba crudă proaspete omide, / potop de soare străvezînd petale, / (săgeți demente-n trupul meu de ceară), / și din sămînță vuiet de corale; / a patruzeci și patra primăvară”.

CORNEL REGMAN

INSCRIPTII LA STATUIA LUI EMINESCU (IV)

Legat sentimental de Dobrogea, geograful Constantin Brătescu se alături cu entuziasm inițiativei Comitetului „Pro Eminescu”. Intr-o scrisoare din 14 martie 1931, eminentul om de știință anunță că a reușit să mobilizeze diferite personalități pentru ciclul de conferințe care se desfășura la Constanța, iar în alta, datată 1 octombrie 1931 (reprodusă în numărul de față), își susține cu argumente a-părținând cronologiei operei preferința pentru un monument care să-l reprezinte pe Eminescu în deplină maturitate.

Prea onorate Domnule Amiral,

Vă mulțumesc pentru onoarea deosebită ce mi-ați făcut-o, coop-tindu-mă ca membru de onoare în Comitetul „Pro Eminescu” din Constanța.

Pe cînd trăia mult regretatul I. N. Roman, i-am dat tot concursul, determinînd colegi să conferințeze în Constanța. Eu însumi, împreună cu Leca Morariu, plănuisem în vacanța trecută a ține un ciclu de conferințe spre a spori fondul pentru ridicarea monumen-

ului. S'a întâmplat pierderea ireparabilă pe care o cunoașteți, așa că n'am mai avut cu cine trata și aranja cele de cuviință. Acum, începînd anul școlar și distanța fiind mare, mi-e peste puțină a mă deplasa pentru vreo conferință, fiind peste măsură de încărcat de lucrări: decanatul, cursul, lucrările personale, îmi răpesc tot timpul. Vă promit însă același concurs ca și lui I. N. Roman și-mi voi da osteneala a aduna, de va fi posibil, și un mic fond de co-tizații benevole, dacă îmi trimiteți o listă de subscripție în regulă. Exprim un deziderat: pînă acum noi nu avem un bust reușit al lui M. Eminescu. Nici cel din București, nici cel din Galați și nici unul din celelalte ridicate în alte locuri, n'au căpătat deplina apreciere și aprobare a oamenilor de gust. Aud că pentru Constanța s-a luat hotărîrea a se reprezenta poetul la vârsta primei tinereți. Cred că hotărîrea aceasta nu e fericită, din nici un punct de vedere. Eminescu cel adevărat este cel din faza maturității, când a scris Lu-ceafărul, Mai am un singur dor etc. Cea mai frumoasă fotografie este cea publicată în ediția Xenopol. Dacă n-o aveți, v'o pot procura. Acolo e figura cea mai simpatcă și cea mai inspirată; e chipul poetului în plîntătea strălucirii sale. De aceea, socot că e mai bine a se amăna cu un ceas ridicarea statuei, de cît să se dea ceva prea supus criticei.

Urîndu-vă succes desăvîrșit și bucurîndu-mă în deosebi de ale-gerea dv. ca Președinte al Comitetului „Pro Eminescu”, vă rog să primiți tot odată și salutările mele cele mai distinse.

(ss) C. Brătescu

O istorie a bibliotecilor din patria noastră, în felul istoriei bibliotecilor din atîtea alte țări, nu există. Neglijarea acestei teme nu este nicidecum îndreptățită; am putea spune chiar că este con-damnabilă și regretabilă. Elabora-rea unei astfel de istorii ar putea pune în l u m i n ă un sector mult prea însemnat din viața de creație intelectuală a poporului român, mult dotat și în această direcție. Există Ghidul bi-bliotecilor din România, (București, 1970, 479 p., alcătuit de V. Moldo-veanu, Gheorghe Popescu, Mircea Tomescu) care înfățișează 1122 bi-blioteci mari din orașe și municipii, însă bibliotecile comunelor și sate-lor nu intră în profilul ghidului. Dar, afară de aceasta, ghidul nu înseamnă și o istorie a bibliotecilor, care se face după alte criterii științifice. Pînă se va termina elabo-rarea istoriei bibliotecilor române, care este în curs de desăvîr-șire (Editura științifică ne va ajuta să o imprimăm), găsim necesar să răspundem solicitării de a face măcar o schiță asupra bibliotecilor românești.

Recent (în 1969, de prof. bibliolog N. Georgescu-Tistu) s-a susținut că au putut exista pe teritoriul romănesc, încă din secolele X-XIII, „mici grupe de manuscrise (care) să fi fost adăpostite în locurile unde se țineau sezătorile în sacre, ori în desaga unui povestitor sau cîntă-reț...” S-ar putea numi — propune autorul acestei ipoteze — „perioada folclorică a bibliotecilor din România”. Avem însă dovezi do-cumentare că Ulfila, de origine grec din Capadocia, a tradus Biblia în limba germană veche pe teri-toriul nostru în a doua jumătate a secolului al IV-lea; iar ucenicul lui, Auxențiu, a activat în nordul Dunării, unde a scris în limba latină „Scrisoare despre credința, viața și moartea lui Ulfila”. Cei doi, împlinind o asemenea activitate încă din secolul al IV-lea, au dat primul impuls pentru formarea unor modeste nuclee de biblioteci personale necesare desfășurării activității lor științifice.

Cităm într-un document emis de voievodul Vladislav al Tăriei Ro-mânești, ctitorul mănăstirii Vodița (1374): „am dăruit un tetraevangelh ferecat în argint și aurit”, iar la Tismana (1378) a existat chiar o școală caligrafică și miniaturistică, a lui Nicodim, unde se copiau texte (scriptorium). De la sfîrșitul secolu-lui al XIV-lea, pînă pe la 1405 (data scrisă de Nicodim pe tetraevanghe-lul scris de el) au existat mici bi-blioteci la cele două mănăstiri ol-tene, primele din categoria bibli-otecilor mănăstirești, care au conti-nuat să se dezvolte neîncetat, care există pînă azi, fiecare cu sute de cărți prețioase (Căldărușani, Neamț, Putna, Horez, Secu etc.).

Boierii craiovești au dotat mănăs-tirea Bistrița (județul Vilcea), ctito-ria lor (1491), cu o bogată bibliotecă; ea a crescut mereu, pînă în 1860, cînd Al. Odobescu și Gr. To-culescu (1885) o cercetează cu aten-ție. Din ea însă nu mai rămăsese ră decît 320 volume. În evul mediu, la noi, ca și în Occident, o biblio-tecă socotită mare cuprindea între 500-1000 volume, care însă erau groase (6-7 cm) și de format mare, în folio (28 x 35 cm). Cărțile erau legate în tăblițe de lemn (de tei, în mod obișnuit) sau în coperte metalice (argint, aur), astfel că ra-fturile bibliotecii erau numeroase și solid construite.

Aruncînd o privire asupra biblio-tecilor din Transilvania din aceeași epocă, constatăm că și aici primele înjghebări au avut loc tot pe lîngă mănăstiri. Cea mai veche bibliotecă monastică este din jurul anului 1200; se află pînă azi la mănăsti-reca Igriș (județul Timiș, lîngă Ce-nad). Cuprinde cărți și manuscrise de opere occidentale, dintr-o epocă ignorată a civilizației europene.

Simultan (sec. XIV-1526) cu dez-voltarea bibliotecilor din Țara Ro-mânească și Moldova, luau naștere în Transilvania alte biblioteci, ca-tegoria bibliotecilor școlare. Ele funcționau pe lîngă sedile episco-pale din Oradea, Alba Iulia și Tirgu-Mureș. Cărțile (manuscrise,

schită despre bibliotecile românești

firește) erau scrise în limba latină și formau două cicluri de manuale didactice: gramatici, retorici, dia-lectică (vechi tratate de logică) = trivium; s-au adăugat apoi geome-trie, astronomia, aritmetica și mu-zica = quadrivium. Apar și primele manuscrise cu notații muzicale pentru cîntările bisericești: gra-duale. Ca să cităm un singur e-xemplu, biblioteca benedictină din Mănăstur (lîngă Cluj) avea în 1427 un fond de 42 de manuscrise volu-minoase (miscelance), cu ca. 150 opere diverse, din care nu lipseau scrierile clasicilor latini și vestitele cărți populare (Historia Troiana, Alexandria ș.a.).

Slavistul român Ioan Iufu (decedat în 1964) a descoperit în bibliotecile mănăstirilor Bogod, Feleac și Pris-lor multe vechi manuscrise slave, despre a căror existență prin Tran-silvania se știa foarte puțin. În secolul al XVI-lea apar biblio-teci de alt profil. Sînt personalități — domni, boieri — dornice să aibă la curtea lor cărți grupate pe preo-cupările lor preferate, necesare conducerii și politicii de stat. Un călător învățat rus, Ivașco Peres-vetov, găzduit la palatul lui Petru Rareș, scrie în jurnalul său că vo-ievodul moldovean era om al cărții, om de cultură politică. Cred că Petru Rareș a avut, la noi, prima bibliotecă aulică, după care a ur-mat Alexandru Lăpușneanu, care a expediat 1000 aspri preotului Sava, trimis la școli în Polonia să cumpere cărți necesare învăță-turii. Exemplul cel mai strălucitor de bibliotecă organizată îl oferă biblioteca întemeiată de Despot Vodă Heraclidul (1561-63), la Cot-nari. Era o bibliotecă de învăță-mînt superior, care ajuta studenții Academiei de științe, numită în do-cumentele vremii Schola latina. Petru Schiopul a strîns la curtea sa o bibliotecă valoroasă de cărți ro-mânești (coresiene) și străine, mai ales în timpul ultimei lui domnii în Moldova (1582-1591). Retras la Bolzano (Tirol), el a transportat acolo bogata-i bibliotecă, pe care a vîndut-o fiului său Ștefan. Biblio-teca boierului Luca Stroici trebuie că a fost de asemenea remarcabilă în cărți latine, polone (cronici, re-torici).

Secolul al XVII-lea ne aduce in-formații importante despre mai multe biblioteci: cea de la Scheii Brașovului (1630), a lui Sava Bran-covici (Alba Iulia, confiscată în 1674), a Năsturelilor de la Fierăști (a cărei clădire a fost reconstituită în anii puterii populare), a mitro-poliei București și Iași ș.a. Din a-ceastă perioadă există chiar dovezi documentare despre organizarea lor, cu întocmirea de cataloage (numite și „terfelog”), cu acte de achiziții.

Încă de prin 1650, postelnicul Const. Cantacuzino primea în dar cărți — unele dedicate lui — și astfel începe — cum apele izvoarelor formează riurile de munte — să se înfiripeze biblioteca vestită a Cantacuzinilor, pe care o îmbogățește sistematic, pînă la moartea lui (1796). Stolnicul Const. Cantacuzino. A fost prima bibliotecă românească pusă în slujba cercetării științifice, stolnicul însuși fiind ctitorul ei de zi și noapte. A fost un cititor în spiritul exigenței de lectură modernă, cu sublinieri în text, cu însemnări critice marginale, cu luptă de idei consemnate în scris, cu urmărirea literaturii occidentale la zi, prin ca-taloage, editoriale și lucrări biblio-grafice. Recent a fost reconstituită de lectorul universitar Cornel Dima,

care a reușit să identifice, ca exis-tente în țară, circa 600 volume dintre cele mai importante, ca surse ale propriei activități științifice a Stolnicului.

Pe aceeași treaptă superioară se si-tuează biblioteca Mavrocordatilor (sec. al XVIII-lea). Ca și biblioteca precedentă, biblioteca Mavrocorda-ților a slujit cercetării științifice, în ea inițindu-se, pentru prima dată la noi, studiile critice de textologie, împrinse de însuși bi-bliotecarul ei, umanistul brașovean Ștefan Bergler. Constantin Brîncoveanu întemeia la mănăstirea Hurez o vastă biblio-tecă de lucrări străine istorice, re-feritoare la istoria românilor. Avea sală proprie; o inscripție scrisă deasupra ușii de intrare îndemna pe cititori să apeleze la cărți pen-tru delectare, instruire și educare. În secolul al XVIII-lea, întemeie-rea de biblioteci nu mai însemna o faptă extraordinară, ci una cu-rentă. Se ivesc biblioteci personale (boierii, negustorii le practică), li-brării (numite vivliopole), tran-sportul de cărți la distanțe mari și alte mijloace spre un drum în dezvoltarea bibliotecilor. Viața e-conomică, socială, culturală contri-buie la înmulțirea și la îmbogățirea lor cu cărți occidentale. Să cităm un singur exemplu: biblioteca de la Blaj (1738).

Ritmul de modernizare continuă și în secolul al XIX-lea: în Transil-vania, cu biblioteci documentare bibliofice (Batthyaneum, Bolyai, Teleki, Bethlen, Brukenthal), în țările românești, în Muntenia și Moldova, cu biblioteci publice (Bi-blioteca Colegiului Sf. Sava, 1838, devenită „Centrală”; Biblioteca Mihăileană, 1835, Iași; Biblioteca militară, 1845, Iași; Biblioteca So-cietății Academice, 1867 și altele multe). Spiru Haret a luat măsuri pentru generalizarea bibliotecilor școlare, la orașe și sate (1907), iar N. Iorga a emis o lege (1932) cu multe dispoziții bune pentru orga-nizarea bibliotecilor.

După Eliberare (1944) ia naștere, pentru prima dată la noi în mod practic, concret, frecvent și gene-ralizat, biblioteca publică. Biblio-teca publică în Republica Socialistă România se dezvoltă multilateral,

DAN SIMONESCU

(Continuare în pag. 18)

PREOCUPĂRI EDITORIALE DOBROGENE

Pînă la 1879, cînd apare la Tulcea „Steaua Dobrogei”, prima gazetă dobrogeană, nimic nu certifică o activitate editorială cit de cit no-tabilă în Dobrogea. În anul următor (1880) apare „Farul Constanței” (organ săptămînal oficial), a cărui existență va dura pînă în preajma primului război mondial. Abia în primele decenii ale secolului nos-tru, cînd economia provinciei se dezvoltă și orașele se consolidează, munca de editare a presei și cărții se va afirma și va căpăta contu-ruri certe. Pentru a ilustra amploarea pe care a luat-o de-a lungul anilor răs-pîndirea cuvîntului tipărit este su-ficient să amintim că din 1879 și pînă azi au funcționat în întreaga provincie 46 de tipografii, reparti-zate pe centre, după cum urmea-ză: 25 la Constanța, 15 la Tulcea, 4 la Sulina și cite una la Cerna-vodă și Medgidia.

Publicistica, întretînută de interese politice și profesionale de cele mai diverse nuanțe, a cunoscut, atît cantitativ, cit și calitativ, o dez-voltare mai accentuată decît activitatea de editare a cărții. Au apărut în Dobrogea aproape 700 de publicații periodice, din care circa 300 la Constanța și peste 130 la Tulcea. Numai puține au avut însă o apariție mai îndelungată, nume-roase gazete sau ziare dispărînd chiar după primul număr. Dintre periodicele mai elevate ca ținută publicistică amintim: „Constanța” (1891—1914), „Farul” (1919—1922), „Dacia” (1915—1944), „Dobrogea jună” (1905—1944), „Marea Neagră” (1923—1940), anul de vîrf al ziaris-ticii dobrogene fiind 1923, cînd la Constanța apăreau trei cotidie-ne.

Modernizarea portului și căilor fera-te, precum și crearea unor mici in-dustrii au determinat o cristalizare a mișcării muncitorești, care s-a manifestat și prin editarea unor publicații ca: „Muncitorul Constanței” (1926), „Nădejdea” (1928—1945), „Viața pescarilor” — Tulcea (1926—1927), „Dobrogea socialistă” și altele. Un rol deosebit în orien-tarea maselor muncitoare l-au av-ut periodicele comuniste „Secera

și ciocanul” (1923, 1931—1932), „Muncitorul roșu” (1930), „Cuget liber” (1944—1948). Revistele de cultură de o reală valoare au fost și ele puțin numeroase. Dintre ele, „Arhiva Dobrogei” (1916, 1919—1920) și „Analele Dobrogei” (1920—1938) s-au bucurat de un interes mai larg, de un ecou mai profund, alături de cele mai bune reviste apărute în țară. Alte reviste îngri-jit redactate, interesante și azi pentru cercetătorul literar: „Ovi-diu” (1898—1900, 1903—1906, 1910), „Revista dobrogeană” (1935—1937), „Pontice” (1939—1940), „Litoral” (1939—1943) au avut contribuții prețioase la dezvoltarea literaturii și culturii în Dobrogea.

Deși editarea cărții nu a atins nici-odată aici performanțele din cen-trele mari de cultură ale țării, s-au editat și tipărit în acest ținut cîteva sute de titluri de cărți, une-le de o deosebită valoare docu-mentară.

Se pare că și prima carte tipărită în Dobrogea a apărut tot la Tul-cea. Este vorba de lucrarea lui I.A. Nazarettean, „Noțiie istorice și geografice asupra provinciei Do-brogea”, urmată de două anexe: „Legea pentru organizarea Dobro-gei” și „Legea pentru regularea proprietății imobiliare în Dobrogea”, lucrare documentată și îngrijit ti-părită (1882).

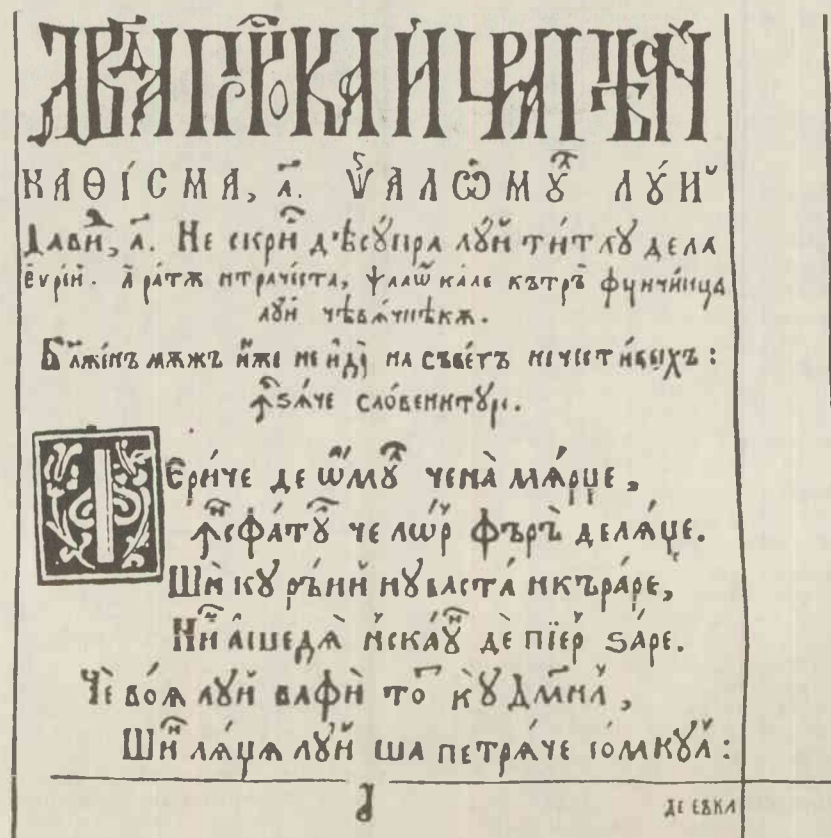
Este interesant de remarcat că pe-rioda de vîrf a tipăriturilor de carte dobrogeană — în ce privește calitatea și valoarea documentară a cărților — se află la începutul secolului nostru și nu mai tîrziu. Astfel, tipografia „Aurora” tipă-rește la 1902 un manual destinat elevilor din clasa a IV-a gimna-zială și liceală întocmit de Virgil Andronescu, intitulat: „Epitome historiae Graecae et Breviarum historiae Romanorum” (240 p.) în bune condiții grafice, iar tipogra-fia lui Dimitrie Nicolescu editază la 1905 un „Omagiu lui... Ștefan cel Mare” (152 p.) în aceleași con-diții.

Cea mai interesantă activitate din această fecundă perioadă editoria-lă dobrogeană a fost desfășurată la tipografia „Ovidiu” P. Vurlis din Constanța. Dintre lucrările a-cestei case editoare menționăm în mod deosebit pe aceea a lui Ioan N. Roman: „Studiu asupra pro-prietății rurale din Dobrogea”, car-te valoroasă din toate punctele de vedere. Tot Vurlis tipărește lucra-rea lui C. Ciuchi: „Istoria mari-nei române” (1906, 390 p.), impor-tantă și azi pentru studiile privind acest subiect. Un succes editorial al tipografiei „Ovidiu” este și lu-crarea lui D. Alessiu: „Cultura arborilor roditori” (1905, 150 p.) cu coperti color și ilustrații artistice. Nu incupe însă nici o îndoială că cea mai îndelungată activitate edi-torială a fost aceea a tipografiei, librăriei și papetăriei „Albania” din Constanța, înființată în 1915. Dintre realizările acestei tipografii și edituri notăm: „Constanța și Tekirghiolul”, un excelent ghid ilustrat (1924, 264 p.), Dimitrie Pascu: „Sistemele băncilor de e-misiune din țările balcanice” (1934, 312 p.), Gh. Izbănescu: „Greement, matelotaj și manevra ambarcațiunilor” (1936, 401 p.), colecțiile de limbă albaneză, „Colecția tineri-mii” etc. Este semnificativ că nu-mai în 1934 s-au tipărit la „Alba-nia” 12 titluri.

La Constanța au avut o prodigioa-să activitate și tipografii ca: In-stitutul de arte grafice Dobrogea jună”, fondat în 1923 și condus de Constantin Sarry, directorul coti-dianului cu același nume, care va edita, între altele, colecția „Biblio-teca Academiei populare” (11 ti-tluri), tipografia „Lucrătorii asocia-ți”, înființată în același an, In-stitutele de arte grafice „Constan-ța”, „Victoria” și „Dacia”, tipogra-

CONSTANTIN CIOROIU

(Continuare în pag. 18)

jurnal la morile de vînt *)

PARTEA ÎNTÎI
(1958)

corăbiile lasă țărml și nimeni nu știe ce le așteaptă dincolo de marginea orizontului...

1
...respir ...respir în întuneric, ritmic...
Între somn și trezire, fără lume din afară, fără amintiri... în Univers, respirația mea... ritm... timp...
Acum sint în stare să mișc mina, sint treaz.
Sat fără lumină în vreme de toamnă, nopțile mai lungi, nori compacți. Nu se naște nici un zgomot, nimic... lucru sau ființe sau vînt dizolvate-n întuneric. Numai respirația mea și respirația mai firavă... ca în vis o aud lingă mine, pipăi locul unde pornește răsufllarea de lingă mine, îi pipăi pulsația arterelor gîtului și mina trece încet de la un umăr la altul, de la un sin la altul, fără să atingă sprijinindu-se, alunecind pe căldura lor iradiată. Trebuie să plec.
Poate doarme.
M-a așteptat, m-a așteptat... Cînd am oprit-o mai întîi ? De ce n-am trecut mai departe ? Întotdeauna m-am răsfrînt în ochii-i limpezi ca o piatră din adîncul unui iezor. Și acum nu mai rămîn. Îmi caut bluza în întuneric, sint conștient că mă observ, înregistrez ce se întîmplă, ca și propriile-mi gînduri.

Ca un spectator, al unei pelicule interioare pe care mereu voi derula-o ? Desfășurare vie, reeditare a însăși petrecerii faptelor... Se va trezi, eu de mult voi fi ieșit în noaptea de afară și noaptea nu va fi conținută între patru pereți sub un tavan coborît ca acum, va umple cerul. Voi bijbii pe drum îndepărtîndu-mă... Se va trezi ca păsările adormite în mîlul cald, în mîlul lăsat de ploaia pe care au așteptat-o atît, pe latitudini unde plouă așa de rar. Cînd se trezesc au picioarele prinse în pămînt uscat, întărit sub soarele torid... zbat din aripi cu gîtul întins...

2
În fața mea, ținînd copilul de mînă, bătrîna macedoneancă în stranie negre lungi, cum e portul, ochii negri sub pleoape zbircite și cruciulița tatuată între sprîncene, de mult, din vremea turcilor.
— Se îndreaptă ? Mă-sa dacă-i moartă în spital... Cîtu-i viza ? ținți ?
Vizita nu se plătește, dar oamenii așa sint învățați.
— Injecțiile tot ținți ? mă întreabă.
Nici injecțiile nu se plătesc, medicamentele sint gratuite pentru copii. Bătrîna nu știe.
— De s-ar îndrepta ! zise, scoțînd din sin o batistă înnodată de mai multe ori, că ta-so dacă umblă în țară... nu-i al lui, a luat-o cu copil. Acum dacă-i moartă...
Desface nodurile pe rînd cu mîna noduroasă, nesigură. Două hîrtii de cinci lei împăturite, le întinde, le netezește, mîna îi tremură... le așează pe masa mea și se îndreaptă spre ușă... o deschide. Copilul, ținîndu-se cu brațul întins în sus de mîna bunicii, ridică piciorul să treacă pragul înalt, încet, oscilant, condus din urmă de bătrînă. Curentul izbește ferestrele de perete, o pală de vînt rece cu praful din stradă intră, răscolește fișele registrului de consultații, ușa se trîntește în urma celor doi. Vreau să beau

ceva, un coniac sau ceva, îmi scot halatul, ies în cămașă. În sala de așteptare nu mai e nimeni. Trec peste drum la cooperativă, cer un coniac. Mai cer unul.
Mă întorc. Vîntul dobrogean mătură ușița, hîrtii, fire de paie, le așează la colțuri, le involburează. Fereastra de la cabinetul meu a rămas deschisă. Mă opresc în fața ei, se mișcă în curentul lăsat de vînt... masa, stetoscopul, scaunul, dulăpiorul de medicamente, halatul spînzurat în cui. Zburată într-un colț... o hirtie de cinci lei, hîrtia bătrînei, purtată în batistă. De unde o fi avut-o ? Cine-i dă bani ? Dacă mama copilului... Și ta-so, cine o fi ta-so adevărat ? Să-i dau bătrînei banii ! Brusc mă răsucesc, privesc în lungul ușiței, pe urma bătrîni... din stînga, reflectat pe geamul întunecat chipul meu, reflectat pe geamul întunecat...

3
Acceleratul de noapte lasă în urmă cantoane cu felinare pîlpîitoare, străluciri pe bariere coborîte, din goană și ecou de persoane pustii. Întuneric în compartiment, umbre de oameni, picioare sucite, gîturi strimbe, capete lăsate pe spate, prin guri deschise respirații... toți dorm.

Eu nu pot dormi. Un an în urmă ! Noapte ca și acum, poate același tren. Mă prezentam să-mi iau postul în primire. Ne luasem rămas bun unui de la alții și de la profesorii noștri, **Vivat Academia ! Vivant Profesores !** Mai aveam în urechi discursuri. **Datorie ! Medic-cetățean !** Depinde oare totul numai de noi ? Este posibil să spui „e bine ce fac !” și să fie adevărat ? și să rămînă adevărat ? **Bine și Adevărat** există ? Sau numai ce ne închipuim, sau ce spunem noi despre aceste cuvinte... tot pomenindu-le, tot repetîndu-le, tot slăvindu-le se tocesc, nu mai știi ce înseamnă, se nepotrivesc tot mai mult cu virtutul gîndului, se schimonosesc, se scilciază, dans de vrăjitor pînă cade-n nesimțit... brusc să deschid geamul ! să pot respira ! să fac ceva ! să strig !... călătorii sar electrizăți, zăpăciți, se aruncă asupra mea, trag semnalul de alarmă... ha-ha-ha, nimic ! obsesie, țișnire prin porți deschise în carapacea inhibiției. Aș vrea să-i pot trezi din somn pe oamenii acestia ! Ei dorm, sint obosiți, călătoresc în interes de serviciu, sau merg să-și vadă copiii, sau la doctor, sau la judecător, sau poate... Oare nu fac prea mult caz despre mine însumi ? Nu fiecare simte că este centrul Universului ? Poate diferă numai imaginea pe care ne-o facem despre dimensiunile acestei lumi. Și despre relațiile

AURELIA BATALI

replică

Eu, roaba acestui pămînt și a patimilor mele, fiică a Septentrionului dintr-un păcat de nepedepsit, m-am născut în zodia fierbinte a verii, pe un țărm cu nisipuri putrezite de soare și cu alge, mișcat în ceasul amiezii de ape lung sunătoare.
O, dar acolo stelele s-au pîrguit prea devreme,
O, dar acolo ochii au ars pînă la cărbune și pînă la cenușă și-n risipirea ei — ce vină am că port sub tălpi un strigăt

cu ceea ce lumea mai cuprinde în afara noastră.
Se face ziua.
Tipătul pescărușilor te întîmpină la Constanța... sint în puterea lor, ascult chemarea lor, înainte de orice trebuie să văd marea. Alerg pe străzi spre faleză, cobor în salturi malul abrupt, arunc din goană toate hainele de pe mine, traversez plaja pustie și mă las prăbușit, gol, în marea incendiată de răsăritul gigantic întîrziat de septembrie.
Cum aș trăi într-o țară fără Constanța ? Pe malul mării sufletul crede o clipă în drumul deschis de fluturarea-i spre libertatea nemărginită. Și fluture captiv să fii, pe malul mării uiți boldul cu care cineva te-a ținut pe rondela de plută să-și completeze insectarul.
Stau în genunchi aproape de țărm, în apă pînă la gît. Îmi aplec capul primind acest botez, în soarele înălțat peste marea care mă cuprinde...
Și trupul meu păstrîndu-i gustul sărat de acum înainte...

și îi răspundeți fără vrerea mea ?
Eu, roaba acestui sol argilos, fiica secetei,

mi-au rămas în memorie legende de tirime,
privesc sfîrtecatul drapel al furtunilor din Nord și adun un cîntec mai cristalin decît toate ghețarele mărilor în scoica urechii, în care se-adună și mor și mor șerpui vicleni și fără-nțelese ai chemărilor.

ION NEGUREANU

trupul meu ocrotit

„Manole, Manole, meștere Manole”
A nins cu cenușă albă

Mă ridic. La ora 8 vreau să fiu la doctorul Ion, medicul inspector.
Nu-l găsesc, e în concediu. Mă decid să-l caut acasă, mi se spune că s-a mutat de cîteva zile într-o locuință mai bună. Mă bucur, obținerea unui apartament este un eveniment prea fericit, sper să fiu primit cu bunăvoință.
Nu e departe, atît de repede ajung. Urc scara la etaj. Ușa înaltă, de modă veche, cu două canaturi, nu e încuiată... un mic hol, altă ușă. Să se deschidă de la sine !
Eu să înaintez fără nici o mișcare, ca pe un covor rulant ! Dar nu se întîmplă. Deschid, o cameră cu lucruri răvășite... pășesc timid, în stînga ușa deschisă spre o a doua cameră.
— Cine e ? întrebă cineva tare, de dincolo.
— Dacă se poate să veniți puțin.
— Nu pot, sint pe dulap.
— ? !
— Ce doriți ?
— Îi caut pe domnul doctor Ion.
— Poftim aici !

peste trupul meu ocrotit noaptea aceasta în meșterii zidiți.

Cînd se va tîri pe acoperiș Calea Lactee frații mei vor inhăma centaurii la Carul Mare

și vor aduce soțiile meșterilor să pustiască mormintele vii de dragostea udă a zidurilor.

Au ruginit de dor de dragoste bărbații ; umbrele lor mi-au înclieat picioarele. Am început să simt rugina

surpată peste mine și-au început din ea să nască petale tăioase, fiul meu ruginiu.

Într-adevăr, șezînd pe dulap lingă fereastră, aproape de tavanul înalt, un om brunet cu chip atrăgător, cu statură puternică. Spăla geamuri

Mă privește mirat, întrebător...
— Singura scuza să vă deranjez acum cînd vă mutați este tocmai fericitul eveniment al mutării și vă rog să aprobați și mutarea mea !
— ? ?

— După cum vedeți, mi-am luat inima în dinți și am spus totul într-o răsufllare.

— Afară de un singur lucru : cine ești dumneata ? !

— Doctorul Don de la circumscipția...

— Aha ! Știu. Dar trebuie să recunoști, nu e locul cel mai potrivit pentru o discuție.

— Eu sint cel dezavantajat.

— De ce ?

— Dumneavoastră sînteți... la înălțime !

Încerc să zîmbesc. Doctorul Ion ridică din umeri :

— Spăl geamuri.

— Am făcut o cerere să fiu mutat într-o circumscipție din Delta Dunării, oricare.

— Cerere pe care n-ai motivat-o.

— Dar o mențin. Vă rog să nu mă întrebați nici acum de ce. S-ar putea să nu fiu în stare să vă explic... Și ce aș spune, s-ar putea să nu fiți în stare să înțelegeți, iertați-mi sinceritatea.

Îi pot spune orice, îmi dau seama. Mimica și gesturile sint funcție a psihicului. Mișcarea sufletului modelează trăsăturile figurii și mîinile. Privindu-l, eram sigur că acest om încă destul de tînăr este un romantic.

— Vreau totuși să știu. De ce ai cerut să mergi în Delta ?

Doctorul Ion mă privea șezînd sus, cu picioarele atîrnîndu-i. Mîinile se sprijină de marginea dulapului, într-una ține cirpa udă.

— Pentru că la noi nu există un deșert.

— Un deșert ?

— Sau o preerie.

Prin fereastra deschisă se auzea marea...

— Te invit să șezi. Pe dulapul celălalt. Trage masa ! Așa, să vorbim de la egal la egal, ha-ha... Așteptam prilejul să te cunosc. După ce-am primit scrisoarea cu cererea dumitale, te-am căutat. Am fost pe-acolo cu doctorul Ron de la Ministerul Sănătății, poate ți s-a spus.

Mă privește cu seriozitate :

— Ce ai vrea să faci într-un deșert, de exemplu ?

— O fîntînă arteziană !

— Ar trebui să sapi adînc. Ai putere ?

Nu răspund.

— Vei fi izolat !

— Știu.

— Ascultă, oamenii trăiesc re-trași cînd sint prea tari sau prea slabi. Din care categorii faci parte ?

— Din a treia !

— Îți spun că există numai două.

— Nu. Mai există o categorie : dorințe tari, puternice... cine știe ? Poate numai aspirații...

— Aa, da ! **Dum a-spiro, spero !** Numai să fie așa, nu cumva să cauți un loc unde poți trăi în liniște, să te faci vinător, sau pescar, sau bețiv, te previn ! Vei fi singur în împrejurări neprevăzute, o să vezi pe mama dracului !

Gesticulează cu cirpa udă, sar stropi în toate părțile.

— Dar dacă aspiri, continuă el, e altceva. Oamenii au nevoie de medic. Și dacă ești destul de poet...

— Poet ? Întreb șezînd pe un dulap la fel ca doctorul Ion, cu picioarele atîrnînd în gol...

— Întocmai.

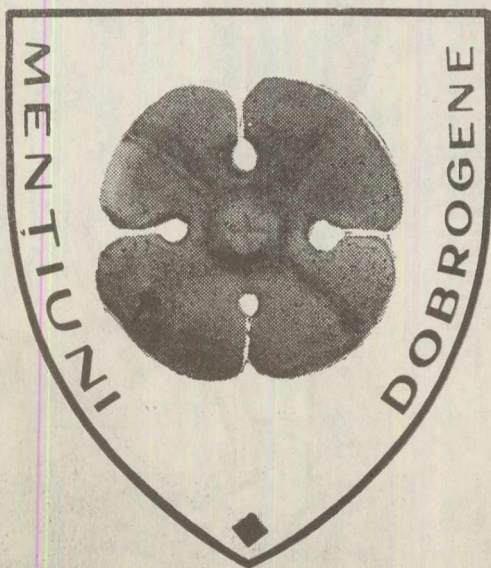
— Ei bine ?

— Du-te !

— Unde ?

— La **Morile de Vînt !**

*) Fragment din romanul cu același titlu, în curs de apariție la editura Eminescu.

CĂLĂTORIE ÎN REAL

Oricît ai călători în „țara de lut și de ape” — Dobrogea — zona aceasta rămîne o proiecție de basm, hrănită de imaginație, dar mai ales de realitatea care-i mult mai puternică, mai vie, prezentînd un dinamism molipsitor, deși firea mea este deschisă spre contemporaneitate. O găsesc uneori și-n ceasuri de încremînire, avînd culoarea albă a cretei și-n același timp ascunzînd mereu ceva, acel ceva ce incită spiritul.

M-am întîlnit cu Dobrogea prin „Anii 53”. Eram undeva pe malul Dunării, la Rasova. Împreună cu un țăran, un uriaș, urcam pe un deal roșcat unde cîteva fire de ovăz se agățau neputincioase, dorînd să supraviețuiască focului păgîn care ne ardea fețele și ne turna în singe un fel de opiu fierbinte.

Țăranul mă privea aproape amuzat : „ce crezi, o să meargă pe-aici colectivizarea ?”

Nu știu ce i-am răspuns, fiindcă în acel moment în sufletul meu, (prin ce miracol oare ?) s-auzea Pădurea nebulă. Dar abia după zece ani (cifra rotundă, bogată în adîncimi) am văzut cu adevărat Pădurea nebulă și, deși aproape copleșit de bucuria mării, (cel care vede odată marea, rămîne prizonierul ei pe toată viața, somnul îi este legănat de valuri, pe față-i curg luminile verzi, și-n singe înveninat sau iluminîndu-l pînă la beatitudine, s-auz foșnirile mă-

tăsoase cîzînd cu solemnitate și străluciri bizantine) mi-am reamintit imaginea celui țăran lingă firele umile de ovăz.

„Da, i-am spus eu în gînd, acel act adînc, condensînd bucuria țăranilor, s-a înfăptuit, și cred că trăiești și dumneata în lumina lui”.

Priveam și descopeream același pămînt și totuși mereu altul. Se iveau terasele, și-o imagine care mă obseda : pretutîndeni, de-a lungul liniei ferate, pe dealurile roase de cretă și de copitele măgărușilor, apărea aproape sfios, dar sigur de existența sa, Piersicul, acea plantă cu nostalgii mediteraneene.

Se zice că a existat un inginer Ionescu, care-a spus : se poate ! Crea însă că piersicul din Dobrogea (ca să mă opresc doar la acest exemplu modest, dar semnificativ) este concentrarea forței oamenilor din „țara de lut și de ape”, în ultimă instanță, bucuria lor activă, transformată în eveniment palpabil.

Desigur, cel care vine-n Dobrogea, vrea mai întîi să vadă, să audă marea, această catedrală mișcătoare care ne unge trupurile cu mirodul ei umede.

Reporterul însă nu poate să nu observe „năvala piersicilor” și-atunci caută să-i dea, ca în cazul oricărei descoperiri, un nume.

Eu aș numi Dobrogea, nu numai „țara de lut și de ape” cum a grăit frumos poetul, ci și „țara piersicului” consemnînd printr-o metaforă, călătoria în real, dictată de forța luminii acestui Timp.

ARTHUR PORUMBOIU

MIHAI PĂCURARU

orele
patriei

1-13

Un chip din alte chipuri
prin rouă se privește și în fintini
prin rouă se privește și în fintini
ora înaltă.
Munții îi ning templele și valurile
mării îi aduc al doilea cer.
Patrie între două ceruri
Sevele înfloresc inimile lăsate
peste șaua cea mare,
prinsă în cavalcada visului;
clopoțele pădurii ritmic
bat pe sub trupurile ce
se întind către gura ploilor
Patrie între două lumini...

3-15

Prin marile orașe, pe sub
castanii de lumină,
pașii perechi își unesc mișcarea
în cel mai dulce balans.
Balans al copilăriei ce privește
turnul crescut din pământul
patriei între două ore;
balans al clipei din treapta
ce ieri devenise orbitoare —
sărut legat de sărutul
romburilor îngemănăți
Între două lumini pe care
le străbate țara;
sorbim vinul puternic
prelins pe cerul de dincolo
de mare și de istorie.

4-16

Cocoșii din munți își răstoarnă
cîntarea în văile cu aburi;
la o piatră de hotar
un trup a incremenit cu ochii
înăuntrul său.
Iubim copilul și curtea —
sublim aeroport al ideii;
iubim casa cu prora
plutind în seva istoriei.
De prea multă iubire,
am săpat alte fintini
Patriei, părinților, între două
cîntări;
Să aducem lingă fluviul
ce scrie prezentul
câii oboșiți de mersul
sub boltele vechi ale lumii.

5-17

Așteptam odată ploaia
pe dealuri,
să fiu aproape de aburii cerului;
și ploaia mă străbătea,
cu ploaia mă întreceam.
Aceeși ploaie se lasă la
rădăcinile lucrurilor,
și aștept secunda
cînd iarba-și cîntă spicul.
Aștept fiecare clipă ce se
desprinde, și atunci
arunc pînă departe
cîntecul de fiu.
Patrie, plămădită între săbii,
patrie, ridicată aproape de cer —
zborul meu este zborul pornit
din inima născătoare de aur.
Patrie, balans pentru voievozi —
focul nou arde în rugul
străvechilor patimi.
Orele țării
leagă în cercul
întregul pămînt.

6-18

Cei care au luat lumina
pentru bolțile pietrei,
cei care duc lumina
pentru țărniuri
se întîlnesc acum.
Zborul din fiecare
se întîlnește între cele
două lumi și ceruri
ale celui care descifra stele
din adîncul peșterii.
Lumina-și primește fructele —
sarea gîndului nostru.
Și focul din vetre
cu apa izvorului
se întîlnește.
Patrie, la gura imenselor plod,
treptele arse le uităm,
și în noi
sculptăm liniștea cu scoici
din adînc.
Patrie între cele două lumi
ale florii.

ancheta noastră

DRUMURILE CĂRȚII

Drumul unei cărți începe desigur în zone misterioase, de acții și reacții întrețesute, de înregistrări ale unor apeluri diversificate, din lupta acestora pentru putere, adică pentru constituirea în dominantă, în stare sau preocupare-cheie, în necesitate. Ce se petrece în acele zone depinde în mai mare sau mai mică măsură de voință și de conștiința noastră, și mai ales de capacitatea de recepție și de selecție a întregii noastre ființe, de traiulul conjugat al tuturor funcțiilor ei, de specificitatea ei numită îndeobște personalitate.

Apoi începe celălalt drum, al expresiei, infinit mai tutelar. Știu despre ce urmează să scriu, dar chiar și acest ce nu este o idee, un sentiment, o temă, putînd fi enunțate sau expuse exact, ci, eventual, toate la un loc care, după o îndelungată, complicată, obscură sau nu digerare și asimilare au devenit „stare de poezie”. Iar cum urmează să scriu nu știu niciodată. Atunci unde este conștiința actului artistic, după ce criteriile are loc tutelarea, ordonarea, compunerea materiei în formele artei? Convenind că „stas”-ul este străin de creația estetică și că nu numai fiecare autor, ci fiecare operă are un „patent” unic și nerepetabil, chiar și acest „patent” după ce legi interioare sau exterioare se constituie? Ce mă face să aleg un cuvînt în locul altuia, cum explodează conceptul în imagine, schimbîndu-și calitatea, cînd se transformă presimțirea, aluzia, intuiția, bănuiala de lume în ipoteză artistică? La ce grad de fierbere se stabilizează ipoteza în realitate și certitudine?

Și apoi, cartea e gata. „Robul” a scris-o, cititorul, „domnul” o citește. O citește și robul și se miră, uneori: „Eu am scris asta?” De obicei, cînd recitesc un manuscris încheiat, mă cuprinde nesiguranța și neliniștea. Mă bîntuie încă amintirile „facerii”. Sînt mai aproape de efortul decît de rezultatul ei.

De-abia tipărită, pot parcurge cartea cu ochi „obiectivi” (ajutată și de faptul că, poate cu una sau două excepții, cărțile îmi apar la 1—2 ani după ce le predau editurii). Atunci mă pot bucura ca o „străină” de ceea ce mi se pare a fi emoție a frumosului, atunci mi se pare că știu ce îi mai lipsește cărții sau ceea ce putea să lipsească din ea. Ajunsă obiect și pusă în circulație, nu-mi mai aparține în sensul că nu mai pot interveni în structura ei. Începe un al treilea drum al cărții. Poate trezi interesul sau să treacă neobservată, înfruntă riscurile contestării sau întîmpină elogii (uneori la fel de riscante). Luînd act și de unele și de altele, îmi spun: „Așa o fi...” Foarte rar: „Așa este”. Pentru că eu știu că există un al patrulea drum al cărții, călătoria esențială în timp pe care nu am cum s-o prevăd și în legătură cu care singura mea trufie e speranța. În această călătorie, cartea, dacă are o înaltă valoare, e mai vie ca oricînd: se ascunde vremelnice, reapare, e proteică, suride sau se schimonosește, e vicleană, sfioasă, inventivă, generoasă sau pedepsitoare. Marea artă e contemporana mai multor secole, ne solicită, ne modifică și ne privește nu numai din trecut ci și din viitor.

Despre un alt drum al cărții care ține de atenția editurilor și a difuzării, am mai scris. Zadarnică, truda celorlalte drumuri, tortura și euforia lor, dacă în itinerariul administrativ nu veghează competența, exigența și solicitudinea, buna-credință și operativitatea, simțul valorii și dragostea pentru creație. Și dacă toate aceste calități, sînt greu de reunit într-un singur om, ne-am mulțumi și cu repartizarea lor la mai mulți. Ele nu lipsesc mereu și cu totul, dar lipsesc parțial și din cînd în cînd.

VIRGIL TEODORESCU :

„Cînd editez o carte proprie, intervin de la început pînă la sfîrșit în procesul editorial”

— În viziunea dv., cartea reprezintă mai mult sau mai puțin decît textul literar propriu-zis?

— Devenind carte, textul literar nu se modifică în ceea ce îi este esențial. Formatul, dispunerea în pagină, corpul de literă au cel mult rolul (desigur important) de a facilita procesul comunicării. Atunci cînd aspectul grafic ajunge un scop în sine, cartea se transformă într-un obiect care se poate dispensa cu totul de text. De la sur-realiști și pînă la Salvador Dalí, încercările de acest gen nu au făcut decît să redemonstreze caracterul autonom al plasticii, fără ca prin aceasta conceptul complex de carte să fie afectat. Cartea nu este nici text și nici grafică, ci o colaborare semnificativă a acestora în scopul punerii literaturii în circulație. Un aspect grafic precar nu dăunează esențial textului, dar dăunează în mod sigur cărții.

— Caracterul sintetic al cărții nu obligă pe editor să fie în primul rînd un scriitor de valoare?

— Nu. Tocmai acest caracter pretinde editorului să fie în primul rînd editor. Scriitorul cu o personalitate acaparatoare nu poate nici traduce și nici edita fidel. Ion Barbu, de exemplu, care a tradus din Shakespeare folosind paleta de mijloace propriie Isanlikului, nu l-ar fi putut edita pe Shakespeare... shakespearian. De asemenea, nu mi-l pot imagina pe Bacovia angrenat într-o activitate editorială. Un Rosetti, în schimb, fără a fi un mare scriitor, datorită vocației sale de creator de cărți și experienței bogate, a adus servicii inestimabile literaturii. Ceea ce se poate reproșa unor editori de astăzi nu este absența talentului literar, ci a vocației de editor și a specializării. O diplomă de licență în filologie nu poate suplini asemenea calități. Este necesară o specializare organizată, științifică pentru munca de editură.

— Este cunoscut faptul că dv. personal ați deținut o perioadă de 5—6 ani funcția de redactor-șef al secției de poezie la E.S.P.L.A. Cum colaborează poetul Virgil Teodorescu cu editorul Virgil Teodorescu?

— Cînd editez o carte proprie, intervin de la început pînă la sfîrșit în procesul editorial. Mă ocup chiar și de prezentarea grafică. Coperțile volumelor Blămurile oceanelor, Repasul vocalei sau Poemul întîlnirilor îmi aparțin. Uneori, cînd împrejurările mă opresc să colaborez cu editura și cînd

Același librar pronunța (transcriem fonetic) „Alfred Vign”. Cu asemenea oameni, lipsiți de o cultură elementară, nu se poate lucra într-un domeniu de o mare noblete, ca acela al realizării și desfacerii cărților.

EUGEN BARBU,

redactor-șef al revistei
Săptămîna culturală a Capitalei :

„Editurile îmi cer mult și eu dau puțin”

— Ce părere aveți de modul în care se fac reeditările?

— Reeditățile autorilor în viață se fac în cea mai mare măsură arbitrar. Cine este mai insistent, acela își reeditează cărțile. Ajung astfel romane proaste — pe care mă abțin să le numesc — la ediția a cincea fără nici o justificare culturală, ci cel mai adesea pecuniară. Și cărțile își creează prin acest tratament un succes nemeritat.

— Ați fost mulțumit în genere de prezentarea grafică a cărților dv.?

— Numai odată. Numai odată nu m-am simțit trădat și asta s-a întîmplat cînd m-am ocupat eu de prezentarea grafică la ediția întâia a *Prințului*.

— Ce credeți despre difuzarea cărții?

— Cel puțin în București ea se face bine. Cartea trebuie aruncată în ochiul cititorului și felițat ideea de a desface cărțile în tonetele de pe stradă.

— Aveți idiosincrazii față de vreo editură?

— Nu. Editurile însă îmi cer mult și eu dau puțin. Sînt prea multe edituri pentru mine. Mai nou, sînt alături de editura *Dacia* care se distinge printr-o mare exigență în selectarea manuscriselor.

— Există o legătură, după părerea dv., între succesul de librării și valoarea cărții?

— Da. Este poate o condiție a cărții bune. Și eu, mărturisesc, sînt sensibil la succesul de librării al cărților mele. Mă deranjează însă că prea adesea acest succes este al cărții proaste, al cărții polițiste, de pîldă.

IOANICHIE OLTEANU,

directorul editurii Eminescu :

„...rezultatele ar fi mult mai bune dacă nu s-ar pune atîta preț pe abstractivitate și varietate”

— Care sînt criteriile unei reeditări?

— Criteriile reeditării sînt general cunoscute: reeditarea acelor cărți care își depășesc momentul, care continuă să trăiască în conștiința publică.

(A se vedea cataloage, planuri

— După opinia dv., ce orientare avea consecințe fericite în con grafică?

— Se cheltuiește multă energie la capitol unde se poate vorbi de cepție, de talentul graficienilor stilul ilustrării, de calitatea mai lelor și a execuției.

Cu riscul de a contraria prețur solid înrădăcinate, mă voi mărgi observ că rezultatele ar fi mult bune dacă nu s-ar pune atîta pr abstractivitate și varietate. Încor ța, goana febrilă după nou, îng și nemaivăzut, teama de a nu ne r și uniformiza par să fi devenit. O colecție ca „Pleiade”, care își trează, după 40 de ani, neschir înfățișarea grafică — punere în pe format, literă, hirtie, legătură — l ar fi fost transformată radical la care 2—3 ani.

— Cum se poate difuza și popul cartea cu mijloace specifice?

— Difuzarea cărții — adică distri și vinzarea ei — se face de întrepr specializate (deși există niște înt mai vechi de dedublare a acestui tem, materializate pînă acum n parțial, la o singură editură). Cit veste popularizarea, aceasta da, se de edituri, prin mijloacele și pe cunoscute: tipărituri proprii — j catalog, buletine ș.a.m.d. —, p radio, T.V., contacte directe cu ci rii, acțiuni speciale etc. Totul este mult prea puțin față de reclama spectacole de divertisment bunăoa drept, pe de altă parte, că e un o contradicție legată de actualul tem de stabilire a tirajelor, astfel : — paradoxal — reclama unei cărț valoare poate părea la un moment o superbă inutilitate. Să presupu următoarea situație: printr-o recl stăruitoare, un film „X” își dubl numărul de spectatori de la 100 la 200 000. Cu cartea nu se întîmpl același lucru, pentru că numărul cumpărători e dinainte stabilit, i ferent de forma, calitatea sau du popularizării. Iar de reeditare nu p fi — cu unele excepții — vorba i nte de trecerea unui an sau doi, mine, firește, latura de pură infor re a acțiunilor de acest fel, latur cărei importanță nu o neglije nimeni.

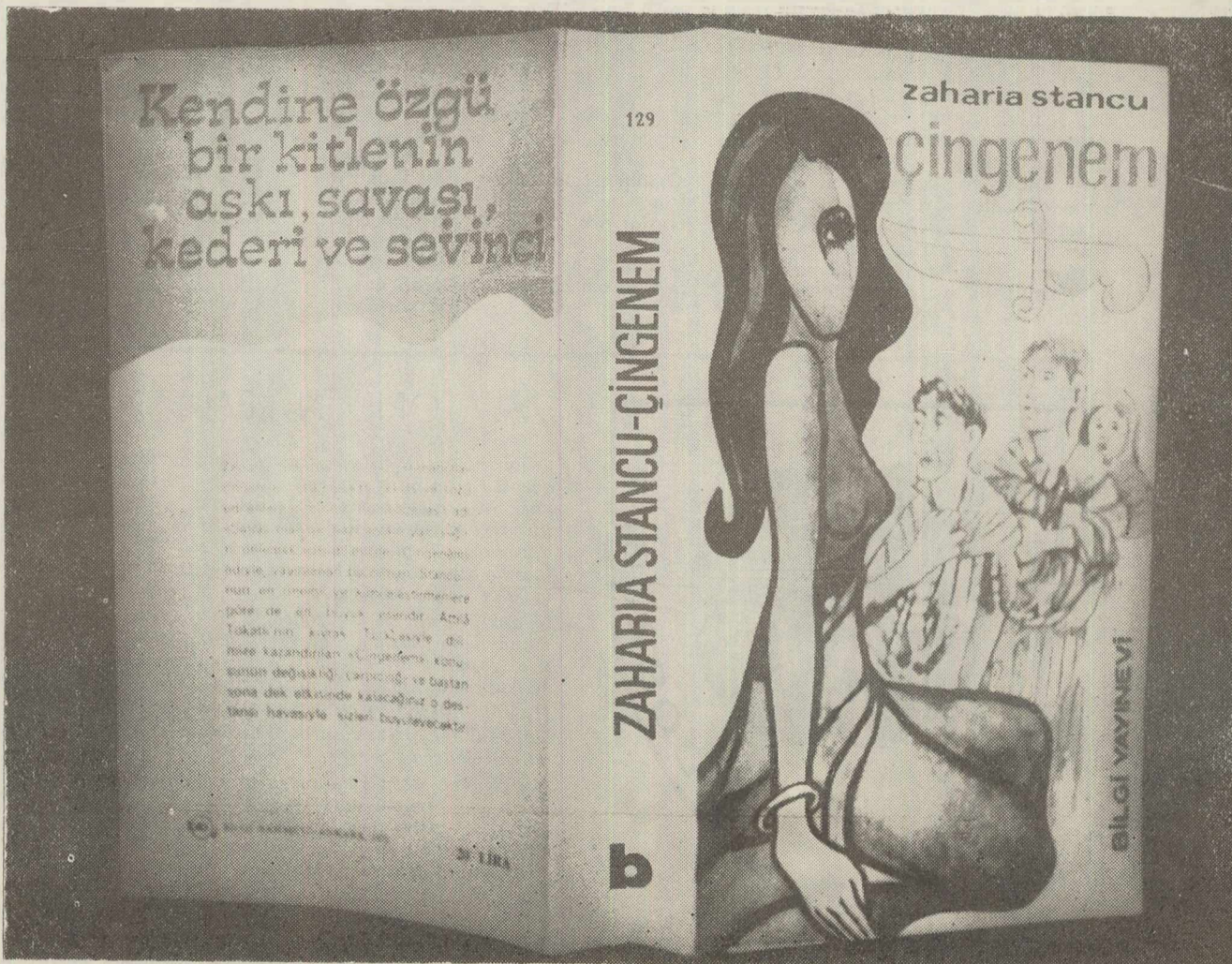
LIVIU CĂLIN,

șef de secție la editura
Eminescu :

„Cărțile noastre sînt vitre gite de o bună prezentare și popularizare”

— Ajutați cartea „tînără”?

— Cu toată energia de care disp Și afirmația mea nu este o sim complezență, activitatea mea o p bează. Ne desprindem însă de aut

cartea pentru copii

Red.: Ca editor, care este op-tica dv. asupra copilăriei? Tiberiu Uțan : Copilăria este virsta la care se formează inteligența. Psihologia moder-nă argumentează că procesul formării acesteia are loc în proporții de 50 la sută pină la 5 ani, la 8 ani ajunge la 80 la sută și se încheie în jurul virstei de 17 ani. Bineînțeles aceasta implică compartimen-tări problematice aproape de la an la an. Se răstoarnă ast-fel reprezentări mai vechi asupra copilăriei aducindu-se o pledoarie avizată pentru e-ducarea copilului. in favoa-rea cărții pentru copii. De aici și obligații mult mai mari pentru noi, ca editori. Prin înființarea Editurii „Ion Creangă”, intiiia de acest fel în România. s-au creat și premisele, condițiile de îm-plinire a acestor deziderate. De la cartea de colorat pină la lucrările cu caracter enci-clopedic pe care am început să le tipărim, toate urmăresc scopuri precise, formative și educative.

Red.: Cu alte cuvinte, copiii sînt oameni serioși și trebuie să-i tratăm în consecință ! Tiberiu Uțan : Întocmai ! Și apoi, după cum spunea cind-va Caragiale, „Multe cariere intelectuale nu se datoresc altei împrejurări decit unei cărți căzută la vreme bună în minile unui copil“. Iar noi nu avem dreptul să ofe-rim copiilor orice carte. Ceea ce se impută poeziei scrisă special pentru copii, o anu-mită sprinteneală, facilitate precum poezia-joc sau gluma versificată, își păstrează azi numai parțial valabilitatea și numai pentru o anumită vîrstă. Noi nu neglijăm nici un moment forța de influen-țare a literaturii beletristice, poezia serioasă, de înaltă ca-litate artistică. Noua noastră colecție „Cărăbușul de ara-mă“ cuprinde, spre exemplu, versuri de Lucian Blaga, Ion Barbu, Octavian Goga, selec-tate anume pentru copii. Nu neglijăm nici schița sau ro-manul. Ultima noastră apariti-e, romanul lui Radu Tудо-ран „Al treilea pol al pămîn-tului“, carte cu un înalt me-saj umanist, contemporan, se înscrie pe linia celor mai a-preciate reușite ale editurii.

Red.: Dar educația științifică ? Tiberiu Uțan : Aspect dificil, reprezentînd chiar un efort

de pionierat în țara noas-tră, popularizarea științei în rîndurile copiilor a fost a-bordată din ce în ce mai mult. Dacă în 1970 au apărut doar opt titluri, în 1971 nu-mărul lor s-a dublat, în 1972 au apărut douăzeci, iar în 1973 vor spori pină la o cin-cime din planul nostru edi-torial. La început piața nu a fost prea încîntată de noua noastră întreprindere. Dar, după primele apariții din colecțiile „A.B.C.“ și „Alfa“, ele au început să fie solici-tate tot mai mult de copii și părinți. Se află acum sub tipar primele lucrări cu ca-racter enciclopedic : profe-sorul Edmond Nicolau pre-gătește pentru noi un lexi-con de fizică pe înțelesul co-

convorbire cu poetul
TIBERIU UȚAN,
directorul Editurii
„Ion Creangă“

piilor, iar profesorul univer-sitar Florica Cimpan ne-a predat deja două lucrări des-pre algebră și geometrie. Este aproape gata ilustrarea primului meu dicționar în imagini pentru cei mici ca-re va da noțiuni despre lume în ordine alfabetică și vom tipări un dicționar de ter-minologie poetică, primul de acest gen la noi. Intențio-năm în viitor realizarea în continuare a cit mai multe dicționare și enciclopedii destinate celor mici, precum și un calendar al copiilor. Aceste noi preocupări le-aș putea compara cu o ieșire din matcă avînd menirea să anuleze situația de domeniu periferic pe care o ocupa cartea pentru copii. Avem, de altfel, create și conditii materiale incurajatoare pen-tru proiectele noastre. „Citi-torilor în pantaloni scurți“ — cum se exprima recent cineva în presă — le sînt destinate anual peste 200 de titluri în aproape 6 milioane de exemplare. Din 1948 pină în 1969, acelorași cititori le-au fost oferite 3.930 lu-crări în 96 milioane de e-xemplare. Întreținem în ace-lași timp relații cu peste 50 de edituri și firme similare din străinătate, cu care au loc schimburi de materiale informative, cărți, efectuăm coeditări și traduceri.

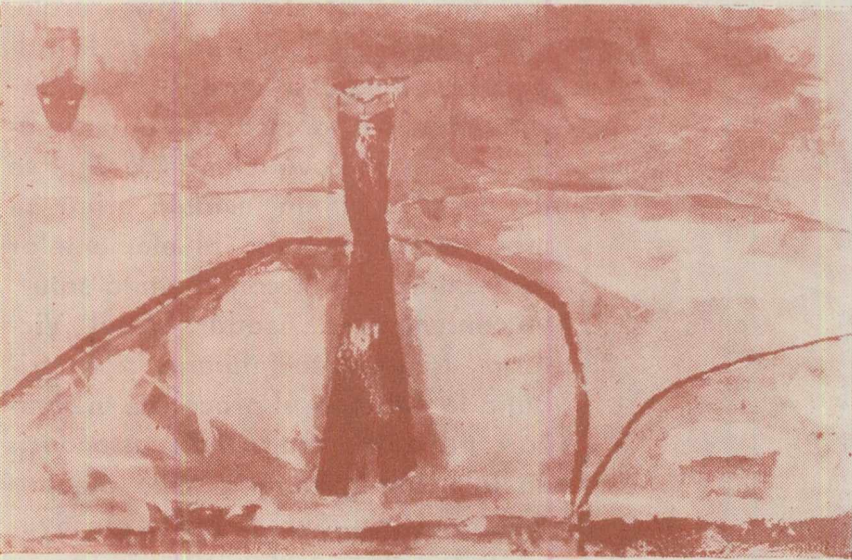
Red.: Se conturează un vo-lum de lucru în creștere constantă, cu exigențe tot mai mari. Cum colaborați, în acest sens, cu specialiștii în psihologia și pedagogia copilului ?

Tiberiu Uțan : Parte din a-cestia fac parte din colegiul editurii, care se întîlnește însă numai de două ori pe an. Folosim, de asemenea, referatele lor la lucrări. Vă mărturisesc însă că această colaborare nu își epuizează actualmente terenul de ac-țiune, prezintă încă destule lacune. Nu folosim încă su-ficient acest cadru organiza-toric. E drept, am dori din partea specialiștilor mai multă atenție solicitărilor noastre. Colaborăm în condi-ții mai bune cu școlile și bibliotecile, care ne trimit din partea micilor cititori sau a părinților sugestii de care ținem seama.

Red.: Avînd în vedere sarcii-nile tot mai importante ale editurii, cum acționați în vederea atragerii unui corp de colaboratori valoroși, de scriitori și graficieni?

Tiberiu Uțan : Editura noas-tră este deschisă, bucuroasă de orice solicitare din par-tea creatorilor. Ne străduim să atragem scriitori tineri și cu unii am înregistrat suce-se. Același lucru îl inițiem și în rîndul artiștilor plas-tici. Recent, două clase de la institutul bucureștean de arte plastice și-au dat lu-crările de an din ilustrarea cărții pentru copii. Bineînțe-les, nu ne vom opri aici. Succesele cărții noastre, în special cele înregistrate la recentul salon al cărții, ne-au demonstrat că nu sin-tem cu nimic mai prejos de-cît omologii noștri de peste hotare decit, poate, în cali-tatea hirtiei. Am înregistrat, fără lipsă de modestie, o se-rie de succese remarcabile în cartea pentru copii gra-ție, bineînțeles, colaboratori-lor noștri. Vom acorda o a-tenție tot mai mare scriito-rilor români, în scopul unei mai pronunțate, mai eficien-te educații patriotice. Păcat însă că serviciile comerciale din județe care ne comandă tirajele, nu efectuează son-daje în rîndul tuturor soli-citanților, nedreptățînd ast-fel pe mulți copii, în spe-cial din mediul rural. Aici presa ne poate da un spri-jin eficient.

REMUS ANGHEL

VADUVA PETRU

Farul

o arie largă de acțiuni dedicate cărții

Pentru copii, cartea e primul prieten, cel care le făurește primele visuri. Este un adevăr știut că paginile cărților modelează personalitatea sub aspect cognitiv, afectiv, volitiv ; deci, litera-tura exercită un rol covîrșitor în educația pionierilor și școlarilor. De aici și atenția ce tre-buie s-o avem permanent pentru îndrumarea, controlul și valori-ficarea lecturii elevilor.

Mă voi opri la cîteva acțiuni specifice activității pionierești în ceea ce privește munca cu car-tea, în afara muncii școlare pe care o desfășoară în această di-recție fiecare cadru didactic.

În școala noastră nu-i detașa-ment de pionieri care să nu aibă trimestrial cel puțin o acțiune dedicată cărții. Sînt grupe de pionieri care organizează 2—3 asemenea acțiuni.

Numai în lunile ianuarie și fe-bruarie ale acestui an, grupe sau detașamente de pionieri au or-ganizat și desfășurat, cu sprijin-ul bibliotecii școlare, 17 activi-tăți cu caracter literar. Mai mult, clasele a VI-a A și a IV-a B au cerut sprijinul bibliotecii orășe-

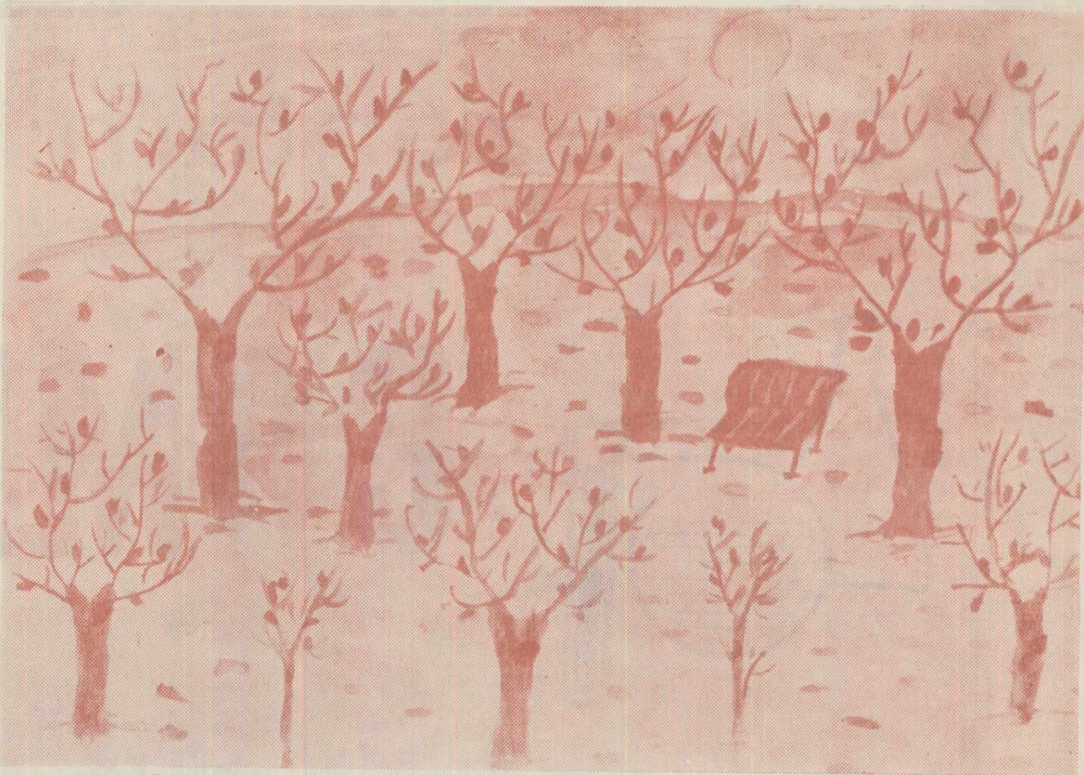
nești pentru asigurarea unui conținut bogat al activităților organizate (concurs pronolitera-, întîlnire cu poeții locali etc.). Activități ca : „Seară dedicată evenimentelor istorice ce se sâr-bătoresc în ianuarie“ (clasa a V-a A, prof. Ilie Chertes), recital de poezii închinatе luptelor gre-viste din 1933 (a V-a C, prof. Maria Badea), concursuri de ghi-citori și seri de basm (pentru clasele I—IV), discuția serialului „Mușatinii“ de la TV pe baza lecturii trilogiei lui B. Șt. Dela-vrancea (clasele a VII-a) au ră-mas în sufletele copiilor ca o fiacără de satisfacție.

Biblioteca școlii, ajutată de Con-siliul organizației pionierilor, a organizat largi acțiuni de popu-larizare a unor cărți pentru co-pii, de popularizare a ultimelor noutăți literare din bibliotecă, a alcătuit o hartă a patriei pe care au fost lipite portretele celor mai de seamă scriitori ai țării etc. În timpul vizitelor pe care grupe-le de pionieri din clasele a III-a A, a III-a C, a IV-a B, a IV-a C, a VI-a A și a VII-a A le-au făcut la bibliotecă, tovară-

șii comandanți-instrucători au discutat cu pionierii despre per-sonajul preferat, despre conținu-tul cărților citite de toată grupa, despre finalul scris de autor și despre un film așa cum ar fi vă-zut de fiecare cititor.

S-a dat atenție discuțiilor unor cărți cu conținut istoric („Frații Buzești“, „Cei trei voinici“, „Ni-coară Potcoavă“ etc.), cărți care au ajutat pe copii la descifrarea unor probleme sociale, la înțele-gerea unor epoci. În cadrul ac-țiunilor pionierești, s-au reco-mandat elevilor, pe lângă roma-nele tradiționale, romane actua-le, inspirate din realitățile noas-tre socialiste.

Elevii citesc, citesc destul de mult. În schimb se constată că ei citesc puține versuri, chiar dacă sînt recomandate de profe-sori. Pornind de la cunoașterea valențelor educative ale poeziei, am organizat o serie de acțiuni la nivelul grupelor, detașamen-telor sau între detașamente, de-dicate cunoașterii unor poeți, unor genuri de poezie, dezvoltării dragostei pentru poezie în general.

MIHAELA UȚA

Livada

CONCURS DE LITERATURĂ

Ca și în întreaga țară, duminică 5 martie, a avut loc în județul Constanța tradiționalul concurs de literatură al pionierilor și școlarilor, dedicat, de această dată, semicentenarului U.T.C.

Așteptată cu un deosebit interes de zeci de mii de pur-tători ai cravatelor roșii, această mare întrecere a celor mai talentați minuiitori ai condeifului de pe pămîntul dobrogean a dat naștere la emoții, gînduri și frămîn-tări care, așternute pe hirtie, au scos la iveală senti-mentele și marile năzuințe ale virstei pionieriei.

Mii de pionieri din Hirșova și Constanța, Medgidia și Negru Vodă, Murfatlar și Băneasa, Cernavodă și Os-trov au scris despre dorința lor arzătoare de a deveni uteciști, sau au arătat — în imagini pline de poezie — cum cresc odată cu această minunată țară ai cărei destoinici fiș se mindresc că sînt.

Trecînd prin băncile în care lucrau copiii îmbrăcați sărbătorește, am reținut titlurile lucrărilor lor, rod al dragostei fierbinți pentru idealurile mărețe ale parti-dului nostru : „Copiii iubesc pacea și frăția“, „Tricolo-rul, simbol al patriei dragi“, „Partidul, scump părinte“, „Dobrogea, floare în grădina patriei“, „U.T.C.-ul la un glorios semicentenar“ și multe altele. Mulți pionieri din clasele mici au povestit despre frumusețea primăverii în România sau au adresat în scris cuvinte dragi, pline de căldură, măicuțelor iubite.

În proză și în versuri, copiii care trăiesc pe pămîntul dintre Dunăre și Mare și-au exprimat încă o dată, cu înflăcărarea și sinceritatea virstei, dragostea față de patrie, de partid și de viața lor minunată.

T.M.

mesaj

*Port floare roșie la piept,
Crimpei din steagul avîntării
Cravată dragă, cel mai sfînt
Mesaj trimis pe-aripi de vînt
Către copiii țării
De cei ce au luptat prin vremi
De cei ce s-au jertfit, lumini,
Spre-ale prezentului grădini
Spre viitorul plin de soare.
E-o flacără înălțătoare
În inimile noastre crez
Ce te îndeamnă să cutezi
Spre ale științei piscuri mari
Să creștem harnici, temerari,
Azi pionieri cu ochi de vise
Iar mîine uteciști de frunte
Sporind avîntul țării-ntinse
Din prag de mare-n virf de munte.*

MIRELA BARDI,
clasa a VII-a, Constanța

Pionierii și școlarii unității de pio-nieri din Școala generală nr. 23 Constanța, din dorința de a participa la marea sărbătoare a fraților lor mai mari, au închinat o serie de ac-tivități acestui eveniment.

Detașamentele claselor a III-a s-au întîlnit cu frații lor mai mari din școală (uteciștii din clasele a VIII-a și a IX-a). La această întîlnire, cei mari le-au vorbit celor mici despre activitatea lor și năzuințele către care tind, iar cei mici au prezentat un frumos program artistic-cultural.

Detașamentele claselor a V-a s-au întîlnit cu tinerile textiliste de la Combinatul textil Tomis, la locul lor de muncă. Detașamentele claselor a

sărbătorim

semicentenarul

U.T.C.

VII-a au fost invitații muncitorilor de la Uzina electrică a orașului, unde tovarășul director Alexandru Tun-schi și-a amintit despre activitatea tinerilor constănțeni, membri ai or-ganizației U.T.C., iar detașamentele claselor a II-a B au primit în rîndul organizației pionierilor încă 10 școlari. Toate aceste activități se vor finaliza cu o vizită la Muzeul „Grivița Ro-șie“.

Prin intermediul revistei „Tomis“, vreau să felicit pe toți pionierii și școlarii din unitatea noastră care au participat cu entuziasm la organiza-rea și desfășurarea acestor activități.

Prof. EUGENIA BURLACU,
comandant-instructor
de unitate

Astfel, „Toamna în poezie“ a prilejuit o apropiere de versuri-le lui G. Topirceanu, „La gura sobei“ a fost o adevărată șeză-toare cu versuri de la V. Alec-sandri la N. Labiș, iar montajele poetico-muzicale (de la foarte multe clase) au imprimat mai mult în inimile copiilor versuri-le înălțătoare despre patrie și partid.

În urma Plenarei C.C. al P.C.R., din 3—5 noiembrie 1971, fiecare detașament a contribuit la miș-carea cultural-educativă cu co-piii organizînd diverse acțiuni, cum ar fi : emisiuni la stația de amplificare a orașului, ser-bări școlare, șezători. Aniversă-riile unor evenimente istorice sau din viața organizației de pio-nieri au constituit însemnate o-cazii cu care poezia, proza sau teatrul scurt au concurat la reușita unor activități pionierești.

În multe acțiuni, pagini din isto-ria patriei și partidului au fost ilustrate cu versuri, proză sau diafilme. Excursiile făcute la Doftana, București Cimpina, în Moldova de nord — pregătite cu grijă de comandanții-instruc-tori — pe lângă îmbogățirea cu-noștințelor de istorie și geografie — au valorificat și creațiile literare dedicate acestor locuri. Rezonanța intelectuală, afectivă

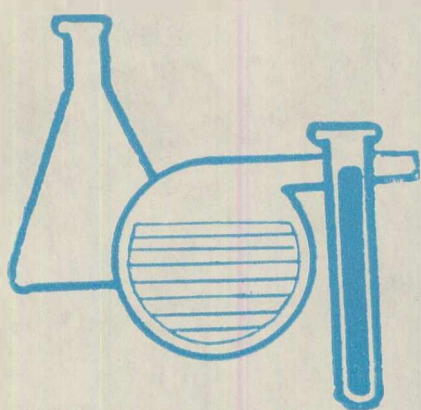
a acestor activități, asupra unor copii dornici să cunoască reali-tatea, a fost exteriorizată parțial în compuneri și versuri dedicate locurilor vizitate.

Avînd în vedere că anul acesta este ANUL INTERNAȚIONAL AL CĂRȚII, ne-am propus lăr-girea acțiunilor dedicate cărții. Astfel, în trimestrul următor vom organiza la nivelul unității de pionieri o SAPTĂMINĂ A CĂRȚII, cuprinzînd un spectacol cu montajul „Îți mulțumim, par-tid iubit, pentru copilăria noas-tră fericită“, discutarea unor re-cenzii în grupele de pionieri, jocuri literare (pe grupe), con-vorbiri despre eroul preferat (la nivelul detașamentului), diferite acțiuni închinatе cărții (medali-oane, audii de versuri etc. — pe detașamente), carnavalul căr-ții (la nivel de unitate).

Găsirea unor modalități origina-le în cadrul activității pionie-rești, cu scopul de a dezvolta interesul elevilor pentru lectură și de a adînci cunoștințele lite-rare, depinde de orizontul de cunoștințe, experiența didactică și de stilul de muncă al fiecărui comandant-instructor.

TIBERIU MARINESCU,
comandant-instructor de
unitate, Școala generală nr. 1
Hirșova

Vă prezentăm:

COMBINATUL „VICTORIA”

Anul 1954 marca o încununare oficială a eforturilor depuse de constructori.

Prezidiul Marii Adunări Naționale emitea Decretul nr. 467, prin care se conferea noii așezări de la poalele Carpaților atributele oficiale ale urbanității și un nume de rezonanță — „VICTORIA”.

Constructorii au plecat pe alte șantiere ale țării. Dar impulsurile neîntrerupte ale dezvoltării au adus mereu alți constructori. „Victoria” și-a alcătuit primul nucleu cu oameni proveniți dintre constructorii săi și din țărani atrași din satele făgărășene, oameni care nu cunoșteau decât munca câmpului. Unii, ajutați să pătrundă

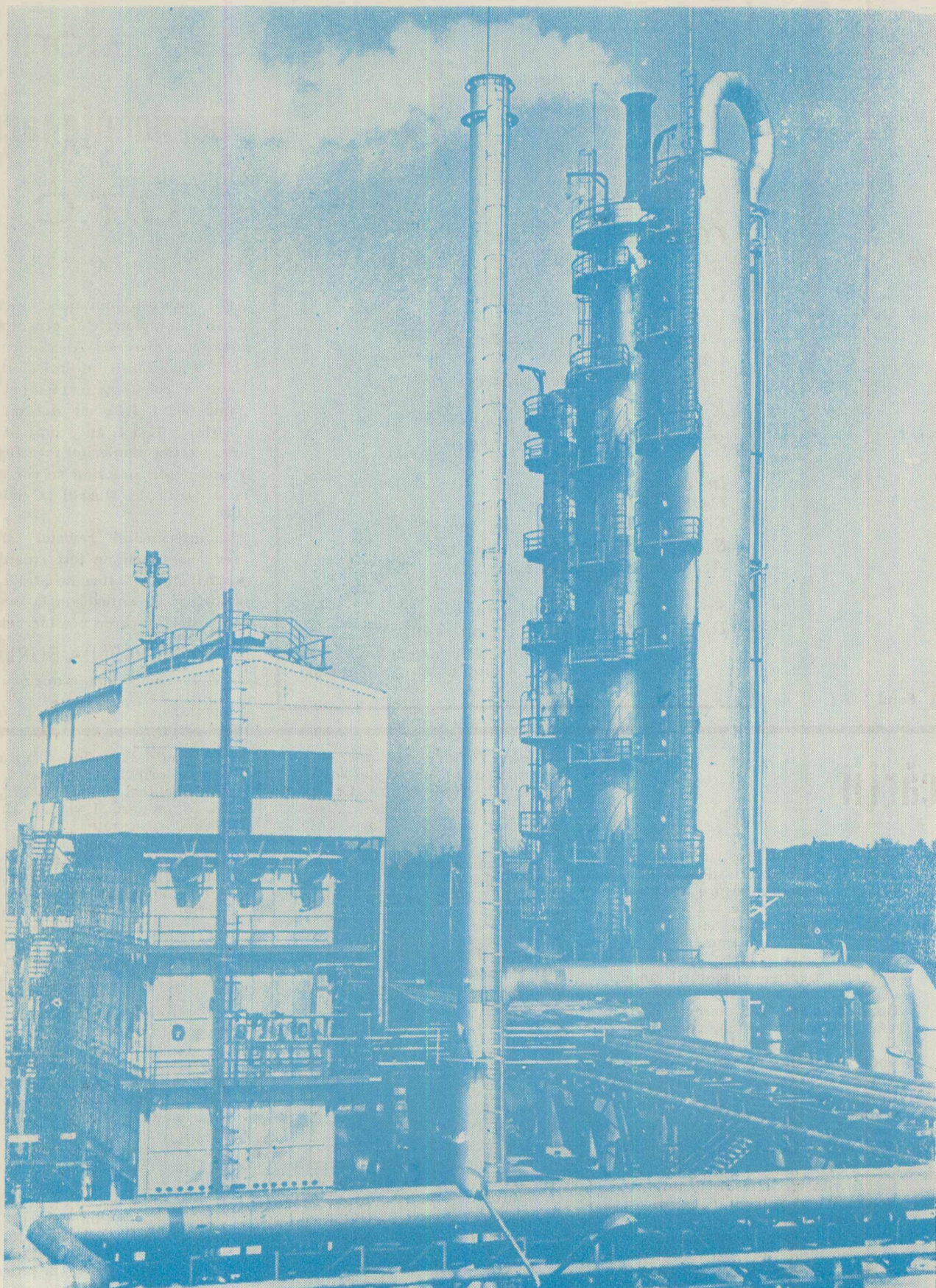
în tainele științei chiar aici pe șantier, au abordat treptat simbolurile formulelor chimice, au descifrat sensurile proceselor chimice, au îndrăgit lumea de miraj a retortelor și a automatizării complexe și s-au consacrat pentru totdeauna chimiei moderne.

O parte dintre ei s-au statornicit aici în noul oraș ale cărui temelii le-au turnat cu două decenii în urmă.

Dar mulți alții și-au legat destinele de acest oraș prin activitatea profesională, rămânând în continuare la casele lor din satele care înconjoară, ca niște așezări satelit, orașul de azi.

Această situație a generat un fenomen caracteristic, intrat de curând în sfera de preocupări a cercetărilor în sociologie. În multe sate din zona Făgărașului întâlnim „săteni”, locuitori ai acestor așezări rurale, care prin profesiunile pe care le cultivă, prin mediul în care își desfășoară munca, sînt orășeni în cel mai autentic sens al cuvîntului. Procesul se definește în ultimă instanță printr-un mai puternic impuls al elementelor de urbanizare în componența satului contemporan. Așadar, orașul „Victoria” își exercită influența și contribuția la impetuosul proces de urbanizare pe o arie mult mai vastă decît limitele configurației și cele ale perimetrului său. Sub aspectul efectivului de locuitori cu domiciliul în blocurile sale, orașul face parte din categoria celor cu o populație ce nu depășește 10.000. Sub aspectul participării la creația industrială, numărul populației este, după cum am văzut, cu mult mai mare. Orașul, împreună cu combinatul său, cu care alcătuiește o așezare unitară, se întinde pe aproape 1.000 ha.

O vizită prin toate unitățile de producție ale marelui combinat, necesită străbaterea unui drum de 30 km. Rețeaua feroviară a orașului în-

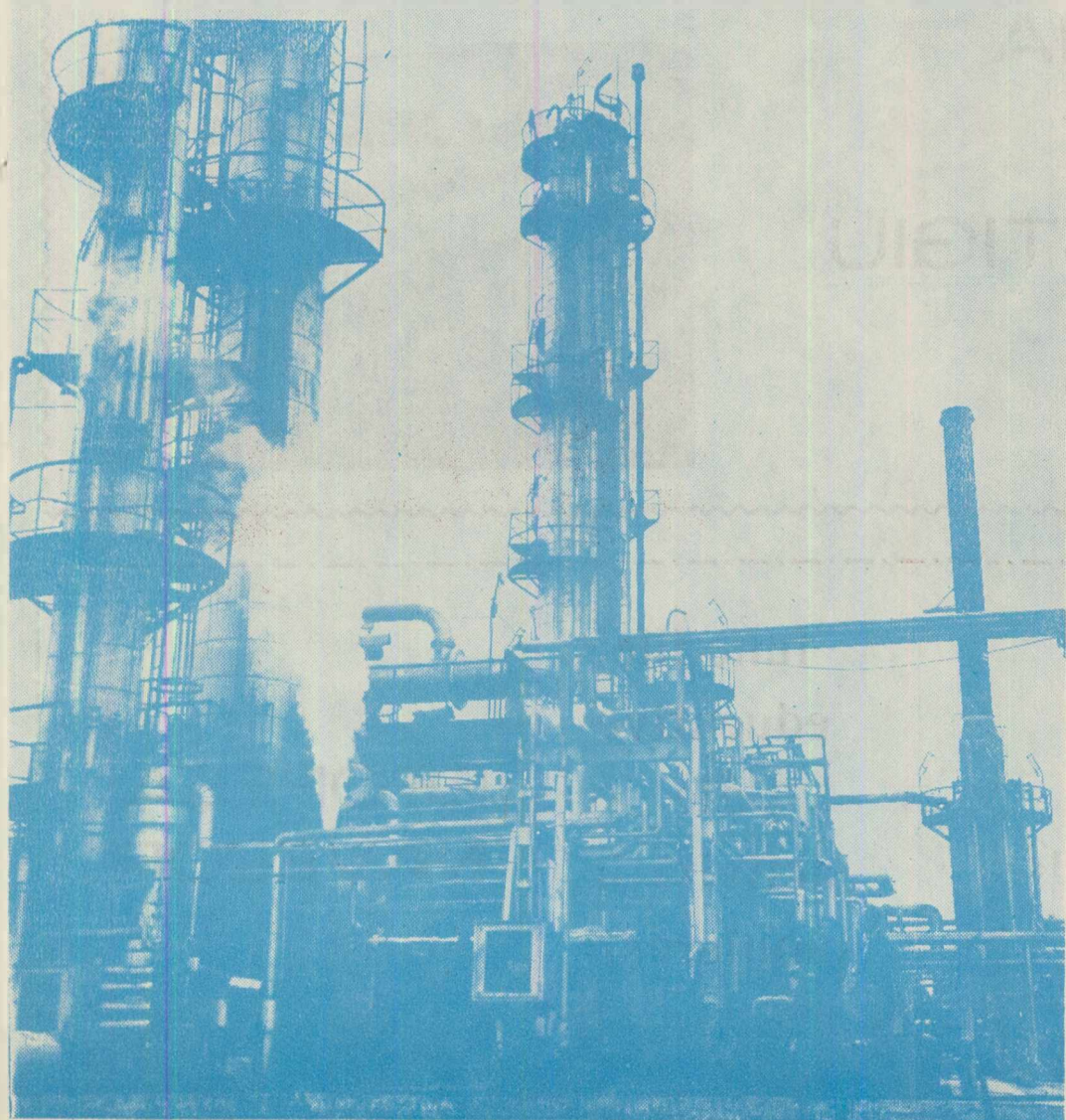
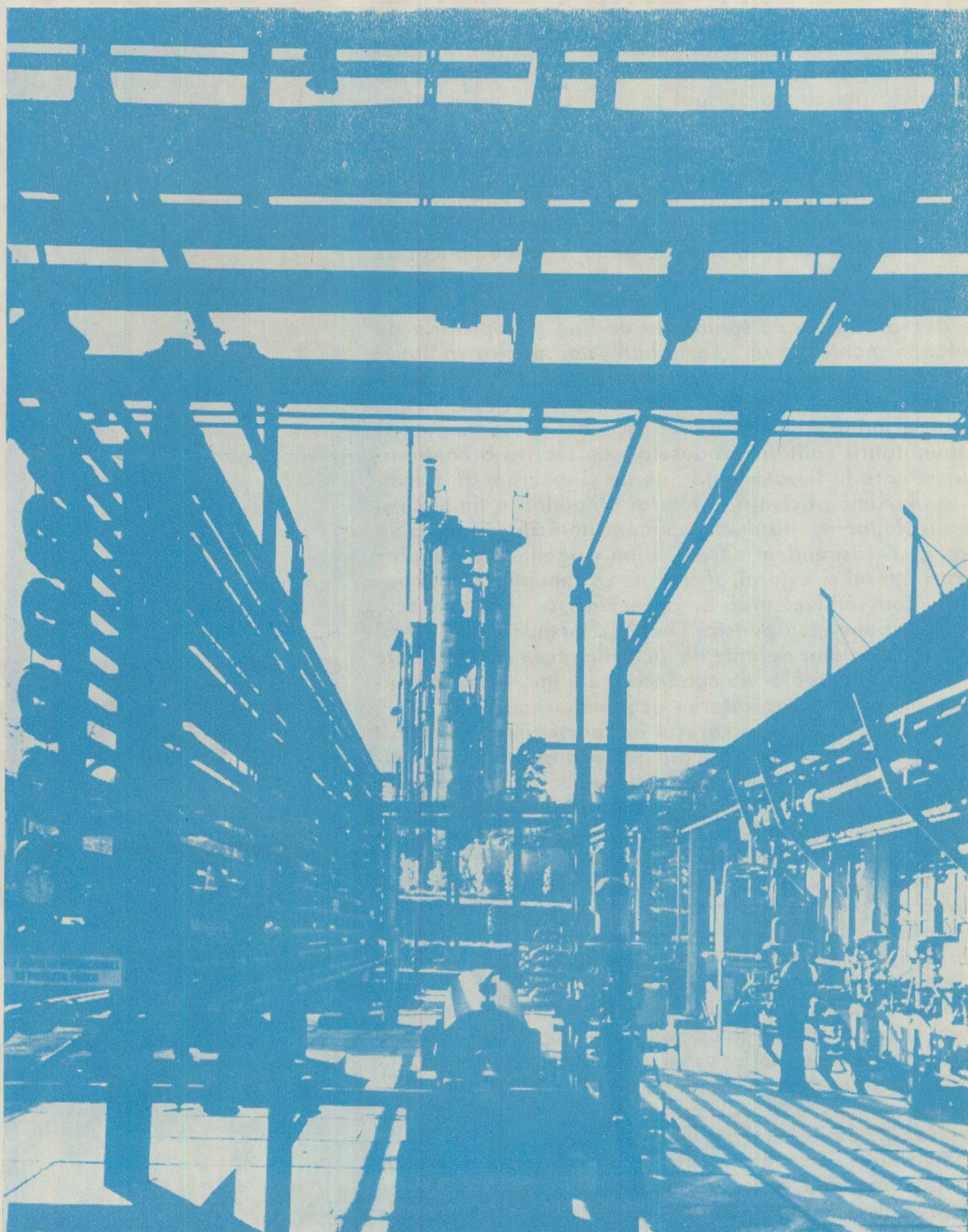
publicitate TOMIS

HIMIC

sumează 11 km. Orașul își atrage cu fiecare an un număr sporit de vizitatori, pe măsură ce crește popularitatea și renumele său. De aici se deschide un drum spre lumea de basm a înălțimilor carpatine, iar potecile urcă spre ospitalierele cabane de sub pădurile de brădet.

În cronică sa, orașul cunoaște episoade memorabile, acțiuni temerare, performanțe spectaculoase, atît sub aspectul transformărilor petrecute în geografia acestei părți de țară, cît și, prin noile destine ale oamenilor care, azi, aici, slujesc chimia.

D. FLOREA

- AMONIAC ● ACID AZOTIC 98% HIDRAT ȘI SULFAT DE HIDRAZINĂ
- ACID SULFURIC-TEHNIC FUMANS (OLEUM) DE ACUMULATORI
- SULFIT DE SODIU TEHNIC ● FORMALDEHIDĂ FORMICĂ 29 și 37%
- HEXAMETILENTETRAMINĂ: TEHNICĂ ȘI FARMACEUTICĂ
- ADEZIVI UREOFORMALDEHIDICI PENTRU INDUSTRIA LEMNULUI ● RĂȘINI UREOFORMALDEHIDICE MODIFICATE ● URELIT IS PENTRU ÎMPÎSLITURI DE STICLĂ
- URELIT HM ȘI HE PENTRU INDUSTRIA HÎRTIEI ● VIOPRET TR PENTRU APRETURI TEXTILE ● SCHIMBĂTORI DE IONI CATIONIȚI PUTERNIC ACIZI VIONIT CS₃ ● NITROCELULOZĂ:
 - PIGMENTATĂ PENTRU LACURI
 - PLASTIFIATĂ PENTRU LACURI
 - ALBITĂ PENTRU CELULOID
 - ALCOOLIZATĂ PENTRU LACURI (E 510, E 620, E 950)
- AMPORA-IZOLANT TERMIC, FONIC ● METANOL DE SINTEZĂ ● CARBONAT DE AMONIU ALIMENTAR ● BICARBONAT DE AMONIU TEHNIC

Clădită în volume zvelte, armonice, întreprinderea integrată de lână se înalță în mijlocul platformei industriale a Constanței ca o veritabilă reprezentanță, pe meleagurile euxine, a meșteșugului ațit de fin al fabricării stoffelor. Într-o „istorie” care n-a apucat încă să rotunjească deceniul, fabrica s-a afirmat ca o prezență vie în peisajul industrial constănțean; în 1963 i s-au pus temeliiile și, doi ani mai târziu, a intrat în funcțiune secția de filatură. După un an au început să producă noi secții. O puternică dezvoltare a cunoscut fabrica în 1968, când capacităților de producție deja existente li s-au adăugat altele, cele vechi fiind mărite. Țesătoria, de pildă, și-a multiplicat de trei ori și jumătate capacitatea. „În prezent, ne spune tovarășa inginer Iuliana Bucur, directoarea întreprinderii, se dezvoltă puternic spălătoria de lână și vopsitoria de pale. Se montează un „Leviathan” nou pentru spălat și încă cinci aparate de vopsit fibre și pale. Concomitent, sîntem angajați, întregul colectiv de muncitori, tehnicieni și ingineri, într-o amplă acțiune de continuare a îmbunătățirii calității produselor, de mărire a cantităților pe care le livrăm pieții interne și externe, de folosire cu maximă eficiență a tuturor utilajelor, a timpului și capacităților de producție. Sîntem hotărîți, ca și pînă acum, să răspundem cît mai bine exigențelor clienților noștri interni și externi, să livrăm sortimente cît mai variate, competitive, a căror apreciere să întrunească, cum se spune, „un punctaj maxim”. Răspundem, în felul acesta, cerințelor definite de lucrările recentei Conferințe naționale a cadrelor de conducere din industrie, exigențelor impuse de dezvoltarea economiei noastre.”

Marca „Tomistex”, pescărușul în zbor avîntat încadrat într-un triunghi, este aplicată pe sortimente textile incluse într-o gamă foarte largă: stoffe pentru costume bărbătești în pondere din poliester cu lână, tergaluri clasice (din poliester și celofibră), stoffe pentru sacouri din lână cardată, în carouri, țesături pentru rochii din poliester cu celofibră, pardesie de damă din lână cardată, paltoane bărbătești, stoffe pentru paltonașe de copii. În ceea ce privește firele din lână, întreprinderea produce sortimente din lână pieptănată (45%) și poliester (55%), în diferite fineți, articole pe care fabrica de postavuri Buhuși și întreprinderea „Libertatea” Sibiu le prețuiesc în mod deosebit, după cum fabricile de la Bacău, Prejmer și Cîsnădie primesc ca pe o materie primă unanim apreciată firele cardate venite de la Constanța. Palele de lână albă, mătăsoasă, cu tușeu plăcut, merg către întreprinderile din Timișoara, Sibiu, Brașov, Ploiești. După cum se vede, este vorba de un mare număr de beneficiari interni. Relațiile comerciale ale întreprinderii se extind însă și pe piața externă. Stofa pentru sacouri este deosebit de căutată în R.F.G. și Anglia, stoffa de paltoane în Canada, după cum în U.R.S.S., Polonia și Ungaria se bucură de o apreciere aparte stoffa pentru costume. Un amănunt: reprezentanții din Olanda și Anglia ai firmei vest-germane Breningmayer, venind personal la fabrică, au cerut pentru viitor mărirea cantităților contractate. În zilele acestea, eșantioane marcate cu emblema „Tomistex” vor pleca spre expozițiile din Spania și de la Munchen ca și la expoziția permanentă deschisă de către Centrala industrială a lînii la București, pentru reprezentanții străini. Toate realizările acestea, integrate într-o amplă perspectivă asupra viitorului, sînt rodul strădaniilor colective ale muncitorilor, maiștrilor și inginerilor. Oameni ca ing. Eugenia Savițchi și tehn. D. Vătămanu de la creație, maiștrii S. Dincă, I. Hurtoi, Gh. Ignat, D. Ghebosu de la țesătorie, ing. A. Țăranu, ing. Geta Basarab de la filatura cardată, maistrul I. Toma (filatura pieptănată), ing. T. Slavici (finisaj) și alții — practic întreg colectivul întreprinderii — depun toate eforturile pentru ca zborul pescărușului simbolic de pe emblema fabricii să fie... la înălțime.

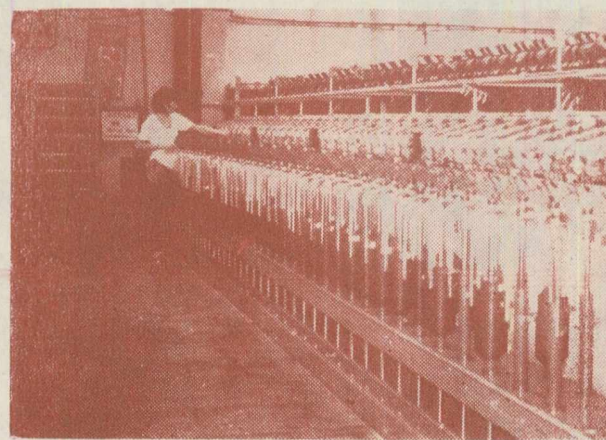
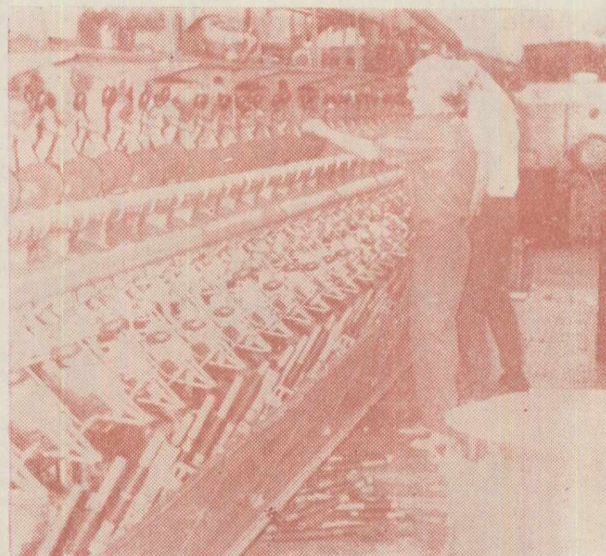
M. ALEXANDRU

TOMISTEX

O
EMBLEMA
CONSTAN-
ȚEANĂ
DE
PRESTIGIU

În toate librăriile
CENTRULUI
INTERJUDEȚEAN
CONSTANȚA
veți găsi
în curînd
cărțile prezentate:

cum ne
comportăm?

funcțiile
educative
ale
activității
pionierești

EPOPEEA
NAVELOR

Editura politică

Editura politică

Editura Albatros

MARIANA FILIMON

noaptea stepei

Noaptea stepei bintuită de voievozi singuratici pe caii de fum îndrăgostiți voievozi – pe caii nebuni

bintuie stepa în ropote lungi

cine îi vede s-alege cu stele nemuritoare fîntini rebele Dunăre dulce și tremurată înspre cetatea cu nume de fată

piine și apă vin stepei să-i ceară tăcuți voievozi cu chipuri de ceară.

martie

Vietăți albe umpleau aerul mării de iarnă trupul obosit pe-un cîmp împovărat cu maci de iarnă trupul istovit

cu valuri zăvorîndu-mi timpla atît de limpede pe mare era o oră violetă cu vagi corăbii zburătoare

și ramuri lunecau în alb și fluturi mulți și ierburi line mă-ndrăgostisem de-un catarg și el nîngea cu maci spre mine.

alb

Timpanul meu asemeni unei scoici păstrează marea cîntecul valului respiră în auzul meu

din piatră albă mi-am cioplit statuie cu ochi din cerul mării – ochi de zeu

pe plăji multicolore-nchipuirea – nînge cu pești portocalii și mov nemărginită lebedă adoarme pe brațul unui fluviu mării rob

corabia de-argint înaintează în vrajă limpede – fragil contur eu mării mă închin precum păgînii copacilor și pietrelor din jur

seară cu lebede

Mamei

Cum pilpiie-n ferestrele mari lebede albe lebede bleu și marea-i departe și necunoscută

ia țărnul ei umbra ta veghează somnul dulce al crinilor

zeițe duc sfeșnice înalte pe umerii lor curg plete de grîne și păsări

blîndă în amintirile mele și atît de frumoasă o stea își acoperă ochii o stea sau o floare de aur

se face noapte și eu am utat drumul spre casă...

atîta lumină

Prea multă mare pentru doi ochi

pentru o singură pereche de ochi atîta lumină gri

privită cu ochi negri marea cum o fi cu ochi căprui cu ochi verzi – nu știu

mi-e dată doar o singură culoare

alunecă în depărtare vîntul

peste atîta nevăzută mare...

care ne dezamăgesc pe parcurs. Pot să numesc de pildă pe Constantin Ștefuriuc și Tudor Vasiliu de care, personal, nu mă mai simt legat cu tot entuziasmul.

— În ce se arată rolul activ al editorului în viața cărților ?

— Cred că acest rol se manifestă nu numai prin selectarea riguroasă a manuscriselor, dar și prin cercul de colaboratori formați pe care acesta și-i face și cărora le solicită chiar comenzi — mă refer la cartea de critică, de teorie și de estetică. Avem asemenea comenzi de carte la cei mai valoroși colaboratori ai noștri : Al. Rosetti, Nicolae Balotă, Cornel Regman, Zoe Dumitrescu-Bușulenga, Al. Ivasiuc.

Cît privește acea exigență care ține de experiența editorială și de personalitatea editorului, găsesc că lucrurile se complică și măresc responsabilitatea acestuia. Am citit de pildă cu stupeoare cartea lui Al. George **Semne și repere**, tipărită la Cartea românească. Iconoclastia lui Al. George, care are ca obiect permanențele culturii naționale, mi se pare profund deplasată. Susțin mai departe că editorul nu trebuia să faciliteze apariția acestei cărți în care autorul calofil combină texte ale Virginiei Woolf. Huxley și Schwab cu puțință de detectat pentru oricare lector cu o oarecare lectură de mina a doua.

— Sînteți mulțumit de sistemul de popularizare a cărții, așa cum funcționează la ora actuală ?

— Consider că fără nici o exagerare cărțile noastre sînt vitregite în cea mai mare parte, de o bună prezentare și popularizare. Din ceea ce avem la ora actuală datorăm o mare parte revistelor de cultură din provincie ce ne-au ajutat — de ce să n-o spunem — cu generozitate. Și pentru că tot vorbim de reviste, cred că se simte nevoia unui spațiu tipografic, în care editorul să-și poată apăra cartea. Și asta cu atît mai mult cu cît un editor este și un scriitor care poate riposta atunci cînd o carte este tratată cu rea credință. Salut ideea lui Virgil Teodorescu, redactorul-șef al revistei **Luceafărul**, de a acorda două pagini pentru prezentarea cărții noi.

ROMUL MUNTEANU :

„Textele fundamentale din patrimoniul universal clasic trebuie să figureze permanent în librăriile noastre“

— Care sînt rațiunile de circulație a cărții străine ?

— Importul de idei avansate din alte rii de cultură a constituit în fiecare pocă un factor de progres. El capătă a epoca noastră, care beneficiază de tîtea canale moderne de informare, pondere deosebită, traducерile de pere literare de pe toate meridianele lobului înscriindu-se în politica culturală a statului nostru de largă prețire și receptivitate față de toate cureririle spirituale autentice, majore le întregii omeniri. Semnificația tracterilor literare ca mijloc de formare a gustului, de stimulare a spiritului riginal de creație și de cunoaștere a alorlor artistice ale altor popoare, a eprezentat o preocupare constantă a aminelor noștri de cultură din toate remurile. Exemplele oferite în acest ans de Dimitrie Cantemir, G. Sîncal, Heliade Rădulescu, ca și de unele aviste cunoscute din istoria culturii pastre, cum a fost **Contemporanul**, nt elocvente în acest sens. Nu se pate, de asemenea, trece cu vederea uptul că scriitorii ca T. Arghezi, L. laga, I. Pillat, Z. Stancu, M. Beniuc, Ț. Barbu, E. Jebeleanu au fost și niște xcelenți tălmăcitori ai unor opere ajore dîin diverse limbi.

— Ce cărți traducem și pentru cine aducem ?

Cînd ne punem astăzi o asemenea trebare considerăm că trebuie să ne dreptăm în primul rînd atenția re acele lecturi programate, cu care titorii noștri vin în contact dîin prii ani de școală pînă la terminarea udiilor universitare. Pornind de la aastă cerință permanentă de inforare și formare prin lectura marilor podopere ale literaturii universale, te firesc ca scrierile marilor clasici, cepînd cu epopeile homerice, tradiile antichității, creațiile atît de dirse ale marilor titani ai Renașterii ajungînd pînă la Goethe, Byron, ago, Balzac, Tolstoi, Dostoievski, xtele fundamentale din patrimoniul iversal clasic trebuie să figureze în rmanență în librăriile noastre. Cîne studiat temeinic operele lor are toate nsele să-î înțeleagă mai bine pe oust, Joyce, Th. Mann, Dürrenmatt, Böll, Aragon, Bunin și Paustovski, neficiînd în același timp de avanjul de a distinge cu mai multă cerudine valorile veritabile de scrierile

impuse episodic de moda zgomotoasă și facilă.

— Cum se manifestă opțiunile editurii și ale editorului în alegerea cărții străine ?

— Evitînd orice opțiuni editoriale unilaterale, introducerea cititorului român în contemporaneitate nu capătă o valoare morală și estetică deplină decît prin familiarizarea sa cu acele opere impregnate de o viziune urmanistă-socialistă foarte limpede. De aceea, tălmăcirile bogate ale operelor unor scriitori din țările socialiste, începînd cu aceia de multă vreme clasicizați și ajungînd la alții care s-au impus definitiv pe harta universală a culturii, ca Evtuşenko, Abramov, Lada Galina, Ladislav Fuks, Ismail Kadare, Günther Bruyn, Beno Zupancic, Julian Tuwim, J. Iwaszkiewicz, care reprezintă doar citeva nume dintr-o amplă selecție, constituie un act firesc de cultură, realizat de editorii noștri de cărți străine. Ținînd scama de funcționalitatea complexă a cărții literare traduse, opțiunile editorului, care se inscriu în mod firesc în politica culturală a țării noastre, trebuie să se întemeieze pe criterii ferme și clare. Respingînd cartea trivială, de amuzament facil, ca și falsele valori, editorul român își face un adevărat titlu de glorie prin tipărirea cărții clasice și moderne, susținute de un profund mesaj umanist. În editura noastră vor apărea anul acesta de pildă (dăm citeva titluri) : Pierre de Boisdeftre, **O istorie vie a literaturii de azi**; Robert Escarpit, **Literatura și socialul**; Nicolai Hartmann, **Estetica**; Paul Hazard, **Criza conștiinței europene**; Philippe von Tiegham, **Marile doctrine literare în Franța**; Virginia Woolf, **Eseuri** etc.

TAȘCU GHEORGHIU :

„Cărțile prea ornate și prea scumpe devin obiecte de saffé“

— În circuitul cărții, traducерile reprezintă una dintre etapele cele mai dificile. Referitor la aceasta, vă rugăm să schițați citeva dintre principiile care ghidează activitatea dv. de traducător.

— În concepția mea, cultura unei țări se definește prin fondul ei de traduceri. Popoarele cu o civilizație avasată asimilează rapid și total operele patrimoniului universal. Nu e lipsit de semnificație faptul că nemții, de exemplu, l-au tradus integral pe Ibsen, că Schlegei și-a dedicat o bună parte din viață traducerii în germană a operei lui Shakespeare. În România, în ultimele decenii, se pune în aplicare o adevărată politică a traducerilor, avînd drept scop îmbogățirea culturii noastre cu tot ceea ce este mai valoros în cultura universală. În acest context, traducătorii trebuie să-și constientizeze activitatea, să respecte anumite imperative. În primul rînd, atunci cînd este vorba de clasici, este necesar ca viziunea oferită prin traducere să fie completă. Scriitori ca Molière, Shakespeare, Thomas Mann sau Eluard nu pot fi prezentați publicului român decît în ediții integrale, deoarece operele lor sînt construite organic. Unii poeți pot fi făcuți cunoscuți prin antologii, cu condiția ca selecția textelor să se realizeze cu discernămint. Cred, de altfel, că în fiecare traducător trebuie să existe un critic care să supravegheze delicatul proces de desfacere a mecanismului operei literare și de reasamblare într-o limbă străină. Fidelitatea față de semnificația textului reprezintă, în mod ideal, deviza oricărui traducător chiar dacă aceasta obligă uneori la infidelitate față de formă. Mallarmé a tradus în proză poemele lui Poe urmărînd, în primul rînd, această integritate a sensului.

— Care este opinia dv. în legătură cu modul de prezentare grafică a cărții lor ?

— Nu sînt pentru bibliofilie. Cărțile prea ornate și prea scumpe devin obiecte de saffé și deviază atenția lectorului de la cuprins la prezentare, de la esență la suprafață. Într-o nvelă a prințului dîi Lampedusa — intitulată **Ligheia** —, Corbera, ultimul descendent al familiei Salina, făcea următoarea remarcă vizitînd biblioteca unui mare elenist și îndreptîndu-se cu pietate spre rafturile în care erau așezate cărțile cele mai simple (citez din memorie) : „Erau acele cărți în legături ieftine și în hirtie proastă, adică acele cărți care se citesc.“ Cu toate acestea, înțeleg ca unuî ajutor de valoare să i se consacre ediții omagiale, cu condiția ca realizarea lor să fie guvernată de bun gust. Recentă omagială **Bacovia** ca și Ion Barbu sau Jarry prezentați publicului de către Romulus Vulpescu reprezintă exemple la care ader.

AURELIA BATALI,

redactor la editura Eminescu :

„Mă consider fidelă față de un manuscris în măsura în care pot semnala autorului ei eventualele erori...“

În calitate de redactor al cărții de critică, rămîneți fidelă textului ce vi se încredințează ?

— Eu înțeleg fidelitatea ca pe o infidelitate, ca pe o atitudine creatoare și nu ca pe un respect exagerat ce tolerează inegalitățile unui text oricît de valoros s-ar arăta altfel. Să mă explic : mă consider fidelă față de un manuscris în măsura în care pot semnala autorului ei eventualele erori, paginile în care ideile sînt expuse confuz, verificînd tot ce se poate verifica pentru o și mai mare exactitate și rămînd solidară cu cartea pînă la capăt. Sînt destul de mîhnită că n-am putut apăra în presă o carte ca **Incursiuni în literatura de azi** a lui Voicu Bugariu (o culegere de articole critice și eseuri dintre anii 1968-1969), care n-a fost primită cum se cuvine de critică. Contribuțiile subtile, de nuanță, ale lui Voicu Bugariu nu pot fi neglijate, cu atît mai mult cu cît aparțin unei perioade de tinerețe.

— De ce cartea de critică apare cu cea mai mare greutate ?

— Nu sînt probleme speciale în acest sens. Vina o poartă chiar cartea, ce necesită un proces tehnologic mai complicat și mai exigent. Ea cere o lectură specială, o corectură mai dificilă, legată de o dactilografiere dificilă etc.

— Există vreun regim preferențial al cărții ?

— Arareori, cînd este vorba de un manuscris excepțional; altfel, nu !

— Aveți puterea de a influența drumul cărții din momentul în care i-ați acordat girul ?

— Uneori da, uneori nu. Se întîmplă să fiu dezamăgită, se întîmplă ca o carte să nu fie armonioasă din pricina unei proaste tipăriri sau a unei execuții grafice fără har. Mă gîndesc de pildă la **Cronicile opłămistului** apărute cu ani în urmă pe hirtie de ziar, și mai nou la coperta excelentă a cărții lui Ov. S. Crohmălniceanu, **Literatura română și expresionismul**, a cărei execuție a fost făcută execrabil.

ION NOBILESCU,

grafician :

„Urmăresc ca o carte ieșită din mina mea să aibă personalitate...“

— Care este, după părerea dv., atîtădînea cea mai fertilă a unui grafician față de un text literar ?

— În primul rînd trebuie să excludem

din lirica africană

POEZIE THONGA

Această poezie aparținând popoarelor bantū și zulū din Africa este însoțită, de obicei, la recitare, de cîntec și dans.

Henri-A. Junod, acupîndu-se cu studiul culturii popoarelor din sudul continentului african, a descoperit-o cu entuziasm prin 1936. El a adus în Europa și citeva mostre de frumoasă poezie thonga și a citat numele celor mai importanți poeți populari thonga; aceștia selecționau cele mai reușite producții ale folclorului, le mai aplicau o serie de stilizări și le ofereau publicului din orașele mari în cadrul unor spectacole cu plată, se pare că, bine cotate. Versurile erau recitate de Maybane și Mougumuna cu acompaniament de uniord, xylofon, tambur. Junod a ales pentru publicul european citeva poezii-cîntece devenite clasice și care surprind plăcut pe cititorul de lirică prin acuratețea desenului poetic, prin atmosferă, prin accentele lor învăluitoare de gingașie sau protest.

DAN MUTAȘCU

cîntecul crabului

Vai !
Nu-i nimeni pe plajă ?
Pe malul mării nu e nimeni ?
Un crab mi-a prins degetele,
un crab mi-a încheștat degetele...
Vai !
Nu-i nimeni pe plajă ?
Nici iubitul meu nu-mi sare în ajutor ?

cîntec de mers în oraș

Tu străine ești
stăpinul orașului ?
N-ai vrea, dacă ești,
n-ai vrea să ne dai
cîte-un strop de apă ?
Cîte-un strop de apă de băut...
Sau mai bine n-ai vrea
să ne dai să bem,
cîte-un strop de bere ?
Cîte-un strop de bere ?
Tare ne e sete, drumu-i
tare lung, amiaza prin junglă...

cîntec de vînat elefanți

Unul după altul se scurg
elefanții cei mari, elefanții !
Ei vor să-și astimpere setea...
Și noi de asemeni !
Ascultați ! Crengile trosnesc în pădure !

O, ce zgomot fioros ! Ascultați !
Strigătul femeii elefantului,
parcă ne cheamă... Ascultați !
Oare de ce ne cheamă ?
Acolo, lingă adăpătarea cea verde
iat-o cu marile-i urechi atîrnătoare !
Înfîge-se sulita, săgeata ! Hurra...
Bucurie ! Tinerii bărbați jupoaie elefantul !
Ascultați zgomotul cuțitelor,
zgomotul cuțitelor ce jupoaie elefantul ucis !

plîngerea unui îndrăgostit respins

Respinge-mă, dacă vrei,
tinăra, frumoasă fată !
Dar să știi că boabele
pe care le mîncî în coliba ta,
din satul tău, sînt
ochi de om...
Vasele din care bei
sînt cranii de oameni !
Rădăcinile de manioc
pe care le gătești
sînt oasele picioarelor unor bărbați !
Cartofii pe care îi mesteci
sînt degete omenești !
Respinge-mă, deci, dacă
nu ți-e teamă, respinge-mă,
tinăra, frumoasă fată !

cîntec împotriva trenului

El este cel ce rage-n zare...
Cel ce sfîrtecă și sfîșie.
Cel ce ne alungă femeile...
Femeile noastre se duc în orașe,
în noroiul din orașe se duc...
El le ademenește...
Și noi rămînem singuri toată viața !

FEDERICO GARCIA LORCA

Locul oricăror comentarii pentru introducerea cititorilor în universul poeziei lorchiene din volumul *Poetul la New-York* — aparținînd perioadei ultraiste a creației sale, îl pot lua două mărturii ale poetului însuși și un citat din comentariul lui Guillermo Diaz Plaja, autorul interesantei monografii critice *Federico Garcia Lorca*, apărută și la noi în editura Univers-1971, în traducerea lui Virgil Athanasiade, din care am extras citatele de mai jos.

„Aduc pregătite patru cărți. De teatru. De poezie. Și una cu impresii din New-York, care ar putea fi intitulată „La ciudad“, o interpretare formală, o abstracție impersonală, fără loc și timp, a acelui oraș-lume. Un simbol patetic. Sufărîntă. Dar, în schimb, fără dramatism. Este o punere în contact a lumii mele poetice cu lumea poetică a acestui oraș, New-York. În inima amîndurora sălășluiesc popoarele triste ale Africii, cu peisajele lor pierdute pe pămîntul Americii de Nord. Evreii, sirienii. Și negrii ! Mai ales negrii ! Din tristețea lor a luat naștere axa spirituală a acestei Americi. Negrul care este atît de aproape de natură, ca și de cealaltă natură (acest negru care are muzica în buzunar !). Fără arta neagră n-ar mai rămîne în Statele Unite decît mecanică și automatism“. (*La Gaceta Literaria*“, nr. 98, Madrid, 15 ianuarie 1931).

„Sînt de o nebănuită veselie și visul nu este o primejdie pentru mine care am cu ce mă apăra ; el nu este periculos decît pentru cel ce se lasă fascinat de marile oglinzi întunecate pe care poezia și nebunia le pun în fundul prăpăstiilor lor. Eu am picioare de plumb și mă simt ca atare în artă“. (Dintr-o scrisoare inedită a lui Lorca, se pare, de prin 1926).

Și acum iată comentariul lui Guillermo Diaz Plaja :

„Formele suprarealiste adoptate de Garcia Lorca nu sînt altceva decît prețul eliberării unei poezii excesiv de încarcerată în strofă și mediu. Acum, în schimb, poetul ar vrea să dea o expresie simbolică întregii sale sfere ideatice. Astfel, marele oraș ne înfățișează în culmea dramatismului său giganticul șoc dintre natură și mecanică. El este orașul-simbol, în forma sa cea mai desăvîrșită, în cea mai ciclopică expresie a sa. Dar, în același timp, se întinde în vecinătatea lui, născîndu-se astfel un contrast unic, marea natură americană, cu giganticele ei păduri, cu riurile ei fără margini, cu imensitatea ei epică. Între New-York și căsuța de lemn din Vermont în care locuia poetul se produce, plastic, și în cele mai supreme forme, șocul dintre natură și civilizație“.

T.B.

vicleim

Cerșește tiță un păstor prin zăpada unduitoare,
ciini albi tolăniți printre felinarele surde.
Cristul de lut degetele și-a rețezat
în tăieșele nemuritoare ale lemnului spart.

Vin acum furnicile și degeratele picioare !
Două firicele de singe sparg cerul dur.
Pintecel demonului răsună prin văi
lovituri și ecouri de carne de molluscă.

Lupi și broaște cîntă în rugurile verzi
incununate de furnicările vii ale zorilor.
Visează luna evantaie enorme
și taurul un taur de ace și apă visează.

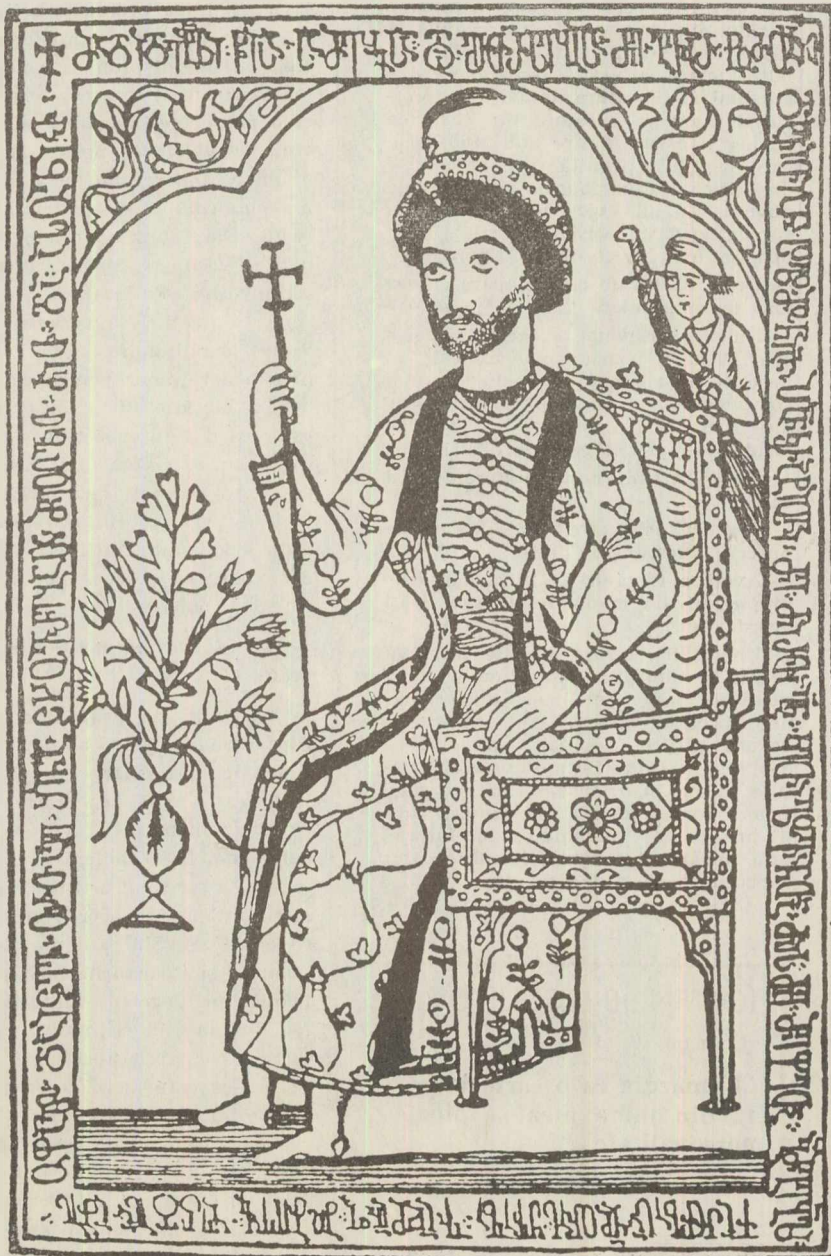
Plînge copilul și privește c-o treime în frunte.
Treii spini de bronz vede Sfîntul Iosif în fin.
Scutecele exală o rumoare de pustie
cu țîtere fără coarde și țîpete-njunghiate.

Zăpada din Manhattan presează reclamele
și prin falsele-ogive poartă grația imaculată.
Sacerdoții idioți și heruvimi de puf
se întorc de la Luter prin ungherele-nalte.

peisaj

Prietene,
ridică-te să auzi urlînd
ciinele asir.
Cele trei nimfe ale racului au dansat,
fiul meu.
Au adus niște munți de ceară roșie
și niște cearcafuri aspre în care dormise racul.
Calul avea un ochi în git
și luna sta într-un cer atît de rece
încît trebui să-și rupă muntele lui Venus
și să inee în singe și cenușă cimitirele antice.

Prietene,
trezește-te, cit munții nu respiră încă
și ierburile inimii mele sînt în altă parte.
Nu contează că ești plin cu apă de mare.
Eu am iubit mult timp un copil
care-avea o peniță în limbă
și am locuit cinci ani înlăuntrul unui cuțit.
Trezește-te. Taci. Ascultă. Ridică-te puțin.
Urletul

● Wackhtang IV, guvernator al Georgiei, după o carte tipărită la Tiflis, 1709 (din porunca lui Antim Ivireanu)

este un grai prompt, violent care lasă
furnici de groază și licoare de crini.

A început să vină spre stîncă. Nu-ți întinde rădăcinile !
Se apropie. Geme. Nu plînge în somn, prietene.

Prietene !
Ridică-te să auzi urlînd
ciinele asir.

panoramă oarbă din new-york

Dacă nu sînt păsările
acoperite de cenușă,
dacă nu sînt gemetele ce izbesc ferestrele nunții,
vor fi plîpîndeale făpturi ale văzduhului
ce picură singele proaspăt prin întunericul de neistovit.
Dar nu, nu sînt păsările,
pentru că păsările sînt gata să se prefacă în boi ;
stînci albe puteau să fie cu ajutorul lunii
și sînt mereu băieți răniți
în fața cărora înalță pinza mai marii.

Durerea ce se-nrudește cu moartea toți o-nșeleg,
dar adevărata durere nu se află în suflet.
Nu-i în văzduh, nici în viața noastră nu este,
nici în aceste taluzuri pline de fum.
Adevărata durere care menține lucrurile treze
este o mică ardere nemărginită
în ochii inocenți ai altor sisteme.

O haină părăsită atît de greu apasă umerii
încît adeseori ceru-i adună în aspre grămezi.
Și cele ce la naștere mor știu în ultima clipă
că orice zgomot va împietri și orice urmă lătrată.
Noi uităm că gîndul are mahalale în care
filozoful este devorat de corcitură și omizi.
Și cîțiva copii idioți prin bucătării au găsit
mici rîndunele în cirje
ce știu să pronunțe cuvîntul iubire.

Nu, nu sînt păsările.
Nu-i pasăre cea care exprimă tulburea febră-a lagunei,
nici teama de crimă ce ne apasă fiecare clipă,
nici metalica rumoare-a sinuciderii ce ne-nșuflește fiecare
dimineață.

E o capsulă de aer în care ne doare întreaga lume,
este un mic spațiu viu în unitatea dementă-a luminii,
este o indefinibilă scară unde norii și trandafirii uită
zarva ce fierbe în debarcaderul singelui.
Eu adeseori m-am pierdut
ca să caut arderea care menține lucrurile treze
și am găsit doar marinari peste balustrade-aruncați
și măruntele creaturi ale cerului îngropate-n zăpadă.
Dar adevărata durere era în alte piețe
unde pămînturi cristalizate agonizau în tulpine ;
pieți-ale cerului, stranii, pentru anticele statui neatînse
și pentru tandra intimitate a pasiunilor.

Nu trebuie durere în glas. Numai aici există pămîntul,
însă dinții ce tac ascunși de neagra mătase.
Nu trebuie durere în glas. Numai aici există pămîntul.
Pămîntul cu porțile-i de totdeauna
care are roșeața bucatelor.

copila înecată în fîntînă

(GRANADA ȘI NEWBURG)

Prin ochi statuile suferă de-ntunecimea sicriilor,
dar suferă mult mai mult din pricina apei ce nu se varsă.
Ce nu se varsă.

Aleargă pe metereze mulțimea rupînd undițele pescarilor.
Îndată ! Țărnuire ! Repede ! Și stelele tandre orăcăiau.
...ce nu se varsă.

Linistită în amintirea mea, astru, cerc, țîntă,
plîngi pe malurile unui ochi de cal
...ce nu se varsă.

Dar nimeni în întuneric nu-ți va putea da distanțele
fără hotar ascuțit, viitor de diamant.
...ce nu se varsă.

În vreme ce lumea caută liniști de pernă
tu, pentru vecie zvicnești, de inelul tău definită.
...ce nu se varsă.

Veșnică-n finalurile unor unde care acceptă
lupta cu rădăcinile și singurătatea prezisă.
...ce nu se varsă.

Vin pe ghizduri ! Înălță-te din apă !
Fiecare punct de lumină un lanț îți va da !
...ce nu se varsă.

Dar fîntina îți întinde circei de mușchi,
nebănuită ondina a castei sale neștiințe.
...ce nu se varsă.

Nu, ce nu se varsă. Apă fixă într-un punct
respirînd cu toate viorile sale fără corzi
pe scara rănilor și a clădirilor pustii

Apă ce nu se varsă !

În românește de TEODOR BALȘ

INTERESUL GENERAL

de AUREL BARANGA

Comediograf prin excelență, Aurel Baranga se aventurează, prin „Interesul general”, pe terenul mai puțin bătătorit (la noi) al farsei tragice. Pentru un atât de bun cunoscător și stăpînitor al tehnicii dramatice, întreprinderea pare absolut firească și, a priori, destinată reușitei. Totuși, piesa — construită fără cusur, pe o schemă simplă, dar care nu se lasă cu ușurință depistată — este departe de vigoarea, vibrația și consistența „Opinii publice”. Eșecul final s-ar datora, după părerea noastră, nu atât lipsei incisivității satirice, cum s-a semnalat, ci modulului cum a fost gândită altoirea farsei tragice pe trunchiul comediei clasice. Pe de o parte, dramaturgul respectă construcția piramidală a intrigii, pe de alta, tinde să ne transmită adevăruri fundamentale prin intermediul unor concepte negative. El mută, cum ne-a obișnuit și în alte părți, punctul de greutate de pe conflictul domestic, cu toate implicațiile și complicațiile ce survin de aici, pe unul de natură existențială, punind individul în relație directă cu mediul. El creează noneroi, aducînd în prim plan o infirmitate spectaculoasă și incredibilă prin inaderența programatică la nou, la frumos, la un principiu etic mai înalt. Este șocantă poate această adunare de spirite versatilitate, fără alt ideal decît carierismul și parvenirea. Este șocantă pentru că altul este tipul uman reprezentativ pentru societatea noastră socialistă, altele datele esențiale ale omului de azi. Aurel Baranga pare a ne avertiza însă că noneroii săi sînt numai regretabile excepții și trebuie tratați ca atare.

Poate că n-ar fi fost rău, pentru ca acest lucru să transpară cu claritate, fără echivoc, ca Hrisanide, Carapetrache, Plătică — personaje a căror stare de grație permanentă pare a fi abjecțiunea, absența oricărei moralități, a conștiinței civice în sfîrșit — să primească replica promptă a comuniștilor din instituția respectivă, să fie demascați fără menajamente, dezvăluți în toată hidoșenia lor sufletească. Singurul personaj în care se întrezărește oarecare inițiativă demascatoare. Bocioacă, se dovedește a fi, în cele din urmă, un complexat, un timorat, care, complăcîndu-se vreme îndelungată în inerție, în neputința de a se împlini în vreun fel, își dă pe față la un moment dat veleitățile de mic escroc, dornic să-și desfășoare și el „talentele” ascunse. Tiradele lui, cu pretenție demascatoare, par hilare atîta timp cît el nu ne oferă decît infime garanții de exemplaritate. De fapt, Aurel Baranga supune personajele la acțiuni succesive de autodezvăluire, ele se autodemască, se autostigmatizează. Autorul a ocolit cu bună știință ispita creării de arhetipuri, silueta doar indivizii cu statut de excepție. De ce însă, ne-am mai putea întreba, într-o atît de masivă concentrare de negru? Poate pentru că, urmînd firul normal al farsei tragice, a găsit de cuviință că excluderea eroului cu vocație demascatoare se compensează de la sine, prin gestul mult mai abrupt, al autodemascării, de care vorbeam mai sus. Așa încît personajele „Interesului general” nu se definesc atît prin trăsături distincte, arhetipale, cît printr-o spaimă, am putea spune, existențială, de pulverizare. Hrisanide se teme mereu ca nu cumva cineva, de undeva, să-i atace poziția directorială. Spaima destitu-

irii din funcție vine însă dintr-o credință ascunsă în incapacitatea sa funciară, căpătînd în cele din urmă proporții de obsesie. El se simte tot timpul încolțit de frică, pentru că simte că nu are nici o acoperire valorică. Frica pune stăpînire pe gesturile, pe gîndurile lui și de aceea nimic, nici crima, nu i se pare suficientă pentru a-și apăra „scaunul”. Montarea „Interesului general” și pe scena Teatrului de dramă și comedie din Constanța — datorată regizorului Ion Maximilian — este în multe privințe o reușită. Și asta mai cu seamă atunci cînd regizorul constănțean a folosit un rafinat ton parodic, sau cînd, ca în scena înmormîntării, a pus accentul pe grotesc. Dacă ar fi folosit cu consecvență parodia și grotescul pe tot parcursul piesei, poate că și epilogul ar fi devenit mai credibil, poate că ar fi impus și spectatorului, de la început pînă la sfîrșit, o necesară atitudine de detașare critică.

Actul I este construit însă la modul grav, actorii portretizează excesiv, creîndu-se o ciudată atmosferă de normalitate, încît ești prea puțin avertizat asupra intenției de transgresiune a intrigii în ficțiune.

Dan Herdan nuanțează virtuos, dar greșește făcînd corp comun cu personajul, încercînd doar rareori o oarecare distanțare față de rol, iar cînd o face, gestul pare crispat și vulnerabil. Actorul strălucește în schimb în actul II, unde pare a se regăsi, punîndu-și mai amplu în valoare incontestabilele virtuți artistice. Romel Stănciugel (Plătică) îl secundează cu oarecare inconsecvență, fără acea mare credință în rol pe care i-o știam, compunîndu-i profilul din linii cam sumare și izbutînd mai ales în momentele cînd uită de pres-

cripția cu orice preț comică a rolului. Atunci cînd aduce personajul la o scară mai verosimilă, evidențiîndu-i condiția servilă și îngrată, deruta și spaima specifică insului fără coloană vertebrală, nevoit — pentru a se menține pe o cit de mediocră „linie de plutire” — să accepte coșmarul instabilității și poncificării necinstei. Emil Sassu (Bocioacă), mai șters la început, a fost apoi ceva mai egal, perseverînd pe conturarea plină de echivocitate a personajului. Pașiunea pentru muzică a lui Bocioacă a fost marcată cu discreție, accentuată apoi funambulesc în finalul actului I, prezentîndu-ni-o nu ca pe o curiozitate, ci atrăgînd, prin ea, atenția asupra fondului cîndva curat, dar alterat pe parcurs de cine știe ce împrejurări, nefaste derutăntului Bocioacă. Dezinvoltă și sigură pe sine, Viorica Borza (Lucica) și-a desenat cu destulă înțelegere și îngrijire rolul, iar dacă ar fi acordat o și mai mare atenție frazării și ar fi interiorizat cît de cît, ar fi reușit să spulbere cu totul senzația de liniaritate pe care am încercat-o din cînd în cînd, urmărind-o. Compoziția cea mai încheată, mai interesantă ne-a oferit-o Constantinescu Govora. Ferindu-se de pericolul portretizării naturaliste, actorul a adăugat treptat personajului său petele de culoare necesare și uneori a izbutit chiar să ne facă să credem într-o atitudine față de personajul de care s-a distanțat cu luciditate.

Actul II ni s-a părut mai unitar; am simțit mina regizorului operînd cu severitate asupra superficialului, ceea ce a făcut, firesc, ca și jocul actorilor să aibă mai multă vigoare, să fie mai puțin baroc și deci mai convingător.

O notă deosebită se cuvine a fi acordată scenografiei semnată de Mihai Tofan. Pondere, cromatică armonioasă, lipsa artificului inutil, bunul gust într-un cuvînt, au fost atributele ce se pot acorda, fără exagerare, decorurilor la această nouă premieră constănțeană.

CARMEN KEHIAIAN

● Stema lui Șerban Cantacuzino (București, 1688)

„Ateneum” — un
teatru al măiestriei
actoruluiTOMIS
18

Înființat în anul 1928, sub conducerea lui Stefan Jaracz (al cărui nume îl poartă azi trei teatre din Polonia) și L. Schiller, teatrul „Ateneum” din Varșovia s-a bucurat și se bucură de largă aderență a publicului datorită orientării sale progresiste (fondatorii săi au fost deosebiți, în timpul ocupației fasciste, la Auschwitz). Din 1954 teatrul varșovian și-a reluat activitatea sub aceleași înalte principii: universalitate, actualitate, utilitate. Spectacolele „Ateneum”-ului (și citeva dintre ele au putut fi văzute și de publicul nostru) impresionează prin largă aspirație umanistă a repertoriului, sobrietatea mijloacelor de expresie artistică și finețea cizelării profesionale chiar și a celui mai neînsemnat (în aparență) amănunt. Dorind să cunoaștem cît mai multe lucruri legate de teatrul varșovian ne-am adresat regizorului Janusz Varminski, directorul „Ateneum”-ului.

— Care sînt trăsăturile, să le spunem, definitorii, ale „Ateneum”-ului, trăsături ce-i conturează profilul distinct față de celelalte teatre varșoviene (Polski, Narodny, Kameralny, etc.) care acționează azi în numele aceluiași deziderat (universalitate, actualitate, utilitate).

— Teatrul nostru, ne răspunde Janusz Varminski, este în primul rînd un teatru al măiestriei actorului. Fără falsă modestie am reușit să reunim un grup dintre cei mai buni actori ai Poloniei. În privința repertoriului, atenția noastră se îndreaptă numai către piesele care răspund problemelor spectacolului contemporan. O piesă care pune probleme contemporane și este bine jucată atrage publicul. Și, pentru că nu se poate teatru contemporan fără piese contemporane, am inițiat din 1961 „Concursul celor ce debutează în dramaturgie”, iar anul trecut „Studioul dramaturgiei” care montează piesele premiate cît și pe cele mature artistic. Desigur, jucăm și clasici, dar alegem din Shakespeare, Molière, Dostoievski, ceea ce are afinități directe cu problemele contemporane.

— Urmărește activitatea teatrului dv., din 1957, în paginile revistei poloneze „Teatru” și am reținut nume pe care le-am întîlnit staționînd de-a lungul anilor: Jan Swiderski, Alexandra Slanska, Wojciech Świeński și alții. Este vorba de fidelitatea unor virtuți artistice sau de stabilitatea generală a colectivului?

— Din 1952 cînd am primit conducerea „Ateneum”-ului rar s-a întîmplat să plece un actor (categoria mai rar decît în alte teatre). Există un spirit general de atașament față de teatru, susținut de o atmosferă de muncă și colegialitate. Toți actorii sînt distribuiți și joacă foarte mult. Asta-i face să fie uniți. Jucăm un repertoriu variat, de la tragedii ca „Richard al III-lea” la spectacole muzicale ca de exemplu „Cînd merii înfloresc” de Osiecka, și astfel toți actorii își pot desfășura calitățile. Bineînțele cadrele se împropătează în fiecare an prin angajarea de actori tineri.

— Pentru că a veni vorba de tineri, care sînt condițiile de lucru ale tinerilor dv. actori? La această întrebare răspunde Hanna Ghiza, cea mai tină membră a colectivului (laureata Festivalului național de cinematografie 1971), interpreta eternului feminin din „Hyde Park”:

— Am avut noroc la absolvirea institutului să pot rămîne într-un teatru varșovian; și mai mare a fost norocul ca acest teatru să aibă un rol de frunte în viața culturală și premierele lui să fie considerate evenimente ale vieții teatrale, dar, culmea norocului este că am intrat într-un colectiv însoțit de o atmosferă de creație deosebit de stimulantă și că am fost distribuită în roluri pe care le iubesc.

Joc cu plăcere și dramă și comedie (în „Hyde Park” dansez, cînt, fac pantomimă), dar prefer rolurile dramatice pentru că îmi place să comunic oamenilor marile adevăruri ale vieții, nu-mi place să vorbesc despre măruntisuri.

În teatrul nostru, o treime (12 din 35) a colectivului o constituie tineretul; faptul că sala „Studio” este patronată de tineret face să putem avea și spectacole de autori tineri, regizori tineri și actori tineri. Asemenea spectacole se bucură de entuziasma și constanta aderență a publicului tinăr.

— Se definesc tot mai clar două linii regizorale; una care s-ar putea caracteriza prin discreția cu care acționează asupra textului, păstrîndu-i nealterate valorile, alta care acționează prin intervenții energice, imagini vizuale și auditive de șoc, etc. Mai precizați, dv., Janusz Varminski, ați prezentat „Jakub prosty” într-o solidă modalitate cuminte, „Posedał” într-un desăvîrșit rafinament regizoral și scenografic, evitînd orice ostentație, Peer Gynt care-și află forța tocmai în ineditul și unitatea truvaiurilor regizorale și „Hyde Park” într-o manieră care reunește cele mai variate forme de captivare a publicului. Care ar fi însă modalitatea cea mai apropiată felurilor teatrului dv. și progresului artei teatrale?

— Nici una din aceste modalități nu e folosită doar de dragul ei, noi căutăm sensul adînc al operei și, în măsura în care (în funcție și de personalitatea regizorului respectiv) o modalitate este mai aptă să-l redea, o considerăm cea mai corespunzătoare. Am avut bucuria ca la Festivalul internațional din Bergen și Oslo norvegienii să considere „Peer Gynt-ul” nostru cel mai autentic și mai apropiat felului lor de a-l înțelege, tocmai pentru că „am curățat” tot ce înăbușea conținutul de idei al piesei; cu totul alt gen de spectacol și de manieră regizorală este muzicalul „Cînd merii înfloresc” care a avut mare succes la Berlin și Sarajevo.

Anna Seniuk (Solveig în „Peer Gynt”, Hania în „Jakub prosty” și Liza în „Posedał”) precizează:

— Desigur, nu mi-ar conveni un regizor care să trateze actorul ca pe o marionetă. Oricum, la noi acest pericol nu există poate și pentru că regizorii noștri — Jan Swiderski, Janusz Varminski, Maciej Prus — sînt sau au fost ei înșiși actori.

Asta contribuie să fim stimulați la maxima desfășurare a resurselor noastre actoricești. Ceea ce respingem cu desăvîrsire e naturalismul neinspirat și platitudinea, ceea ce preferăm este spectacolul bun, și publicul este de aceeași părere cu noi — spectacolele noastre nu suferă de criză de public.

ELENA FORȚU

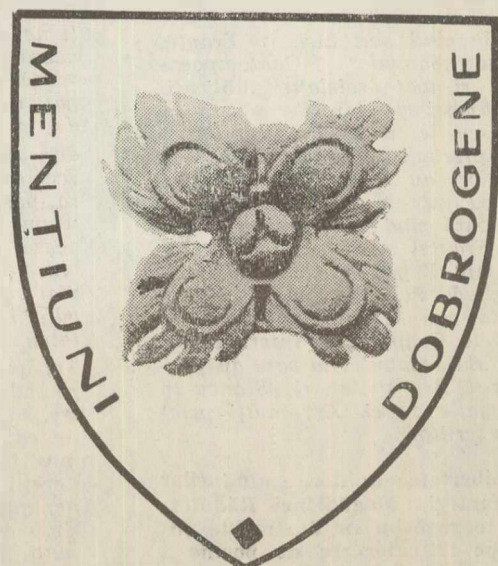
STUDIOUL DE TEATRU POLITIC

● Scenă din spectacolul inaugural „De genul feminin”.

Inițiativa de a deschide un Studio de teatru politic, pe lângă Teatrul de dramă și comedie Constanța s-a dovedit a nu fi doar un proiect frumos, cu care să se ornamenteze planul de activități. Inaugurarea studioului a avut loc, luînd proporții de eveniment, poate și pentru că premiera a coincis cu o sărbătoare dragă nouă, tuturor, 8 Martie, Ziua internațională a femeii, poate și pentru că studioul reprezintă un vis mai vechi al actorilor constănțeni și, prin materializarea acestei idei se vine în întîmpinarea dorinței lor de a se exersa în cadrul unor recitaluri de virtuozitate, poate... dar motivele sînt multe și, desigur, simpla lor enumerare n-ar ajunge pentru aureolarea suficient de festivă a gestului...

Studioul 72—82 a debutat, așadar, cu un recital de frumoasă ținută artistică susținut de actrițele Agatha Nicolau și Ana Mirena și intitulat „De genul feminin”. Colajul de poezii — unele din „Cîntarea cîntărilor”, altele semnate de poete ca Magda Isanos, Nina Cassian, Ana Blandiana, Constanța Buzea, Andrée Claire, Fernanda De Castro — n-a lăsat nici o singură clipă senzația de alăturare întîmplătoare, ci a emoționat tocmai prin centrarea, cu mult gust, a tuturor textelor alese în jurul citorva idei mari și generoase. Spectacolul a reușit să fie, într-adevăr, un imn de slavă adus frumuseții și eternului inefabil feminin, un cîntec de dragoste pentru femeia-mamă, femeia-soție, femeia-iubită... Grația, siguranța, căldura și rafinata expresie a celor două actrițe au dat acestei premiere dimensiunea cuvenită, de unicatitate, de deosebit.

CONVORBIRE CU O MARE PICTORIȚĂ:

magdalena rădulescu

Piața Contrescarpe se ascunde în spatele Pantheonului la picioarele noastre, cu grilajele canalelor acoperite de nevoia continuă de căldură a cloșarzilor care cred în căldura Parisului de sub pământ chiar și în luna decembrie.

Un decembrie în pardesiu, o cameră, tablouri, icoane. Alături de cloșarii visători, lumea cea tinăra a orașului abandonat tuturor speranțelor artistice cîntă incet la chitară și pictează și așteaptă ora cea bună, a dansului, către seară, cînd vor fi mai mulți într-o singură încăpere mică și nu le va mai fi frig. Cîntecele tinerilor din piața Contrescarpe sînt cîntece despre soarele cald și despre copilăria petrecută la bunici cu toate bunătățile lumii pe masă la ceasul amiezii.

În aceste cîntece, fiecărui om de pe pământ i se dăruie atunci cînd se naște o floare și fiecare floare îl conduce pe cel care abia s-a născut către celelalte flori ale pământului și toate florile pământului la un loc aștern sub pașii fiecărui om de pe pământ treptele unui suis către bucurie. De lîngă cîntecele acestui Paris al Magdalenei Rădulescu, Parisul boemei, nu poți pleca prea curînd.

— Cînd ai expus prima oară în Franța, Magdalena Rădulescu? Nu vrea să-mi spună anul. Citesc într-un album pe care Magdalena Rădulescu mi l-a pus la dispoziție: Salonul independenților. 1929. Și mai departe: „o tinăra artistă, Magdalena Rădulescu, ne-a prezentat operele sale la Paris și în mai puțin de-o secundă, în fața micilor sale pinze, toată România îmi revine în memorie.

Descopăr și ceea ce nu văzusem încă, pictura ei fiind foarte națională. Un sentiment românesc, profund, cinstit și dominant te impresară... (H. Frédéric Polleches în „Tribune des Nations“, Paris, 1933).

— Aceasta e o cronică de la a doua expoziție în Franța. În 1933 am expus la Salonul supra-independenților din Paris.

— Și de atunci?

— Oho...

Magdalena Rădulescu știe să ridă atît de molipsitor încît pînă să-ți dai seama de ce anume rîde, te trezești rîzînd cu ea și tu, fără nici o grijă. „Oho“ înseamnă de fapt o mulțime de expoziții sau o mulțime de aventuri. Pentru că fiecare expoziție este, într-un fel, o aventură. O aventură și o experiență artistică.

— Cînd ai fost ultima oară în țară, Magdalena Rădulescu?

— În 1970... Am expus la „Ateneul Român“ și am cunoscut foarte mulți oameni.

Și Magdalena Rădulescu povestește despre oamenii pe care i-a cunoscut. Și iarăși citesc din album:

„...Dintre toți pictorii pe care i-am cunoscut în ultimii doisprezece ani, Magdalena Rădulescu mi se înfățișează ca cea mai autentic liberă în modul de a simți și exprima realitatea“.

— Acesta este caietul de sală de la expoziția din 1967 din Monte Carlo.

— Întrețineți relații cu prietenii de acasă?

— De cînd sînt aici, în Franța, citesc „Scînteia“, „Contemporanul“ și toate celelalte publicații românești pe care le găsesc la chioșcurile de ziare din Nisa. Am prieteni care mă vizitează de cîte ori au ocazia și astfel sînt mereu într-un fel „acasă“. Ultimea oară cînd au trecut prin sudul Franței vechii prieteni Victor Eftămiu, Eugen Jebeleanu și criticul Radu Popescu, am fost aproape tot timpul împreună după ședințele Congresului internațional al P.E.N.-clubului la care au participat. Era și Zaharia Stancu în delegație cu ei. Am mulți prieteni scriitori...

„...Libertatea liniilor, a gîndurilor și fanteziei Magdalenei Rădulescu le regăsim în ilustrațiile superbe la alegerea de poeme a compatriotului și prietenului ei, poetul Miron Radu Paraschivescu, unele inspirate din viața și opera lui García Lorca“.

— Știați că Muzeul de artă din Oradea mi-a cumpărat cîteva tablouri pentru galeria sa de artă modernă? Da... Și muzeul din Oradea și cel din Sibiu și cel din Tîrgu Mureș.

— Și Muzeul de artă din București, după cîte știu, a reținut în perioada expoziției de la „Ateneu“ cîteva tablouri.

— Este adevărat. Dar la Galerile naționale mai aveam și alte tablouri, pe cînd la celelalte muzee nu aveam nimic pînă acum. Este cu totul altceva...

Au venit grupuri de tineri din Cluj, din Timișoara, din Constanța și nu mai știu încă de unde, special pentru expoziție. Unii au venit cu motocicletă și erau plini de praf. A fost atît de multă lume la vernisaj încît n-am putut sta de vorbă cu fiecare. Erau și pictori, și actori, și poeți, și compozitori. Unii au mai revenit apoi și am putut sta de vorbă. Cred că au înțeles foarte bine ceea ce fac eu acum, iar eu am înțeles ce trebuie să fac de acum înainte. Ne-am înțeles foarte bine.

-Crezi, prin urmare, Magdalena Rădulescu, că există un dialog posibil între diferitele arte: muzica, poezia, pictura? Jacques Lassaigne, președintele Asociației internaționale a criticilor de artă, și, de curînd, directorul Muzeului de Artă Modernă din Paris, spunea că: „Magdalena Rădulescu — care este un pictor de cea mai bună calitate — ar putea foarte ușor să compună un uimitor balet...“.

— Jacques Lassaigne îmi cunoaște tablourile de mai multă vreme. Oricum, dinainte de a fi venit prima oară în România. A scris în mai multe rînduri despre lucrările mele și întotdeauna a descoperit în ele ceva nou. Adică ceva la care eu nu m-am gîndit atunci cînd am pictat. Pentru un critic este, poate, mai ușor decît pentru un artist, să vorbească despre un tablou. Nu întotdeauna artistul este sigur că a reușit să exprime tot ceea ce a dorit și atunci ezită să vorbească despre intențiile sale. Cel puțin eu ezit. Prefer să ascult ce spun ceilalți și să confrunt aceste păreri cu propriile mele intenții. Abia pe urmă, după ce trag concluziile acestei confruntări, îmi spun părerea. Adică pictez. Pictez ca și cum aș vorbi. Cred că numai în felul acesta poți să fii cu adevărat interesant ca pictor. Adică să rămii în dialog permanent cu cel care îți prețuiește lucrările vechi, dar așteaptă și noutăți.

Criticii nu sînt însă preocupați de frămîntările interioare ale artistului. Nici nu este treaba lor să cunoască aceste frămîntări. Pe ei îi interesează dacă artistul a reușit sau nu să exprime ceva în tablourile sale. Și își spun părerea numai despre tablou.

În ce privește legătura picturii cu celelalte arte, mie mi se pare că nu spun nici o noutate dacă consider toate artele înrudite. Nu știu dacă aș putea să compun într-adevăr un balet, cum spune Jacques Lassaigne. Cred mai degrabă că nu, pentru că fiecare meserie are secretele ei pe care nu ajungi uneori să le cunoști nici într-o viață întreagă. Mă refer la meseria de regizor, sau la aceea de compozitor, pe care nu le cunosc, ori fără ele nu se poate compune un balet. Cine privește însă tablourile mele cu multe scene de dans, nu se înșală atunci cînd descoperă în ele apropierea mea sufletească de muzică și de dans. Pretutindeni unde am umblat în lume am dus cu mine dragostea aceea primă, care nu se uită niciodată, pentru folclorul nostru bogat, dinamic, plin de vigoare și de optimism. Am cunoscut aceste dansuri în primii mei patrușprezece ani de viață, petrecuți în casa părintească din Constanța și n-am găsit nimic altceva, după aceea, care să poată înlocui frumusețea acestor dansuri. Și nu numai ritmul lor și muzica, dar și culorile costumelor și expresivitatea mișcărilor.

Toți prietenii mei francezi, cu care mă duc la spectacolele noastre, sînt de aceeași părere cu mine că nu există nimic mai frumos decît această cavalcadă a tineretii care începe într-un ritm nemaipomenit și nu se oprește timp de două ore sau chiar mai mult, pentru că toată lumea aplaudă și nu mai știu dacă au luat-o de la început sau continuă cu un dans nou. Sînt și alte popoare care au dan-

suri frumoase și muzică frumoasă, dar ați văzut că jurile concursurilor internaționale le premiază întotdeauna pe ale noastre. Eu cred că juriiile nu au de ce să fie subiective, chiar dacă noi am fi, așa că nu cred că greșesc cînd spun că dansurile noastre sînt cele mai frumoase din lume.

-Ați organizat pînă acum mai multe expoziții la Paris, la Nisa, Menton, București, Marsilia, Lyon, Monaco, Roma, München, New York, Aix-en-Provence, Londra...

(Între timp, mai transcriu încă o filă de album:

„...Cît despre conținutul tablourilor Magdalenei Rădulescu, O-mul este, fără îndoială, dominant. primul element în decor, prima lumină din cadru. Oamenii sînt virtuțile principale ale acestei remarcabile picturi, mult mai apropiată de suflet, de umanism, ca de natura exterioară, de obiectivismul peisajului sau de o natură moartă. Imaginea lui ca o

Plouase și am alunecat pe linia tramvarului. Atita tot. Tocmai văzusem în ziua aceea cartierul Titan. Un adevărat oraș. Totul e așa de curat și de frumos la București. Mi-a fost frică la un moment dat că n-am să pot lucra cîteva săptămîni. Cred că a fost o fractură de omoplat. Aveam mîna dreaptă în ghips. Am pictat însă cu mîna stîngă în fiecare zi. Nu puteam să suport ideea că trece o zi fără să lucrez. Niciodată n-a trecut vreo zi fără să lucrez. Nici cînd am fost bolnavă. Aveam cu mine carnetele de desen întotdeauna. Acum m-am restabilit complet, dar atunci mi-a fost puțin frică.

Aveam atitea proiecte... Mai ales după toate frumusețile pe care le-am revăzut în țară...

Jean Cassou (tot în albumul cu coperti aproape albastre): „...Izvorul și forțele misterului folcloric, locul unde se întîlesc copilăria, poveștile cu feți frumoși și se logodesc amintirile, totul apare în superbe imagini și cuceritoare întîmplări grăite pe pinză de Magdalena Rădulescu, această admirabilă poetă a unui popor cu multe legende, cu mult suflet și care este, tocmai de aceea, nemuritor...“.

— Jean Cassou este un om minunat. A scris mult despre mine. Era în 1936, la Paris, cînd mi-a văzut expoziția de la galeriile Zak... Expuneam de data aceasta

cît mai bine culorile. Aș fi putut privi Marea Neagră de dimineața pînă seara. Niciodată nu mă plictiseam.

— Acum priviți la fel Mediterana?

— O privesc, desigur. Nu la fel însă. Nu e același lucru. Pe malul Mediteranei, la Nisa, caut mai ales țărml celălalt, unde am impresia că se găsește încă grădina părinților mei plină cu lățăroaice tinere, care veneau să se joace cu noi. Acolo erau și cai mulți, cai dobrogeni. Și aveam numai zece-doisprezece ani...

— Apoi ați plecat la studii...

— Da. La München, la Paris, la Londra.

— Vă mai amintiți numele profesorilor?

— Cum să nu: La München, profesorul Angerer cu care am studiat timp de doi ani, era cel puțin la fel de cunoscut ca Prinetti și Boutet de Monville care erau cei mai vestiți pe atunci la Académie pariziană de la Grande chaumière — unde am continuat studiile, după München.

— Nu v-a înspăimîntat gîndul de a organiza prima expoziție în capitala Franței, țara cu cei mulți pictori din lume?

— După studiile de la Grande chaumière am călătorit în Italia și Statele Unite, unde m-am și stabilit pentru cîțiva ani. Nu sînt convinsă nici acum că cei optzeci de mii de pictori cîți lucrează în Franța la ora actuală reprezintă cel mai mare număr de pictori dintr-o țară. Sînt foarte mulți pictori și în America. Aici, la Paris, se alcătuiesc însă mai ușor grupurile. În America artiștii sînt mai singuri. Orașele sînt mai tinere și nu există locuri cu o tradiție artistică de sute de ani cum există la Paris. În orice caz așa mi s-a părut mie. Cînd am revenit la Paris nu m-am grăbit să expun, dar grupul din Montparnasse de care m-am apropiat era un grup foarte activ. Toată lumea lucra mult și se discuta și mai mult despre fiecare artist. Trebuia să participi și la discuții și la confruntările din expoziții. N-aveam nici un motiv să rîmîn indiferentă față de această atmosferă atît de folositoare creației. Era, în fond, ceea ce căuta fiecare din tinerii de atunci: să ne spunem cuvîntul. Și ni-l spuneam după cum ne pricepeam mai bine.

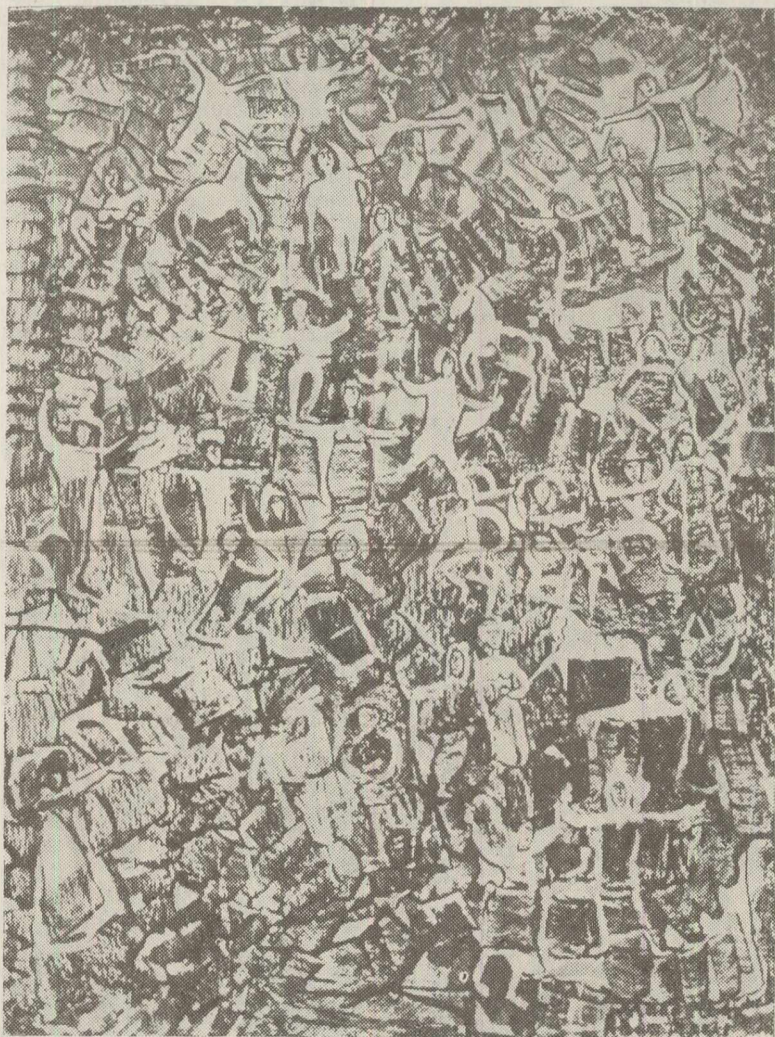
În minte că nu era noapte în care să mă culc mai devreme de ora două sau trei. Cred că atunci am lucrat cel mai mult. În orice caz, din perioada Montparnassului m-am obișnuit cu munca zilnică. Dar nu numai eu. La fel munceau și Giacometti și Calder și Surcat și Viera da Silva, Milo, Barilli și toți ceilalți prieteni.

Radio Lyon spunea la 10 ianuarie 1948: „Universul picturii Magdalenei Rădulescu se descoperă cu același soc cu care se intră în universul lui Panait Istrati. O dezlănțuire aproape primară a unor furtuni coreografice, de culoare și linii, animate parcă de același vînt sănătos care rostogolește pretutindeni ciulinii Bărăganului. Marele mister al purității domină succesiunea simplă, aproape calendaristică a vieții omenestii în anotimpuri afective prestabilite. Gesturile, costumele, totul este pregătit pentru marea ceremonie a vieții, apoi a morții“.

— Nu se poate fără muncă zilnică. Atunci cînd mă opresc pentru o clipă din lucru, citesc. Am avut întotdeauna cu mine, peste tot cărțile cele bune. Și la Roma cînd ne întîlneam în cafeneaua „ARAGNO“ cu Malaparte și Longanesi și la New York cînd ne plimbam cu Moravia prin cartierul negrilor și cînd am revenit la Paris în serile lungi cu Matisse și cu Braque și cu Ungaretti care povestea atît de frumos... Cărțile bune îmi sînt prietenii cei mai devotați. Acum nici nu mai am prea mulți prieteni în afară de cărți. Cei pe care îi am, i-am făcut tot prin muncă. Îmi aduc aminte cînd m-am instalat la Nisa, aveam atelierul la o mansardă și ieșeam pe acoperișul unui garaj să pictez. Acolo lucrau și cîțiva muncitori iugoslavi care m-au privit, la început, cu un fel de dispreț. Adică ce făceau eu era un lux. Ei își câștigau pîinea cu munca lor. Într-o zi mă chinuiam să întînd pinzele pe ramă și să le pregătesc pentru lucru. Eram toată plină de vopsele și treaba asta i-a amuzat grozav.

TEOFIL BĂLAJ

(Continuare în pag. 20)

● Magdalena Rădulescu

Omenire

formă și nu numai ca un sentiment amintește preferințele lui Cézanne...“.

— Vă spun fără nici un fel de ezitare și fără să exagerez cîtuși de puțin că am trăit la București, cu prilejul expoziției din anul 1970, cel mai important eveniment din viața mea de artist.

Interesul pentru cultură și pentru artă a dobîndit în ultimii ani la noi în țară proporții pe care nu și le putea imagina nici unul dintre noi, cei care am cunoscut bine și situația de acum cîteva decenii. Nu este numai impresia mea. Toți prietenii — artiști sau neartiști — care trăiesc în țară mi-au confirmat această convingere. Dar nu numai arta s-a dezvoltat. Și oamenii mi se par mai frumoși. Și casele în care locuiesc ei acum...

Să vă arăt cîteva fotografii... Aici sînt cu un grup de prieteni la Poiana Brașov. Am urcat cu mașina pe drumul cel nou. Îl știți? A... Se vede foarte frumos orașul, acum. Ne-am întors apoi pe autostrada Pitești — București. Dar la Poiana Brașov, am uitat să vă spun, am luat masa la Hanul haiducilor. Erau mai mulți străini acolo și toți au fost impresionați. Am urcat și cu telefonul pînă sus, în munte. Era atîta lume, și mi-a fost atît de frică înainte de a ajunge iarăși jos. Dar nu s-a întîmplat nimic. Totul a fost minunat. Și nu numai la Brașov a fost frumos. M-am plimbat mult prin București. Am avut și un accident. Pînă și medicii mi s-au părut minunați. Și milițienii. Ei credeau că șoferul de la camion a fost de vină, dar nu era nimeni de vină.

și cîteva lucrări alegorice, mai mari. Atunci au scris mai mulți critici renumiți despre expoziție.

— Jean Dragon: „...Farmecul acestei artiste cucerește asemenea vizionarului Goya sau Chagall, parfumul proaspăt al țării și al gînte sale transfigurîndu-i opera într-o complexă rapsodie populară căreia i se supun docil cele mai diferite materiale: pinza, lemnul, metalul, păcura, cartonul, hîrtia și pielea.

Caracterul fastuos al multora din compozițiile sale se alcătuiește simplu dintr-o naivitate primitivă, apropiată de aceea a rapsozilor țării sale cinstite și din rafinamentul liniei și culorii, dus pînă la perfecțiune...“.

— Adevărat este că lucrez foarte mult, pictura fiind unica mea preocupare. De altfel, am impresia că în artă lucrurile ca să poată fi cu adevărat bune nu pot și nu trebuie făcute pe jumătate. Pînă ajunge să-și construiască un univers al său, artistul trebuie să lucreze enorm. Apoi trebuie să lucreze și mai mult ca să poată îmbogăți acest univers. Să-l primească mereu. Altfel nu se poate. Eu n-aș putea trăi fără să pictez.

— Cînd v-ați dat seama de acest lucru?

— Nu-mi amintesc exact, dar am impresia că îl știu de foarte multă vreme. Cred că îl știam și cînd am privit prima oară marea. Aveam doar cîțiva ani, dar de vreme ce n-am uitat pînă astăzi fascinația culorilor ei, înseamnă că doream încă de atunci să înțeleg

ZENO VANCEA :

„o prezență vie și dinamică“

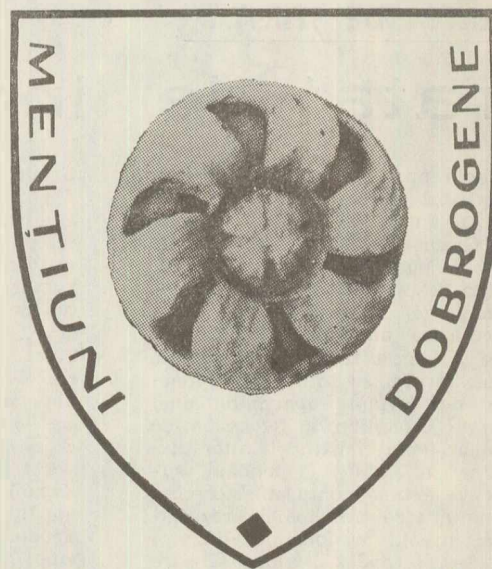
Act pur al metamorfozelor, cum îl numea Valéry, dansul cunoaște astăzi o amplă mișcare de automatizare. Este vizibilă tendința de a crea, mai ales, mici formații de cameră, dansul însemnând, în acest caz, o totală fuziune a gesturilor exterioare cu sensibilitatea artistului. Baletul renunță astfel la clasicile zboruri, piruete și entrechat-uri în favoarea unor mișcări mai „terre à terre“, Terpsichora devenind mai puțin spectaculoasă dar mai apropiată, mai direct integrată epocii noastre... Este o tendință de abstractizare, de transpunere în mișcări coregrafice a variațiunii, fugii, pasacagliei; un balet bazat pe elementul constructiv, menit să sensibilizeze, printr-o rafinată mișcare combinatorie, desenul melodic. E de la sine înțeles că un asemenea balet va avea nevoie tot de orchestre mici, de cameră, în care să predomină combinația de arbescuri sonore. O reușită a genului este spectacolul realizat pe un text de Aragon și muzică de Igor Stravinsky : unsprezece dansatori vizualizează, prin mișcare, construcția sonoră a muzicii.

Tendința aceasta evoluează însă paralel cu cealaltă, de continuare a tradiției clasice, a spectacolelor de mari dimensiuni, a căror principală caracteristică e monumentalul. Alegerea se îndreaptă, cum

e și firesc în asemenea cazuri, spre simfoniile lui Beethoven, Hoffmann ș.a.

Teatrul de operă și balet din București și-a înscris la un moment dat în repertoriu și dansuri mai abstracte, pe muzică de Aurel Stroe, Tiberiu Olah, Anatol Vieru ș.a. Experiența a arătat însă că publicul nostru preferă totuși baletul în care, pe lângă desfășurarea coregrafică amplă, există și o acțiune oarecare, care să transpună pe plan vizual conținutul emoțional al muzicii, în spiritul baletelor scrise de Mihail Jora.

Mai există în baletul nostru o specificitate netă, derivată din infuzia de ritm popular. Specifică mai este și apariția în centre altădată fără nici un teatru profesionist, a unor formații talentate. Unul dintre cele mai revelatoare exemple în acest sens îl constituie, după părerea mea, formația de balet a Teatrului liric din Constanța, a cărui activitate se desfășoară, totuși, într-un nefiresc anonim. Ar merita să fie mai mult cunoscut și stimulat acest colectiv, să i se alcătuiască un repertoriu pe măsură, în care să existe, spun eu, un echilibru între clasic și modern și nu o preferință pentru formulele extreme. De ce să iasă în evidență doar cu prilejul unui festival ca „Pontica“ și de ce să nu facem din el o prezență vie și dinamică nu numai în viața culturală a Constanței, dar și în peisajul artistic al țării?

TONIN 15

cronică muzicală

HODORONC FANTASIO

la Teatrul de revistă din Constanța

După aproape doi ani de nesfârșite reluări, iată că Teatrul de revistă din Constanța oferă, în sfârșit, publicului său o premieră! Dirijorul Aurel Manolache, regizorul Alexandru Bocăneț, coregraful Cornel Patrichi și scenograful Dan Sachelarie — secundați cu brio de o orchestră omogenă, aflată într-un sensibil crescendo valoric, de un corp de balet înflorit cu tinerețe, fantezie și vigoare, cit și de popularul cuplu comic Jean Constantin—Gelu Manolache — au izbutit să ne prezinte un spectacol plăcut, agreabil, în care bunul gust are destul de rar de suferit.

De ce se numește spectacolul tocmai „Hodoronc Fantasio“ e mai greu de spus și la luminarea acestei nedumeriri nu ne ajută decât în infimă măsură textul. Ni se pare că autorii revistei și-au dorit, cu modestie, un titlu nu atât evocator, plastic, cit comercial, care să șocheze și să atragă publicul. Dovada cea mai bună că „hodoronc“ s-a epuizat o dată cu... pretextul, este că, după consumarea prologului, revista a re-

intrat, „mozaicard“, pe făgașul „clasic“, sfichiind cu, dar mai ales fără adresă, cu biciul satirei (și mai puțin al umorului) diferitele racle, mentalități retrograde ori diverse tare morale ale celor care se mai abat de la normele eticii și echității socialiste. Textierii Petre Bărbulescu, Ovidiu Dumitru și Gelu Manolache au încredințat interpreților un text onorabil în mare parte, deși, parcă nu ne-ar fi deranjat de loc (dimpotrivă) o și mai mare risipă de fantezie, mai mult curaj în depistarea și demascarea cutărui sau cutărui „nărav“ și, de ce nu, o cit de firavă localizare a... criticii, care, făcută doar așa, la general (și deci putind fi și general valabilă) rămâne oarecum inoperantă. Se critică astfel proasta deservire din unele restaurante (a cita oară?) („Amănuntul“), favoritismul („Concursul dactilografelor“), semidictismul, comportarea necivilizată, cosmopolitismul unor tineri („Miniaturi în pas de dans“), plagiatul („Inspirația“) și bineînțeles un subiect atit de „la zi“ cum e moda, nu putea fi, nici el, ocultat.

Cit privește interpretarea acestor „numere comice“ ne-au plăcut Mariana Cerconi pentru degajarea în scenă (textul nefiind prea generos cu ea și oferindu-i doar prilejul de a șarja iefin), Mihaela Tătaru, mezinul trupei, într-un grațios rol de „Paiată“, Fritz și Sarina Braun, „Paiată“, Victor Imoșeanu apoi, pentru străduința de a da culoare partiturii și pentru încercarea de a estompa, atunci cind era cazul, stridențele. Dar, bineînțeles, spectacolul ne-a înlesnit înainte de toate cunoașterea altor fațete ale talentului cuplului Jean Constantin—Gelu Manolache care, evoluind într-un număr mai mare de scheciuri, distribuite pe tot parcursul revistei, au avut din plin prilejul de a-și etala virtuțile comice. Cit privește muzica spectacolului, mai precis cîntecele inedite (lăsind deci la o parte cunoscutele „Cuvinte multe“ de Ion Cristinoiu, „Zarzarul“ de Aurel Manolache și „În România“ de George Grigoriu), remarcăm, ca pe un posibil șlagăr, „Unde ești“ de Aurel Manolache (cu un refren și un mitel-part de calitate) și cu care Dumitru Caramitru, mai dezinvolat ca niciodată, cu o frazare și o ținută îngrijită, a obținut singurul „bis“ al serii. Trebuie amintită apoi Coca Andronic cu cîntecele „Fata soarelui“ și mai ales „Fir-ai tu să fii de mare“, trio-ul Do-Re-Mi cu „Ne plac toate fetele“, în sfârșit Valy Manolache și Ilona Moțica, prea puțin favorizată, la stilul și la potențele sale vocale, prin cîntecul „Primul fior“.

Cit despre melodiile de inspirație folclorică „M-am legat de Dobrogea“ și „Tinerețe, măr de aur“, n-avem a spune decit că ele apar, din păcate, doar ca simple mixturi și contrafaceri, pîrînd, în cele din urmă, introduse doar ca o muzică „de serviciu“ în spectacol. În schimb baletul „Parafrază folclorică“ se bucură de o muzică de bună calitate datorată lui Aurel Manolache. Cornel Patrichi a lucrat cu grijă și eleganță fiecare parte a dansului, atribute ce se pot extinde, de altfel, la întreaga coregrafie a spectacolului. Ne-au reținut în mod deosebit atenția dansurile „Ritm și culoare“, „Fluturii“ (solisti Tudor Coțabă, Lăvioara Păsăroiu și Rodica Cucerenco), „Cîntecul meu“ (în care s-a remarcat cuplul Marta Hertzum—Tiberiu Iacob).

DEM. DIACONESCU

ARHITECTURĂ

construcția pe verticală și valorificarea peisajului marin

Locuința a suferit de-a lungul istoriei transformări succesive, reflex firesc al potențialului economic al societății respective. Azi, mai mult decit oricind însă, problema locuinței — habitatul — este o problemă socială, pentru că azi, mai mult decit oricind, omul are o altă deschidere spre social. Arhitectul și constructorul trebuie să țină seama nu numai de noul nivel al tehnicii contemporane, de posibilitățile noi de execuție, dotare și instalație, cit, mai ales, de faptul că anumite activități s-au simplificat simțitor, că spațiul locuibil impune acum o altă compartimentare, etc. Desigur, ni se cere ca în primul rind să asigurăm omului condiții optime de odihnă, dar asta nu e totul. Nu mai vorbim azi de locuința ca de o unitate independentă, ci ca unitate de locuit, care comasează și așa-numitele unități de vecinătate (școală, grădiniță, casă de cultură, complexe comerciale). E drept, se mai întîmplă uneori ca, datorită realizării ansamblului în etape, unitățile de vecinătate să apară mai târziu, simultaneitatea perfectă fiind încă un deziderat ideal.

Orașul modern a pus de la bun început și problema construcției pe verticală, datorită, pe de o parte, creșterii progresive a populației, pe de altă parte, datorită scumpirii terenului din necesitățile ridicate de echiparea complexă tehnico-edilitară (canalizare, termoficare, transport în comun, comerț). Personal, vîd în asta cea mai potrivită soluție pentru orașul secolului nostru. Bineînțeles, dezvoltarea pe înălțime cere respectarea anumitor condiții (începînd cu cele igienice și sanitare), impunînd totodată și realizarea unei cit mai depline armonii estetice. Cum valorificăm deci peisajul urban? În primul rind legînd complexul urban, concepîndu-l în virtutea elementului natural specific, la indemînă. În cazul Constanței și litoralului, marea. Cu alte cuvinte, încadrarea blocului în peisaj în așa fel incit construcția ca atare să nu distrugă, să nu anuleze peisajul, să nu-i absoarbă lumina sau să-i umbrească frumusețea, ci să creeze doar un punct de radianță ordine și echilibru, reutilizînd ingenios terenul, să-i zicem, de agrementare. Prin concentrarea construcției pe verticală sporește densitatea și eficiența sa economică, și se poate degaja și un spațiu verde mai larg, mai bogat. Să existe deci o dinamică vie și plăcută, o armonie a tuturor elementelor ce se desfășoară la nivelul ochiului, ceea ce nu se poate realiza decit ținînd cont, încă de la faza de proiect, de scara la care lucrăm, de raportarea la om și la nevoile sale imediate a tuturor elementelor pe care le circumscriem construcției și peisajului. Un parc, un teren de joc pentru copii, o casă de cultură etc. trebuie să fie cu necesitate concepute la o scară mică, pentru ca omul, fie el locatar sau numai simplu trecător, să nu se simtă strîvit de masivitatea sau înălțimea blocului de alături. Ne preocupă, asadar, crearea unei perspective potrivite nu numai din afară înăuntru ci și invers, în sensul că atit cel care privește din interiorul apartamentului său, indiferent din ce unghi sau de la ce etaj, cit și cel care cuprinde cu privirea, pe stradă fiind, blocul și împrejurimile, să aibă o priveliște plăcută, să nu perceapă nici un obstacol dezagreabil, fiindcă de aici de la armonia estetică a străzii, a unui colț de oraș, a unui cartier, începe marea lecție a bunului gust, educarea omului în spiritul frumosului, al valorilor autentice.

E adevărat, problema diversificării, variației în ce privește construcția locuințelor mai ridică pe alocuri... probleme. Sintem obligați să lu-

crăm proiecte tipizate; industrializarea construcțiilor își pune amprenta și la noi. Oricum, tipizarea se poate aplica, după părerea mea, cu puțină fantezie și la elementele constructive, sau numai la un grup de elemente (tronsoane), putînd fi chiar cu dibăcie depășită prin crearea unui ansamblu variat, nemonoton. Sintem, de ce să nu recunoaștem, deficitari încă în ce privește risipa (în cel mai bun înțeles al cuvîntului) fanteziei. Rulăm de multe ori aceleași soluții comode, făcînd astfel concesii monotoniilor, unilateralizării. Nu spun că trebuie acum să inventăm cine știe ce arabescuri prețioase, dar chiar și prin transformarea unei străzi într-o alee frumoasă, prin spargerea simetriei cu cite un element decorativ mai deosebit, parcă tot putem înnoi ceva. Fiindcă slujind tale-qualle un concept abstract de tipizare ne-am face un deserviciu; la urma urmei tipizarea nu e un scop în sine, o formă rigidă, ci o metodă de lucru cu infinite posibilități în industrializarea construcției. Socot astfel că ansamblul de blocuri din zona gării și de pe bulevardul Republicii din Constanța este o reușită, că și ansamblul „Tomisurilor“ va apărea ca atare după ce el va fi cu adevărat terminat. S-au găsit și în cazul stațiunilor de pe litoral, de altfel, accente inspirate, pete de culoare, dacă se poate spune așa, care au servit bine ideea variației în unitate. Reușita ține desigur de distribuția inspirată în teren a blocurilor, de personalizarea cit mai expresivă cu putință a construcției respective. Prin revitalizarea străzii „clasice“ — ce corespunde unei etape depășite de construcție —, această încercare de personalizare nu se produce însă în nici un caz. Ea se cere concepută la alți parametri, individualizată în virtutea destinației ce i se dă. Altfel va arăta o arteră de mare penetrație, altfel o arteră de legătură cu o zonă industrială, altfel o stradă comercială și altfel o stradă-alee. În marile orașe s-au creat chiar străzi-sateliti, pentru a rezolva, desigur, problemele tot mai complicate legate de o circulație rapidă. Nu putem pleda, bineînțeles, pentru așa ceva cînd e vorba de un oraș cum este Constanța, fiindcă ar fi hazardat și inutil, important este însă de a ști să adevărm, fără a copia, cele mai moderne și mai eficiente soluții ale tehnicii contemporane la specificul nostru.

La noi se ridică însă cu necesitate și o altă problemă. Este vorba de urbanizarea satelor. Factorul social ce determină acest proces este trecerea la o exploatare intensivă a terenului agricol, căci s-a schimbat structural însăși concepția noastră despre sat. Satul nostru nou are nevoie de această infuzie a urbanismului, de această racordare la nou din toate punctele de vedere. Colectivul de arhitecți constanțeni lucrează în prezent la un vest proiect ce va cuprinde cîteva din marile centre de comună din județul nostru. Tovarășul Nicolae Ceaușescu a subliniat în repetate rînduri importanța prognozei sociale, necesitatea unei perspective largi, a abordării cu curaj a celor mai bune soluții constructive, care, chiar dacă momentan par greu de realizat, nu reprezintă o imposibilitate, ci expresia unei gândiri mobile, a înțelegerii științifice a unor cerințe, a unor stări de lucruri în continuă prefacere. Să lucrăm în prezent cu gîndul la orașul și satul viitorului! Desigur, aceasta cere nu numai un înalt profesionalism, ci și pasiune, talent, maturitate.

Arh. GHEORGHE
DUMITRAȘCU

● MAGDALENA RĂDULESCU

Dans

CARTEA DE ȘTIINȚĂ

tratat de lingvistică *)

Recenta apariție a **Tratatului de lingvistică generală**, lucrare colectivă (14 autori), coordonată de acad. Al. Graur, confirmă interesul de care se bucură, în țara noastră, știința despre limbă. Diversificarea științelor de la an la an, este recunoscută ca un proces legic, apar date noi care trebuie interpretate și nu rareori se întâmplă ca, pornind de la fapte aparținând unei anumite discipline, să fie nevoie de recunoașterea constituirii altor discipline cu statut independent, suficient de bine conturat. Încercind să sintetizeze principalele rezultate și direcții în domeniul lingvisticii — la care s-a ajuns și spre care se tinde —, autorii **Tratatului** izbutesc să ofere lingviștilor, profesorilor de limba română și de limbă străină, studenților de la facultățile de filologie, precum și celor interesați numai de unele laturi ale lingvisticii, prezentarea celor mai importante direcții spre care se îndreaptă știința limbii.

În **Cuvînt înainte** se recunoaște procesul de diversificare rapidă a lingvisticii : „Tot felul de discipline noi, strict lingvistice sau la intersecția cu alte științe, au luat naștere, și unele dintre ele au ajuns, la rîndul lor, să se ramifice. Astăzi sînt extrem de puține persoane, în toată lumea, care să poată afirma că sînt informate în toate aceste domenii” (p. 5).

Meritorie este, în cazul **Tratatului** de față, deschiderea fără rezerve, spre toate direcțiile mai noi de cercetare lingvistică, fără idei preconcepute și cu tot curajul necesar. În plus, prezența acestor aspecte, firesc diversificatoare, n-a însemnat, implicit, și o viziune neunitară asupra lucrării în ansamblu. Dimpotrivă, deși mai fiecare capitol are alt autor, se observă efortul redactorilor responsabili (acad. Al.

Graur, prof. univ. dr. Sorin Stati și prof. univ. dr. Lucia Wald) „de a elimina (din monumentală lucrare) cel puțin diversitatea de concepții” (p. 6). Capitolele lucrării (patru la număr) sînt următoarele : **I. Obiectul și istoria lingvisticii** (redactat de Al. Graur, I. Coja, Iulia Marian, Sorin Stati, Ioana Prioteasa și Lucia Wald) ; **II. Lingvistica sincronă** (autori Teodora Popa-Tomescu, Paul Miclău, I. Coja, Al. Graur, Elena Slave, Nadia Anghelescu, Sorin Stati, Al. Ionașcu și Finuța Hasan) ; **III. Lingvistica diacronică** (de I. Coja, Al. Graur, Paul Miclău, Teodora Popa-Tomescu, Finuța Hasan, Lucia Wald și G. Mihăilă) ; **IV. Ramificațiile și clasificarea limbilor** (scris de Paul Miclău, Lucia Wald, Al. Graur, C. Dominte, Ioana Prioteasa, Al. Ionașcu, Elena Slave și Teodora Popa-Tomescu). O primă remarcă este aceea despre aducerea „la zi” a multora dintre tezele lingvisticii teoretice și aplicate. Toți autorii s-au străduit să realizeze sinteze cuprinzătoare asupra capitolelor pe care și le-au propus. Bibliografia din subsolul paginilor — de dată recentă — atestă o considerare critică a temelor fundamentale cărora, de fiecare dată, li se adaugă, în final, puncte de vedere proprii. Față de **Introducerea (a) în lingvistică** (ed. I., 1958, ed. a II-a, 1965), față de **Studii (le) de lingvistică generală** — de Al. Graur (1960) —, **Tratatul** de față aduce multe elemente în plus, și nu numai în privința cantității de informație ci, și în primul rînd, în ceea ce privește viziunea nouă asupra întregii cercetări a componentelor limbii. Aprecierea, pe de o parte, a cercetărilor mai vechi de o viziune nouă, iar pe de altă parte integrarea rezultatelor unor cercetări anterioare în metodologia modernă de lucru, care

se impune din ce în ce mai mult, conferă, în mare măsură, premiza reușitei întregului eveniment editorial. Mărturisind indirect că lingvistica nu trebuie să cerceteze faptele numai sincronic, rupte de societate (p. 42), Al. Graur sugerează, pe bună dreptate, că, fără discernămint o asemenea tendință poate duce la „dezumanizarea lingvisticii” (p. 44), deoarece „lingviștii au sarcina să prezinte datele limbii în așa fel încît să poată fi prelucrate cu mașina, ceea ce îi va obliga, desigur, să privească într-un mod nou unele fapte, dar fără să uite că limba îi interesează prin serviciile pe care le aduce oamenilor în societate” (p. 45). Sugestiv ni se pare subcapitolul **Lingvistica la ora actuală** (p. 156-161), scris de Sorin Stati. Concluzia că „trăsăturile cele mai marcante ale lingvisticii de azi sînt : consolidarea bazelor ei teoretice și metodologice în spiritul logicii moderne a științelor, realizarea unei concepții care să integreze, într-o viziune de ansamblu, unitară, multitudinea eterogenă a faptelor de limbă, apropierea de alte discipline prin crearea științelor de frontieră și schimbul de metode” (p. 161) e confirmată, cu fiecare etapă nouă, de toate cercetările în lingvistică. Interdependența dintre **compartimentele limbii** în sincronie (p. 219-293), evidențiată teoretic dar și prin exemple, din limba română, confirmă complexitatea legăturilor dintre compartimente — la un moment dat — pentru ca paginile următoare să reia ideea pentru limba în diacronie. Controversei limbă-dialect i se găsește o rezolvare — în mare parte justă. Considerarea simultană a mai multor factori — lingvistici și extralingvistici — importanți în procesul de formare a limbilor și dialectelor, duce la o interpretare dialectică fără de care rezultatele cercetării, oricît de spectaculoase ar fi ele, ar rămîne încă sub semnul incertitudinii. În sfîrșit, **clasificării tipologice și genealogice** a limbilor i se acordă un spațiu larg (p. 431-519), adăugîndu-i-se și unele discuții adiacente de mare importanță pentru ca paginile finale să abordeze conceptul de **contact între limbi** (p. 520-548). Sintem în fața unei lucrări de sinteză deosebit de utilă. Meritul întregului colectiv de elaborare se relevă, incontestabil, prin informația bogată și prin deschiderea de perspective. Multitudinea problemelor pe care le ridică, însă, lingvistica — „știință pilot” — precum și terminologia curentă, alt de variată — determinată de adîncirea studiilor și de împrumutul conceptelor din logica simbolică, din matematică și din filozofie — ar fi impus, credem, cu necesitate, un **indice de materie** care să ateste existența unei terminologii proprii și care să faciliteze, într-o măsură sporită, manevrarea rapidă a conceptelor utilizate.

NISTOR IGNAT

*)Sub redacția acad. Al. Graur, S. Stati, Lucia Wald — București, ed. Academiei R.S.R., 1971 (558 pagini).

CARTEA POLITICA

(Urmare din pag. 1)

care politica partidului nostru pătrunde în mase, alături de presă, radio sau televiziune, un rol însemnat revine cărții și, cu precădere, cărții politice. Așa cum arăta secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, revoluția culturală înfăptuită în țara noastră are o importanță tot atît de mare ca și industrializarea socialistă și cooperativizarea agriculturii. Marile succese dobîndite pe plan economic au creat largi posibilități de dezvoltare a învățămîntului de toate gradele, a unei vaste rețele de așezăminte culturale, a presei și tipăriturilor. Dezvoltarea fără precedent a tipăriturilor ne înscrisc astăzi printre țările cele mai avansate în lume. Tirajele de masă ating cifre impresionante. Astfel, din 1949 pînă în 1970 au apărut în țara noastră 141.175 titluri, într-un tiraj de 1.397.501.000 exemplare. Numai în ultimii cinci ani au fost editate 45.084 titluri, într-un tiraj de 453.400.000 exemplare. Cartea politică a dobîndit, an de an, un rol tot mai pregnant. Tirajele sînt, și aici, edificatoare. În perioada 1944—1969, numai Editura politică a tipărit 7.600 de titluri, într-un tiraj total de 231 milioane exemplare. Este semnificativ să arătăm că, în acești ani, documentele de partid (inclusiv lucrările editate în limbile naționalităților conlocuitoare) au întrunit 3.552 titluri, într-un tiraj de circa 67 milioane exemplare, literatura destinată învățămîntului de partid și literatura politică de masă însumînd 1.085 titluri, într-un tiraj de peste 50 milioane exemplare. S-au mai editat, de asemenea, 385 de lucrări privind problemele mișcării muncitorești internaționale și 288 de lucrări privind problemele de politică mondială, însumînd un tiraj de circa 25 milioane exemplare. În ultimii ani s-au tipărit tiraje record atît în ce privește documentele partidului, cît și literatura politică de masă.

Analize profund științifice și creatoare, documentele partidului, izvorite din realitățile patriei, dintr-un contact viu și permanent cu masele, sînt cărțile de căpetenie ale mersului nostru impetuos pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate. Fără o cunoaștere adîncă a acestor documente, a politicii partidului nostru, nici un comunist, nici un om al muncii nu poate să participe conștient și deplin la transformarea în viață a sarcinilor mărețe ce ne revin. O contribuție eficientă la pătrunderea po-

liticii partidului în mase, la însușirea de către toți oamenii muncii a documentelor de partid și de stat o are învățămîntul de partid. În județul Constanța sînt cuprinși, în diferitele forme ale învățămîntului de partid, majoritatea membrilor de partid și alți oameni ai muncii din întreprinderi și instituții, din unitățile socialiste de la orașe și sate. Comitetul județean de partid desfășoară o vastă muncă politică în mase, conduce și îndrumă Comitetul județean al U.T.C., sindicatele, Comitetul județean de cultură și educație socialistă și alte organe și organizații în vederea unei cît mai ample popularizări a politicii partidului nostru, a unei creșteri permanente a nivelului ideologicopolitic al tuturor oamenilor muncii.

În propagarea cărții politice o contribuție sporită poate și trebuie s-o aducă așezămintele culturale, cluburile, căminele culturale și, mai ales, bibliotecile. În județul nostru avem un mare număr de biblioteci aparținînd rețelei publice : așezămintelor, sindicatelor, școlilor etc. Numai în cadrul așezămintelor culturale sînt 7 biblioteci orașenești, 42 biblioteci comunale și 96 filiale în satele aparținătoare, dotate cu fonduri de carte corespunzătoare cerințelor maselor. An de an a crescut numărul cititorilor și al cărților citite. Astfel, Biblioteca municipală din Constanța înseria, în 1952, un număr de 2.000 cititori cu 24.557 cărți citite, pentru ca în 1971 ea să fie solicitată de 17.000 cititori care au citit circa 250.000 volume.

Activității culturale și, mai ales, bibliotecarii trebuie să-și sporească eforturile în munca lor de propagare a politicii partidului, de popularizare a cărții. Munca cu cartea să fie desfășurată în forme multiple, atrăgătoare, de la cele ale agitației vizuale (panouri, vitrine, standuri), la mijloacele de propagare propriu-zise (simpozioane, dezbateri, lecturi colective, recenzii, mese rotunde, întîlniri cu activiști de partid și de stat, cu redactori, recitaluri, medalioane literare etc.). Intelectualii de la orașe și sate au menirea de a participa cu însoțire la această activitate nobilă de popularizare a cărții în mase. Să facem o mai vie, o mai intensă muncă de propagare a cărții, de însușire de către toți oamenii muncii a literaturii politico-ideologice, a tezaurului de cunoaștere pe care l-a acumulat omenirea pînă în prezent.

GEORGE CRIȘOVAN

Cea mai veche mențiune despre folclorul dobrogean aparține, se pare, lui I. Ionescu de la Brad, care, în 1850, din aprilie pînă în iulie, a făcut o călătorie prin Dobrogea, într-o misiune de informare destul de ciudată, ca trimis al Înaltei Porți și ca agent al revoluționarilor români refugiați la Brusa, în urma evenimentelor din 1848. Vizitînd „panairul” de la Karasu, agronomul călător s-a desfătat noaptea cu cîntece populare pe care i le-au zis niște lăutari români. Cu această ocazie, a ascultat și **Cîntecul Jiianului**, singurul de altfel pe care-l menționează. Întîmplarea o aflăm dintr-o scrisoare expediată lui Ion Ghica, din Ostrov, la 17 iulie 1850, cu puțină vreme înainte de a părăsi Dobrogea. Balada lui Iancu Jianu fusese culeasă pentru prima oară de A. Pann, cu treisprezece ani înainte, tot din gura unui lăutar, dar din București, pe nume Bălan „cel bătrîn” : ea fusese apoi publicată în **Poezii deosebite sau cîntece de lume**, ediția din 1837. Între **Cîntecul ce-i zice al Jianului** din broșura lui A. Pann și cel ascultat de I. Ionescu de la Brad poate să fie o legătură. Nu-i exclus ca lăutarul ce l-au delectat pe agronom să fi fost veniți de peste Dunăre, poate chiar din București, atrași de faima iarmarocului de la Karasu ; dar nu-i mai puțin exclus să fi fost localnici. Oricum, să reținem că pe la mijlocul veacului trecut cîntecele haiducului Iancu Jianu se auzea pe ambele maluri ale Dunării. Pe parcursul lungii călătorii de patru luni, I. Ionescu de la Brad a

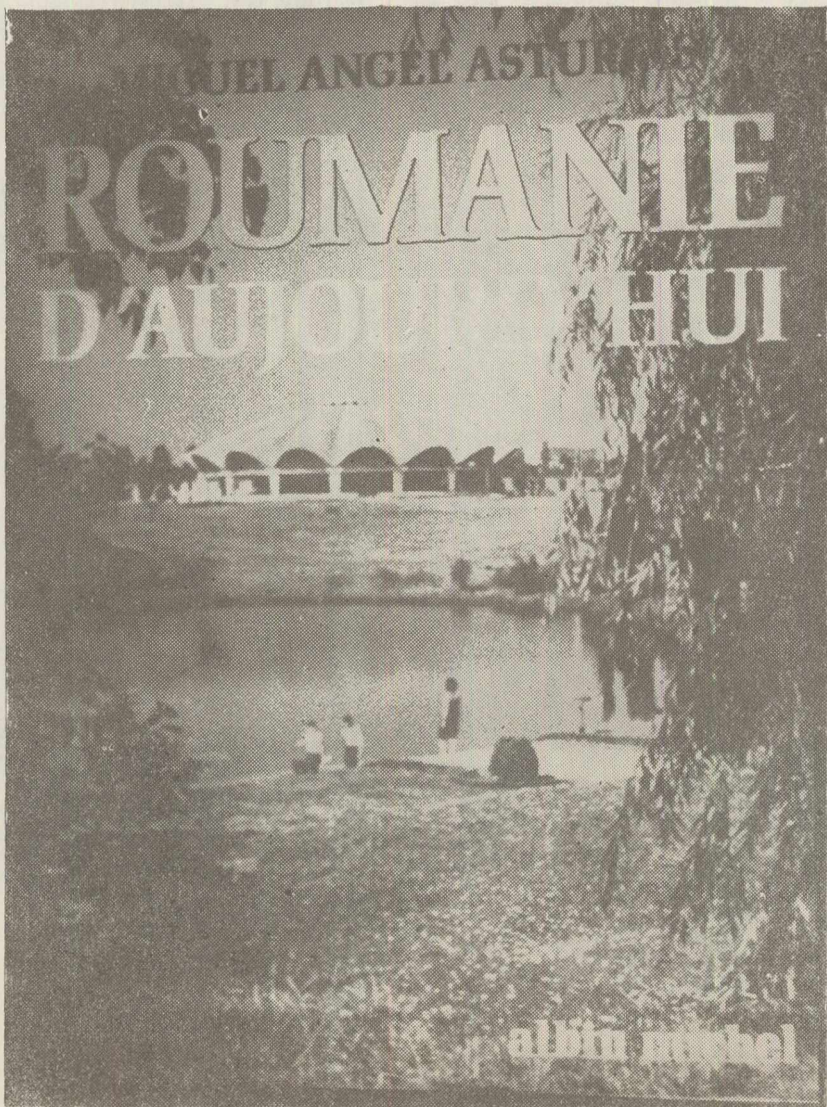
dia credințele, datinele și obiceiurile românilor ce locuiesc acolo și a aduna poeziile lor populare”. Lucrarea, intitulată **O călătorie în Dobrogea**, tipărită la Iași în 1880, în Tipografia Națională, este, cum a remarcat I.C. Chișimia (**T.T. Burada, folclorist și etnograf**), „întia cercetare folcloristică de tip monografic din istoria folcloristicii românești. Din introducere aflăm că autorul a umblat „prin interiorul Dobrogei și mai ales în districtul Chiustendje” (Constanța). În general, impresiile lui T.T. Burada, spre deosebire de ale înaintașului său în călătorie, sînt defavorabile. Peisajul nu-l încîntă (agronomul, dimpotrivă, îi scria lui I. Ghica : „Multe locuri am umblat, dar și așa frumoase ca astea rar vei găsi !”), iar starea economică a românilor dobrogeni îl dezamăgește. Plinea pe care-o mîncă o găsește „proastă” ; casele, făcute din pămînt — nici măcar din „ciamur”, zice el — au doar două încăperi, dintre care una e locuită de oameni, cealaltă de vite și păsări (gîndul ne duce spre Dinicu Golescu). Mai în nici o comună, folcloristul nu vede „arbori roditori”, iar podgoriile rare, citeva pe la Isaccea, Măcin și Ostrov, sînt rău cultivate și dau un vin „de calitate proastă”, pe care-l beau doar țărani. Însă pe români și, mai ales, pe mocani îi află foarte primitivi și îndatoritori. Constatarea o făcuse, cu aceeași mulțumire, și I. Ionescu de la Brad, care mărturisise că trăiește „ca-n sinul lui Avram”. **O călătorie în Dobrogea** descrie sumar cîteva obiceiuri populare ale

VECHI CĂRȚI DE FOLCLOR DOBROGEAN

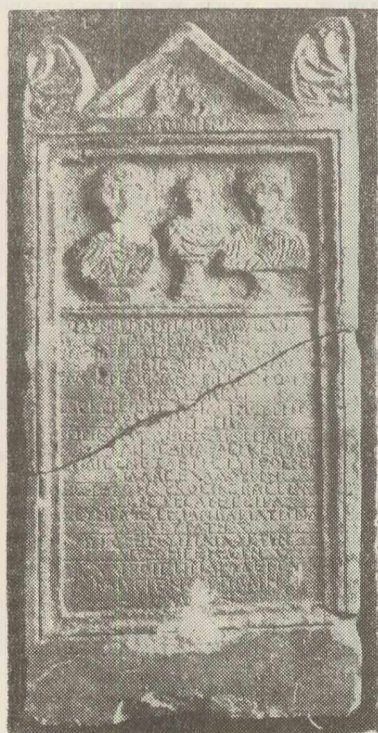
publicat în **Journal de Constantinople**, al cărui director era un francez, Nogués, o suită de articole cuprinzînd observații geografice, economice și etnografice asupra ținuturilor străbătute. În același an, ele au fost scrise într-o broșură sub titlul **Excursion agricole dans la plaine de la Dobroudja**, apărută tot la Constantinopol, în format în 8°. Însoțită de o hartă „etnografică și topografică”. Broșura a fost tradusă în românește în două rînduri, destul de tirziu însă, mai întîi de autor, în 1879, apoi de Florica Mihăilescu, în 1922, care a publicat-o în **Analele Dobrogei** (anul III, nr. 1, ianuarie-martie), unde poate fi consultată și astăzi. Cine se așteaptă la un jurnal de călătorie rămîne nedumerit văzîndu-se în fața unui studiu științific, organizat sistematic pe capitole, în care problemele de geografie economică ocupă cea mai mare parte. Notăția memorialistică nu e totuși absentă ; prezența „călătorului” se simte deslușit și, în ultimă instanță, ea dă un anumit farmec lecturii, pentru că provoacă o impresie certă de lucruri văzute și trăite. Despre folclorul dobrogean nu se spune însă nimic. Prima carte de folclor dobrogean a apărut după treizeci de ani, datorită moldoveanului T.T. Burada, macedonean de origine, care a călătorit și el prin Dobrogea, dar cu scopuri mărturisit folclorice sau, cum zice chiar el, pentru „a stu-

românilor dobrogeni : lăzărețul, saegiii, cucii, drăgaica, păpă-luga (paparuda), scaloienii, jijeul, pehivăniile, bradul funerar, hobotul (gătirea miresei). Sînt menționate și dansuri populare care nu s-ar întîlni în restul țării : hora de briu, hora de bătaie, hora jigănească, cadineasca, bătuța, tropanca, joenica, mărămile, sirbeasca, căzăceasca, rața, leasa, bulgăreasca, mocănuța, cercheasca, greceasca. Deși folclorul literar dobrogean i se pare autorului inferior celui din Muntenia, Moldova, ori Transilvania, textele notate sînt antologice, multe intrînd în colecțiile naționale reprezentative alcătuite ulterior, cum e cea a lui G. Dem. Teodorescu. Din folclorul obiceiurilor, T.T. Burada transcrie un plugușor și optsprezece colinde, unele de mare frumusețe poetică, putînd fi regăsite și în colecția pe care Monica Brădulescu a publicat-o în 1964 la Editura pentru literatură, sub titlul, alt de expresiv, **La lumina soarelui**. Printre balade, șaptesprezece la număr, se află și **Marca bătrînă**, remarcată de M. Gaster (**Literatură populară română**, 1883), deoarece motivul se găsește, tesut, ca episod, în balada **Miorița**. Textele lirice sînt clasificate elementar, după metoda lui Alecsandri, în doine și hore. Trei bocete și cîteva descîntece e-puizează colecția, care, sub raportul ariei de culegere, nu acoperă decît parțial teritoriul Dobrogei. T.T. Burada a-și cules marca majoritate a pieselor din șaptesprezece comune și sate, toate înșirate pe tîrmul drept al Dunării, de la Ostrov la Niculițel. Aceasta cam contrazice afirmația din introducere, precum că folcloristul a umblat prin „interiorul” provinciei. După alți apocape treizeci de ani, în 1908, a apărut, în colecția academică Din viața poporului român, a doua carte de folclor dobrogean intitulată **Hora din Cartal**. Autorul ei era profesorul secundar Pompiliu Pirvescu, aflat, după cum reiese din dedicație, la înția lui carte. Dintr-o amplă introducere, divizată în șapte segmente, cărora le-a lipsit doar adîncimea pentru a alcătui un excelent studiu de folclor, se poate deduce cam tot ce știa autorul în materie de teorie a folclorului. Unele idei pot fi reținute, cum e cea privitoare la „variantele primitive” ale baladelor, și, la fel, poate fi reținut istoricul dansului popular românesc pe care autorul îl trasează însă cu o mină nedepinsă cu asemenea desene. Cuprinsul propriu-zis al Horei din Cartal este alcătuit din cinci capitole în care sînt înfățișate jocuri, obiceiuri și literatură orală legate de coregrafia populară. Secțiunea cea mai valoroasă a cărții ar fi putut fi însă ultima, unde sînt reproduse, pe note, arile muzicale ale dansurilor dobrogene studiate. Din păcate, transcrierea muzicală efectuată de profesorul de muzică bucureștean C.M. Cordoneanu s-a dovedit prea simplistă și lipsită de meșteșug. Un amănunt ne mai reține : melodiile au fost culese cu fonograful. Ce se vor fi făcut prețioșii cilindri de fonograf ?

EM. ȘTEFĂNESCU

CARTI IN PIATRA

● Piatră funerară cu relieful
Cavalerilor danubieni

Fapte de nebănuir altădată se descifrează azi la tot pasul — pe trunchiuri de coloane cu litere săpate, pe frânturi de pietre funerare scrise, pe decrete onorifice ce vorbesc despre mărețe victorii — într-un proces firesc de armonizare a operei constructive cotidiane cu nobila datorie a respectării amintirilor materiale ale civilizațiilor trecute.

Mormintele, armele, oalele de lut și statuile, tezaurele îngropate și sutele de cărți scrise pe piatră și marmură, rădăcini geto-romane și protoromane găsite pe tot cuprinsul dobrogean, fac din această regiune o frescă emoționantă, un colț dens de istorie universală. Paginile, capitolele cărților de piatră ale Dobrogei sînt numeroase — cele descoperite pînă acum — dar nenumărate, cele ce se află pretutindeni în huma de sub picioarele noastre. Dacă am fi fost lipsiți de sutele de inscripții pe piatră descoperite pînă acum, am fi rămas ruپی de trecutul Dobrogei, fără soclu și fără sorginte, fără de probele identității noastre etnice și geografice pe meleagurile pe care trudim. Începem să înțelegem, în sfîrșit, că dacă nu am fi în stare să ne prelungim viața actuală în trecut, cu zeci și sute de ani, reconstituind-ne originea și evoluția noastră umană colectivă pe baza ruinelor și cărților de piatră păstrate în pămînt, apărîndu-ne astfel demnitatea, atunci „ca rimele în noroi, așa ne-am tîrî în întunericul unei singure vieți”, cum cu adîncime spunea cîndva Vasile Părvan, neuitatul cititor și interpret al cărților de piatră dobrogene. Aproape întreaga istorie antică a Dobrogei, așa cum o cunoaștem astăzi, este conținută în inscripțiile descoperite de-a lungul anilor; aproape nici unui fapt, nici unui eveniment istoric, nici unei probleme esențiale nu-i lipsește inscripția sau grupul de inscripții doveditoare. Aici, în epigrafie, aflăm argumentele peremptorii, găsim capetele de acuzație ale majorității teoriilor și ipotezelor științifice asupra antichității. Mulțumită monumentelor scrise în piatră, veacuri întregi de istorie ne-au devenit tot mai bine cunoscute, oameni și întîmplări, cu căpătat contururi și reliefuri palpabile, credibile, conexiunile au un plus de precizie. Viața cetăților Histria, Tomis, Callatis ar fi de neînchipuit fără inscripții. Problema atît de nouă a relațiilor dintre grecii din Pontul Țing și geții de pe ambele maluri ale Dunării a căpătat lumină numai după descoperirea și descifra-

rea unor splendide și semnificative documente scrise pe piatră. Pe aceleași pietre stau scrise cele mai vechi mărturii ale creștinismului daco-roman. Romanizarea și romanitatea perpetuă ar fi o vorbă goală, fără zecile și sutele de inscripții în limba latină. Atîtea și atîtea date — unele de-a dreptul senzaționale — se desprind din cărțile de piatră și rup ignoranța, aducîndu-ne bucuria cunoașterii tot mai depline. Scoase din pămînt, artele de piatră ne relevă o viață spirituală care tinde către purități cosmice. Poate tocmai aici rezidă chemarea, flacăra pasiunii ce i-a mistuit pe cercetătorii care, începînd cu mijlocul secolului al XIX-lea, scot din anonimat Dobrogea epigrafică și arheologică, sublinindu-i entitatea originală. Merită citat aici mai ales E. Desjardins, cel ce a oferit lumii științifice o bogată colecție de inscripții grecești și latine nu numai din Scythia dar și din Dacia și Moesia.

O perioadă fructuoasă este marcată de activitatea lui Gr. Tocilescu — profesor la Universitatea din București și director al Muzeului Național de Antichități — care a pus în circulație științifică un impresionant număr de inscripții grecești și latine din Dobrogea, publicîndu-le în *Archaeologisch-epigraphische Mitteilungen aus Oesterreich-Ungarn* sau transmițîndu-le celebrului Mommsen pentru editarea volumului III din *Corpus Inscriptionum Latinarum* (ce rămîne în continuare lucrarea de căpătii a epigrafiei). Nu numai numărul documentelor, dar și problemele ridicate de inscripțiile publicate „e Tocilescu erau noi și uneori surprinzătoare. Să amintim numai cîteva: decretul histrian în cinstea lui Aristagoras, decretul în cinstea gîrzii cetățenilor din Tomis, decretul olbian atît de relevant pentru pirateria în Marea Neagră etc.

Adevăratul întemeietor al școlii românești de epigrafie a fost însă Vasile Părvan. Săpăturile pe care, după numirea sa ca director al Muzeului Național de Antichități, le-a condus pe teritoriul Dobrogei au deschis o eră nouă în arheologia clasică și în epigrafia românească. Săpăturile de la Ulmetum i-au oferit prilejul studierii și editării a zeci de inscripții (Cetatea Ulmetum, în *Analele Academiei Române*, XXXIV, 1912; XXXVI, 1914; XXXVII, 1915), din care au rezultat probleme atît de interesante și noi pentru istoria administrativă și culturală a Dobrogei romane, cercetare susținută care i-a permis lui V. Părvan să ne dea prima hartă arheologică-epigrafică a Scythiei Minor, și chiar să atragă atenția încă de pe atunci asupra persistenței elementelor traco-getice pînă mult după cucerirea romană. După Ulmetum, savantul s-a dedicat, pînă în anul sfîrșitului său (1927), dezgropării ruinelor Histriei. Totodată a început munca asiduă de tipărire a inscripțiilor histriene — unele de excepțională importanță pentru întreaga lume antică greco-romană — în volumele *Histria IV* (1916) și *Histria VII* (1923), la care se adaugă și alte studii și lucrări.

Ultimul sfert de veac a constituit, în cadrul revirimentului general economic-social-cultural, epoca de glorie a epigrafiei românești. Pe lîngă Histria, cercetarea sistematică s-a extins asupra întregii Dobroge, în primul rînd Callatis, Tomis, Tropaeum Traiani. Nu trebuie să uităm munca susținută dusă de O. Tafrali și Theofil Sauciuc-Săveanu pentru punerea în valoare a cărților de piatră callatiene. În ceea ce privește limes-ul dunărean și restul teritoriului, merite deosebite și-a cîștigat prof. Gr. Florescu, îndrumătorul șantierului Capidava. Epigrafia dobrogeană cunoaște azi o amploare neînchipuită. Numărul inscripțiilor ajunge în prezent (și aproape zilnic sînt descoperite noi

documente) la un total de peste 1500.

Numeroase documente și fapte istorice fundamentale sînt cuprinse în memorabilele lucrări ale prof. D.M. Pippidi, directorul Institutului de arheologie (dintre care amintim doar *Contribuții la istoria veche a României*, Buc., 1967 și *Studii de istorie a religiilor antice*, Buc. 1969).

Muzeul de arheologie din Constanța, pe lîngă conservarea sutelor de monumente epigrafice, continuă seria eforturilor înaintașilor, prin activitatea susținută a cercetătorilor și colaboratorilor săi, prin publicarea noilor descoperiri (*Noi monumente epigrafice din Scythia Minor*, Constanța, 1964, și studiile din revista *Pontica*).

Nu putem încheia înainte de a da numai cîteva exemple despre felul în care istoria veche a Dobrogei ni s-a făcut cunoscută prin intermediul cărților de piatră.

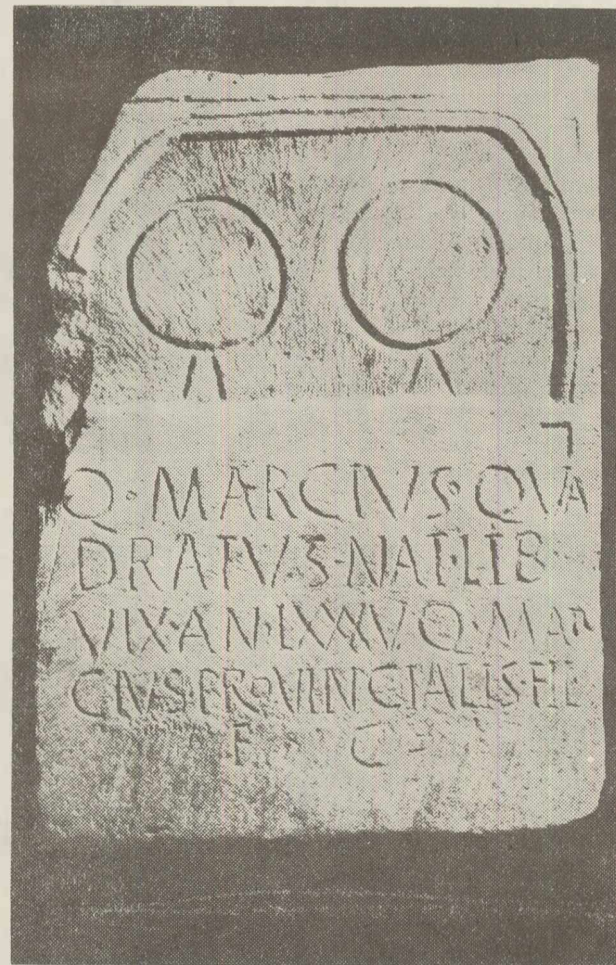
Două inscripții descoperite la Histria aduc o știre foarte interesantă asupra legăturilor, întărite printr-un tratat de alianță, între cele două cetăți milesiene — Histria și Apollonia. În sec. II î.e.n., histrienii au sîrit în ajutorul Apolloniiei, atacată pe neașteptate de rivala sa Mesembria. Escadra trimisă a participat la recucerirea cetății Anchialos, eveniment cu care s-a sfîrșit războiul. Decretul onorific votat de Adunarea Poporului din Apollonia laudă poporul histrian, precum și pe conducătorul expediției, navarhul Hegesagoras, căruia i se oferă o coroană de aur și o statuie de bronz.

O inscripție descoperită nu de mult, tot la Histria, atestă relațiile dintre cetatea de pe malul lacului Sinoe și geții conduși de puternicul rege Zalmodegikos, în jurul anului 300 î.e.n.

Muzeul de arheologie din Constanța nu este numai depozitarul acestor sute de cărți de piatră, de valoare inestimabilă. El are și meritul descoperirii și cercetării a multe și surprinzătoare monumente epigrafice, a valorificării lor științifice și muzeistice, a punerii acestor valori în circuitul național, la îndemîna și spre folosul vieții de astăzi a poporului căruia îi aparține.

Dr. A. RĂDULESCU,
C. SCORPAN

Inscripția lui
Marcius Quad-
ratus, de la
Slava Rusă
(Libida)

CRONICA FILOZOFICĂ

athanase joja: logos architékton

De mai mulți ani, Athanase Joja publică studii foarte aplicate despre filosofia — mai cu seamă logica — grecilor.

Așa: **Originile logicii în Grecia, Eleatism și logica formală, Doctrina universalului la Platon, Universalul la Aristotel, Teoria aristotelică a modalității, Logos și ethos în filosofia stoică etc.**

Preocupări inactuale s-ar părea. Dar Athanase Joja știe că „drumul în jos” trebuie făcut să ajute „drumului în sus”. Cercetează pe cei vechi și dintre ei îndeosebi pe Aristotel, cu scopul mărturisit de a-i aduce printre noi. Fiindcă eleatismul a fost în „aventura” gîndirii omenestii „un popas necesar” și Platon în istoria universalului noetic este un moment sîrbătoresc dacă „Marea învățătură a magistrului Academiei constă în faptul că, fără existența universalului, știința nu e posibilă, că știința este știința universalului” (*Studii de logică* — II, p.p. 308, 370). Cu atît mai mult Aristotel care „a oferit un model logicii matematice. El a avut presentimentul logicii dialectice. În sfîrșit, el a creat în întregime logica formală” (*Studii de logică I*, p. 224), incit prezența lui Aristotel în logica modernă este mașină și aplecarea asupra stagiritului, etern profitabilă.

De altminteri revenirea dialectică la momentele constitutive ale spiritualității noastre intră în condiția filozofiei.

Că aceasta „e, în același timp, retrospectivă și prospectivă, extrospectivă și introspectivă, privește înapoi și înainte, în afară și în lăuntrul nostru...”

Fixăm „originile noastre” nu asemenea celui care inventariază, ci în vederea deslășurii liniilor „dezvoltării noastre viitoare în univers și în societate” (*Logos architékton*, Editura Dacia, 1971, p. 99).

Discursul istoric este, deci, partea esențială a filosofiei și nu un fel de subsol al ei. Pentru aceea îndemnul la studiul filozofiei: „ea este vrednică să suscite pasiunea

dumneavoastră, tineri filosofi, entuziasmul dumneavoastră creator și antidogmatic”, este îndemn și la cercetarea și judecarea contemporană a dimensiunii istorice a acestei indeletniciri (*Ibidem*). Un studiu istoric în sine, dacă ar fi posibil (nu avea dreptate Sartre că „dacă cineva și-ar petrece viața scriind romane despre hitiți, abținerea lui ar fi prin ea însăși o acțiune?”) ar fi un eșec absolut. Filosofăm și în exercițiul istoric și filosofăm și ca oameni ai unei vremi și ai unei concepții și în numele acestora și din perspectiva lor, pentru prezent și pentru viitor.

Contemporaneitatea este condiție și imperativ social și etic.

Să încercăm despărțirea logos-ului de praxis și de ethos și logos-ul ca architékton ar fi vorbă goală. Or „adevărul stă în complementaritatea Cuvîntului și Faptei” (*Ibidem*, p. 123), iar ethos-ul fără logos „riscă să lincezească, să nu afle forța necesară pentru a înfringe inerția, lenea, nesinceritatea” (*Ibidem*, p. 98). „Apariția universalului n-a făcut numai o revoluție logică, ci și una morală. Într-adevăr, prin apariția universalului, în univers s-a introdus dimensiunea libertății, căci prin universal omul domină fluxul senzațiilor, deschizînd astfel drumul stăpînirii naturii înconjurătoare cit și al propriei sale naturi” (*Ibidem*, p. 89). Urmărind, deci, devenirea logos-ului, urmărîm și fenomenologia umanului, dacă logos și ethos, logos și praxis, logos și pathos se articulează ca dimensiuni ale aceluiași, ale întregului în devenire.

Pentru aceea ne cercetăm trecutul în funcția lui constitutivă, întemeietoare.

Totodată trecutul nostru filosofic vine să ne întărească în convingerea că sîntem în mod esențial ființe raționale, că, dimpotrivă, asimilați iraționalismului ne-am accepta o condiție subumană.

„Universul logic uman a propus omului în statu nascendi un model de ordine, de organizare a gîndurilor, și prin aceasta, logicul a putut avea o certă înfrîurire asupra formării eticului” (*Ibidem*, p. 93).

Firește că „noi nu sîntem numai raționalitate ci această raționalitate e imensă în pasionalitate și instinctualitate, ambele necesare existenței noastre” (*Ibidem*, p. 94). Dar „valorile morale n-ar fi putut apare decît pe fondul — esențial uman — al raționalității” (*Ibidem*) spre pildă, momentul Socrate. „Socrate crede că omul este esențialmente rațiune și deci el trebuie să se conducă după maximele universale ale rațiunii” (*Ibidem*, p. 68).

Ceea ce, în fapt, înseamnă „o cucerire enormă” care și face din Socrate „un erou al rațiunii, Logos”, mai cu seamă că sofistica, împotriva căreia fiul Fenaretei pornise un război total, „promovează o imoralitate a gîndirii” (*Ibidem*, p. p. 85, 87).

(În treacă doar, Athanase Joja ne dă un Socrate în multe inedit fața de imaginea în circulație a marelui filosof. Și, poate, mai autentic. Desigur un act de dreptate, dar, mi se pare, făcut cu prețul unei ușoare nedreptăți a sofistilor).

Logos architékton îndeamnă la meditație, fiind meditația gravă a unui emerit clasicist și contemporan asupra omului și puterilor lui. Este un fel de morală a gîndirii și de puterea ei cataractică nimeni nu vîd a se îndoii.

G. VLĂDUȚESCU

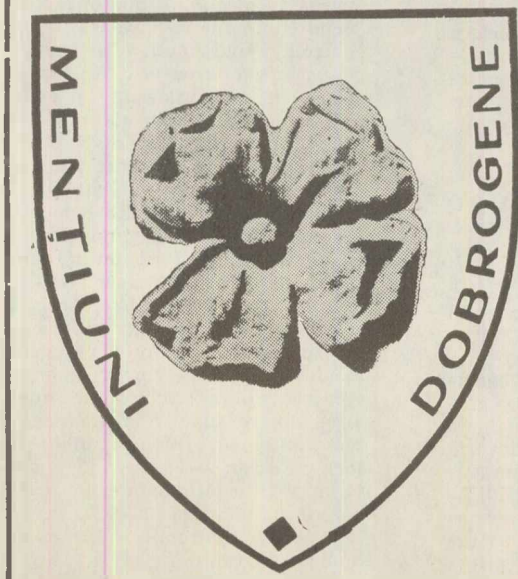
două vîrste ale sticlei

Există la muzeul constănțean de arheologie o sală unde sînt expuse, pe lîngă fibule de aur și de bronz, figurine în lut ars, intruchipări de mitologie elină și romană, și o serie de obiecte de sticlă. O sticlă cînd violacee, cînd opalină irizînd delicat lumina, retorte minuscule pe buza cărora tremură, cînd privești din unghiuri potrivite, un curcubeu esențializat, vase iscusit lucrate de meșterii vechimii. Dobrogea antică s-a bucurat de o faimă deosebită în privința meșteșugului sticlăriei, vestigiile sînt numeroase și revelatoare (încît un specialist al muzeului a fost invitat la un simpozion pe această temă, recent ținut la Paris), definind provincia ca fiind, pentru vremile acelea, o însemnată producătoare de obiecte din sticlă. Marile furtuni ale istoriei, volbura de evenimente care a așternut pămînt peste multe cetăți au provocat și stingerea artei sticlarilor dobrogeni. Dar iată că cineva a avut ideea, în zilele noastre, să reia străvechea indeletnicire.

...Cumpăna. La șosea — clădirea modernă, absolut orășenească, a magazinului universal. În spate, o piațetă patruleteră, una din laturile fiind zidul atelierului de sticlărie. O hală înaltă. De-a lungul unui perete, o baterie de patru cuptoare în măruntăiea cărora se oprește țeava dăătoare de foc a cite unui injector. Foale centrifugale, lîngă ușă — un alt cuptor, în construcție, „pentru sticlă albă”,

explică Ion Neamțu, șeful atelierului cooperativei de consum. Reflexele luminii sfîșie penumbra atelierului, se înalță dezvăluînd unghere, fețele oamenilor lucesc asudate, foalele împing mereu aer în clocotul din cuptoare, un meșter culege în capătul unei țevi de fier un bulgăr de lavă, suflă, pe buza țevii răsare un glob de foc repede alungit ca o pară. În semiobscuritatea atelierului, para luminoasă descrie zigzaguri și elipse, roșul-alb se prefăce în roșu aprins, acesta se degradează într-o nuanță intermediară, gălbuie; elipsele și zigzagurile s-au consumat în timpul optim de răcire și, după cîteva minute, suflătorul de tetraoxid de titan așterne un pruf metalizant pe fața unei splendide vase albastre, cu transparențe de cleștar, aidoma unui lujer cu petale diafane. Cîțiva meșteri — și nu doar meșteri, ci entuziaști artiști ai sticlei: Ion Neamțu, de fel de prin părțile Istriei, fiul său, Liviu, Dumitru Teșcu, A. Hauer, Francisc Terneș, Ghiță Bărbuceanu și Valer Bindean iscă „frumuseți și prețuri noi”. Vaze lobate, stelate, fructiere pe fondul închis al cărora auriul uriașelor piersici dobrogene pare mai încărcat de soare, bomboniere, din nou vase, — pentru noi ca și pentru Anglia, pentru Franța, Suedia, pentru „Mendola” din Veneția, cea aflătoare la doi pași de Murano... Le fac aici, la Cumpăna, în inima podișului dobrogean, meșterii iscuși ai locului, în a doua vîrstă a sticlei euzine.

reportaj de
AL. MIHALCEA

TRIDENT

EDITURA UNIVERS se prezintă la sărbătoarea cărții din acest an cu un palmares impresionant. Continuând o veche tradiție de deschidere spre marea avuție spirituală a lumii, favorizând schimbul de valori și încurajând, prin dialog perpetuu, creația originală, această editură a izbutit să asigure prezența la noi a celor mai importante opere din literaturile străine, clasice și contemporane. Simpla enumerare a principalelor colecții și serii (peste 20 lansate până în prezent) și titlurile edifică asupra ariei tematice și echilibrului în prezentarea unor literaturi din diferite epoci.

Astfel, au fost puse în circulație lucrări fundamentale de estetică și istorie literară, cum ar fi „Estetica” lui Benedetto Croce, „Literatura europeană și Evul Mediu latin” de E.R. Curtius, „Istoria literaturii spaniole” de Juan Chabás ș.a. Reprezentative sînt titlurile apărute în seriile **Eseuri** (E.A. Poe, „Principiul poetic”; Adrian Marino, „Modern, modernism, modernitate”) și **Studii** (René Wellek, „Concepte ale criticii”; Pierre Francastel, „Figura și locul”; Romul Munteanu, „Farsa tragică”). În serviciul istoriei literare vine și seria de marcă **Memorii. Jurnal**.

Correspondență, prin tipărirea **Jurnalelor** lui André Gide, Stendhal, Edmond și Jules de Goncourt, a **Memoriilor** lui Dumas și a **Caietelor** lui Camus. Prin colecția **clasicilor literaturii universale** se urmărește difuzarea în tiraje largi a fondului de aur al literaturii mondiale. Menționăm: „Opere alese” de H. Heine, „Nuvele și schițe” de A.P. Cehov, „Adolescentul” de F. Dostoievski, etc. Creației în proză îi sînt rezervate, de asemenea, colecțiile: **Zenit** (Alfred de Vigny, „Servitute și grandoare de oasă”; Emile Zola, „Fecunditate”); **Romanul istoric** (Ramon J. Sender, „Aventură pe amazoane”); **Romanul secolului XX**. („Zgomotul și furia” de William Faulkner, „Victorie” de Joseph Conrad).

Seria **Antologii** (pentru versuri și proză) s-a impus prin volumele: „Antologie lirică greacă”, „Antologia poeziei braziliene”, „Antologia nuvelei fantastice”, „Nici un om nu e pe insulă. Antologie de nuvele neozelandeze”. Volumele de versuri apar,

de regulă, în colecțiile **Poesis** (Pierre Emmanuel, „Poeme”; Umberto Saba, „Căntecul”; Eugenio Montale, „Poezii”) și **Orfeu** (T.S. Eliot, „Patru cvar-tete”; José Maria de Heredia, „Sonete”; Dylan Thomas, „Vi-ziune și rugă”), majoritatea prezen-tate în ediții bilingve, oferind posibilitatea confruntării cu ori-ginalul.

Versiunile românești ale celor mai multe opere tipărite de edi-tura Univers beneficiază de semnături ca: Lucian Blaga (Din lirica engleză; Lessing, „La-o-con”), Demostene Botez (Valery Larbaud, „Poezii”), Nina Cassian (Gh. Morgenstern, „Cin-tece de spînzurătoare”), Ștefan Aug. Doinaș („Sunete fundamentale”), Ion Caraion (E.L. Masters, „An-tologia orașului Spoon River”). Dintre reușitele grafice semna-lăm „Povestea unui poloboc” de J. Swift, „Catrene” de Omar Khayyam, „Poezii” de Constan-tin Kavafis, „Din lirica japone-ză” (Medalie de bronz la I.B.A. — 1971 — Leipzig).

C. LAZĂR

REVISTE DOBROGENE. În ca-drul seriei de „Contribuții la bibliografia Dobrogei”, scoasă de Biblioteca municipală Constanța, a apărut de curînd lu-crarea „Reviste dobrogene (Ar-hiva Dobrogei, Analele Dobro-gei)” de Ion Făităr și Constanța Călinescu. Ca și la celelalte lu-crări de bibliografie („Tomis — indice bibliografic” sau „Bibli-o-grafia locală” pe anii 1969, 1970) merită să apreciem sirguința cu care autorii au fișat și catalogat materialul, ambiția lor de a se păstra în cadrul unor norme științifice. Lucrarea de față reu-șește să cuprindă articolele, stu-diile, recenziile, scrierile literare, iconografia conținute în două reviste de prestigiu ale teritoriu-lui dintre Dunăre și Mare, „Ar-hiva Dobrogei” (1916, 1919—1920) și „Analele Dobrogei” (1920—1938). Am fi preferat, desigur, o monografie sau măcar o cerce-tare monografică argumentată și elevată, ceea ce se încearcă în studiul introductiv (pe circa 40 de pagini). Din păcate, se con-stată și de data aceasta ca și în cuprinsul lucrării „Reprezentanți

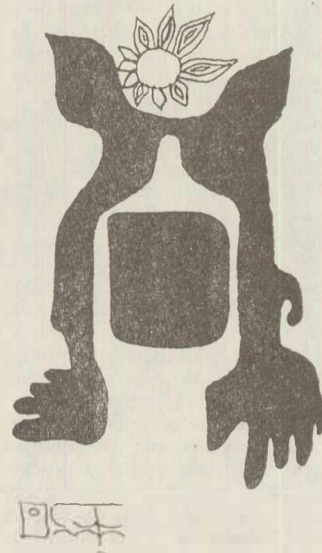
ai Dobrogei în știința și cultura românească” o anume parcimo-nie a datelor și un mod superfi-cial de prezentare a inițiato-rilor și colaboratorilor de frunte ai celor două publicații. Expe-dierea, în câteva propoziții ba-na-le, a unor personalități ca Va-sile Pârvan, Dimitrie Onciul, Si-mion Mehedinți, Mihail Drago-mirescu ar putea fi scuzată cumva prin faptul că aceste per-sonalități sînt indeobște cunos-cute. Ce ne facem, însă, cu per-sonalitățile legate exclusiv de teritoriul dobrogean și despre care tocmai lucrarea de față tre-buia să refere pe larg? De ce nu se dau măcar anii între care au viețuit, între paranteze, așa cum face orice calendar cumin-te? Cu ce se alege cititorul inter-esat de trecutul cultural al Do-brogei (atît de nebulos încă), ci-tind o notiță ca aceasta: „**Petru Vulcan**, poet, publicist, îndru-mător cultural, întemeietor a două periodice, „Poporul” și „Ovidiu”, a dat la iveală poezii, epigrame, impresii de călătorie, romane, nuvele, piese de teatru și studii sociale”? În treacă-t fie spus, despre mulți alți cola-boratori ai celor două reviste nu ni se spune nici măcar atît. Nu vrem să minimalizăm prin ace-te observații valoarea întregii lucrări. Ea reușește să se facă utilă mai ales în partea sa ana-litică, în numeroasele explicitări de date, nume, subiecte, în re-partizarea judicioasă a materia-lului etc. De o evidentă utilitate este „Indicele toponimic pentru localitățile din județele Constan-ța și Tulcea”, aflat la sfîrșitul lucrării, încercare meritorie de a elucida și stabili felurilele de-numiri ale localităților din Do-brogea de-a lungul timpului.

O. G.

LUNA CĂRȚII LA SATE. În a doua parte a lunii februarie s-au desfășurat și în județul Constanța întîlniri între cititori și scriitori din cadrul manifes-

tărilor intitulate „Luna cărții la sate”. Au avut loc astfel întîl-niri succesive în comune: Co-gealac, Ciobanu și Crucea, la care au participat țărani, poe-poratori și intelectuali, scriitorii conștanțeni Marin Porumbescu, Eugen Lumezianu, Al. Protopo-pescu, Vasile Petre Fati, Caius Mihăilă. Din partea Editurii „E-minescu” a fost prezent redac-torul Donca Liteanu, iar din partea Editurii „Univers”, redac-torul și scriitorul Mircea Ivăne-scu.

Discuțiile s-au purtat în jurul planului de perspectivă al edi-turilor, în jurul muncii editoru-lui cu cartea dar mai ales a bunei ei difuzări. Scriitorii pre-zenți au citit din lucrările lor dînd întîlnirilor, pe lingă marele sens afectiv și militant, un aer de înaltă elevație spirituală.

I. S.

PUBLICAȚIA PARIZIANĂ **Re-vue de l'Acilece** (Association Corporative Intersyndicale de Li-brairie et d'Edition du Corps Enseignant) reproduce în numă-rul 43 (ianuarie—februarie 1972), **Hypérion**, o frumoasă versiune a poemului **Luceafărul** de Mihai Eminescu realizată de poetul Grigore Sălceanu. Nota cu care redacția revistei însoțește textul, lasă să se înțeleagă interesul mereu crescînd în Franța față de poeziile lui Eminescu. **To-misul** înregistrează cu bucurie contribuția remarcabilă a poetu-lui dobrogean, la cunoașterea peste hotare a uneia din como-riile creației eminesciene. În două din numerele anului trecut, **To-misul** a publicat patru sonete și **Luceafărul** (**Hypérion**) în exce-lenta tălmăcire a lui Grigore

Sălceanu și intenționează să va-lorifice în continuare rezultatele eforturilor sale de citeva decenii de a turna în limba lui Victor Hugo capodopere ale folclorului și ale poeziei culte românești.

I. B.

DESPRE RECUPERAREA FILO-ZOFULUI HAȘDEU. Filozofia lui Hașdeu, iată un domeniu atît de puțin explorat, încît tre-buie să salutăm efortul întreprins de Vasile Vetișanu („Filo-zofia lui B.P. Hașdeu”, **Viața românească**, nr. 1, 1972) pentru dezgroparea aspectelor sănătoase ale acestei filozofii „renascentis-te”. Metoda cercetătorului im-pune prin rigoarea științifică și prin cuprinderea sintetică a a-bordării. Hașdeu trebuie văzut din interior și „totalitar”: „În-tre viața gînditorului și opera sa nu se intervine nimic. Moti-vele adînci de viață, cugetările care ating înălțimi nebănuite, pe calea intuiției imediate sau a analizei ce face legătura cu **aurorile** istoriei și culturii, se completează cu însăși viața gînditorului Hașdeu. Fiecare din problemele asupra cărora se fi-xează gînditorul Hașdeu, urmea-ză logica impunătoare a unei idei, deseori imperceptibilă dacă nu ne putem integra în cugeta-re sa stăruitoare. La intersec-ția unei idei din domeniul isto-riei cu o alta din domeniul filo-logiei comparate, sau ambele luate pentru a completa o ima-gine despre originea unui cu-vînt, ne întîlnim la Hașdeu cu aceeași gîndire care duce la al-cătuirea **totalității**, a unui cos-mos spiritual”.

TOT DESPRE IDEEA DE „GE-NERAȚIE”. Într-un „itinerariu critic”, (România literară, nr. 12, 1 martie 1972), Nicolae Manolescu reia problema generației creatoare în legătură cu tinerii scriitori lan-sați de revista studențească „Echi-nox” (Cluj). În ce măsură aceș-tia vor constitui „generația '47” rămîne de văzut, deocamdată substanța creației lor fiind mi-noră. (Generozitatea critică tre-buie însă să însoțească totdea-una pe tineri în etapa debutului. Numai să nu fie transformată într-un privilegiu steril!). Alt-fel, criticul Nicolae Manolescu fixează tranșant, în cîteva fraze, rostul unei generații literare: „Ceea ce contează este, mai ales, prezența laolaltă a unor scriitori înzestrați care marchează litera-tura unei epoci prin acțiunea lor comună. Această acțiune nu este neapărat legată de gusturi și de formule asemănătoare. Din con-tra, o adevărată generație imp-lică diversitatea de stiluri, in-dividualități inconfundabile și chiar un viu spirit polemic...”

Iată deci cîteva afirmații cu miez care sînt mai pregnante în

justețea lor decît tot „serialul”, pe această temă, al lui Mircea Martin.

VIOLETA DASCĂLU

● continuări ● continuări ● continuări ● continuări ● continuări ● continuări ● continuări ● continuări ● continuări ● continuări

eugen lumezianu

(Urmare din pag. 4)

care nu reprezintă altceva decît o substituție a dramatismului de su-prafață cu semnificații de profun-zime. În această privință, Lumezi-anu excellează în subtilitate stili-s-tică și spirit de observație. E dificil de exemplificat aceasta prin citat, fiindcă, așa cum observam, proce-sul nu se desfășoară la nivelul rep-licii sau al pasajelor „de servici”. Ne vom opri însă asupra unei sec-vențe din **Fereastră spre solar**, în care personajul, un pictor cu voca-ția ratării, parcurge un atare mo-ment de ridicolă și tristă inutili-tate: „Se trezi într-o cofetărie, un-de servea o femeie grasă ca o me-duză, care reușea totuși să se țină onorabil pe propriile ei picioare, mincă un cataif și, pentru că vin-zătoarea îi luase din față farfurioa-ra, se întrebă dacă mîncase într-a-devăd ceva, apoi ceru cu degetul o prăjitură albă, i se aduse un nou cataif, abia acum înțelese că mai mîncase unul, cea de-a doua pră-jitură fusese pentru el ca ecoul tir-zii al unui strigăt uitat, apoi intră la „Telefoane”, și, ca o recreație își aminti povestirea gazdei sale spu-să într-o seară cu ploaie, (...) îi era imposibil să alunge obsedantele trăsături proiectate de propriii săi ochi pe obrazul funcționarei — des-cifrase frămîntarea lui și îi ceru să-i facă legătura cu un prieten din Baia Mare despre care nici nu știa cu precizie dacă are telefon. (...) O femeie îmbrăcată într-un șorț strîns pe formele ei adăugite de ani, cu

proteză la laba piciorului drept, în-tră în vorbă cu el și mai înainte de a primi un singur cuvînt de răs-puns, începu să-i povestească via-ța: familie bună, cu toții morți...”. Nuvela **Expediția**, cuprinsă în vo-lumul **Ultima zi optimistă**, ca și **Poveste**, anunță o direcție cu teză mai riguroasă în care nu caracte-rele interesează, nici verosimilita-tea întîmplărilor, ci demonstrația a-podictică a relațiilor dintre individ și colectivitate. Ultima formează scheletul epic și ideologic al unei piese de teatru în cinci părți, dintre care primele două au apărut în re-vista **Tomis** (nr. 1, 1972). Tot pentru anul acesta, editura **Eminescu** anun-ță debutul de romancier al lui Eugen Lumezianu cu romanul intitulat **Acvariu**. Adevăratul debut s-a pe-trecut în 1961 cu schița **Urluia**, trimisă fără semnătură unui juriu al revistei **Luceafărul**, care o publică între creațiile premiate.

preocupări

(Urmare din pag. 7)

fia „Moderna” și altele. De sub-teacurile tipografiei „Lucrătorii asociați” vor ieși lucrări de va-loare ca monografia lui Ionescu-Dobrogeanu — „Tomis-Constanța” (1931, 136 p.), și volumele de poe-zii ale lui Dumitru Olariu — „Cringurile cerului” (1939) și „Cre-puscul intim” (1943), ambele ilus-trate cu gravuri de Cristea Grosu. Pentru prima dată în țară apăreau în volum la Constanța, în 1923, pu-blicate de Alex. Vițișanu, „Rubaya-tele lui Omar Khayyam”, iar Her-

tor Sarafidji edita tot aici, la 1922 și respectiv 1935, dicționarul ro-mân-grec și grec-român, instru-ment deosebit de necesar studierii limbii grecești. O înghetare de editură, în sensul modern al no-țiunii, a fost se pare „Grai și cu-get dobrogean”, condusă de direc-torul **hebdomadarului** „România de la Mare”, **rafinatul** și din păcate atît de puțin cunoscutul poet Al. Gherghel, care, după ce a editat un volum de versuri și unul de teatru, și-a încetat activitatea. După 23 August 1944, activitatea editorială cunoaște, timp de mai bine de un deceniu, o fază, am-zice, pregătitoare, după care va progresa vertiginos, pe măsura dezvoltării impetuoașe a poten-țialei economice și spirituale al țin-utului, determinată de edificarea socialismului. Tipăriștele dobroge-ne se apropie tot mai mult de ac-cepțiunea actuală a acestei inde-letniciri, stimulate de o activitate culturală tot mai evidentă, de ce-rințe tot mai largi. O seamă de instituții de cultură, organizații obștești și profesionale editează numeroase lucrări din cele mai diverse domenii, pe care le tipă-resc la întreprinderea poligrafică din Constanța sau la tipografii din alte centre. Se cuvine să men-ționăm truda editorială a lucră-rilor de la Muzeul de arheologie, autori a peste 30 lucrări științifi-ce, între care se disting, prin prezențare grafică și editorială, elegantele culegeri de studii și cercetări „Pontica” (4 vol.); de a-semenea, preocupările editoriale ale Casei de creație, care a publi-cat și valorificat folclorul dobrogean și creația literară locală, fiind indeobște cunoscută munca

de editor a scriitorului Marin Po-rumbescu, care a realizat cele mai bune culegeri literare dobrogene. Alte instituții cu activitate edito-rială notabilă sînt: Muzeul de artă, Institutul pedagogic de 3 ani, Teatrul de dramă și comedie, Comisia pentru răspîndirea cun-oștințelor cultural-științifice, Institutele de cercetări de la Agigea, Valul Traian și Murfatlar, Biblioteca municipală și altele. Un eveniment editorial l-a constituit apariția, în 1966, a revistei „Tomis”, care va iniția, un an mai tîrziu, colecția cu ace-lași nume, germene al unei vii-toare edituri dobrogene. Activitatea editorială în Dobro-gea are frumoase tradiții și se dezvoltă neconținut pe măsura cerințelor și exigențelor spirituale pe care le atestă edificarea socia-listă de pe aceste vechi meleaguri românești.

carte

(Urmare din pag. 6)

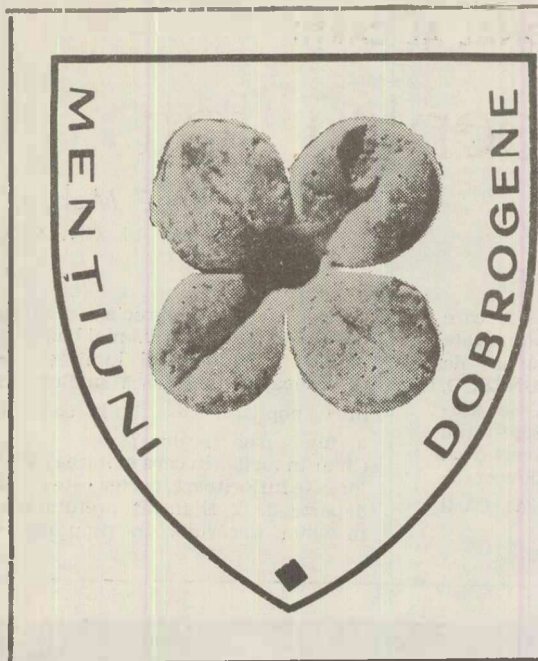
losind chiar cursurile maestrului lor care făcuse epocă la Marea Școală din Constantinopol. Într-o asemenea ambianță cărtu-rărească apar firești ecurile gin-dirii aristotelice la Miron Costin, la Stolnicul Cantacuzino. Dimitrie Cantemir se dovedește un bun cu-noscător, dar nu și un adept al lui A-ristotel, pe care-l combate cu arme-le unor gînditori occidentali, să re-cunoaștem, nu totdeauna de prima mină. Masiva pătrundere la noi a cărții umaniste purtătoare a filozofiei lui

Aristotel explică orientarea tim-purie a învățătorilor români, spre i-deologia laică, raționalistă, deba-rasarea lor mai netă de orizontu-rile încețoșate ale misticismului religios.

schiță

(Urmare din pag. 7)

ca **bibliotecă enciclopedică**. Rețeaua bibliotecilor publice în dependența Consiliului Culturii și Educației Socialiste numără astăzi cca. 15.000 unități bibliotecare. Multe atribute particulare caracte-rizează specificul bibliotecii mo-derne din patria noastră: grija, controlul partidului și statului pentru dezvoltarea ei ca instrument al instruirii multilaterale și educa-ției socialiste; orar continuu de la 8 la 22; construirea de biblioteci în localuri proprii, adecvate, uti-larea cu salariați specialiști, cu stu-dii speciale de biblioteconomie; sistemul de masă al împrumutului la domiciliu, cititorii putînd alege cărți la „raftul liber”; practica multor feluri de cataloage orienta-tive (alfabetic, sistematic, tematic, pe subiecte); generalizarea infor-mării cititorilor, prin crearea ser-viciilor bibliografice și documen-tare; crearea unei reviste cu caracte-r bibliografic (**Revista bibliotecii-lor**). Firește, fiecare din ace-te particularități ar merita o dez-batere publicistică largă și critică. Noi ne-am mulțumit să prezentăm numai o trecere în revistă a pro-blemelor principale, care vor for-ma obiectul unui studiu exhaustiv, în curs de elaborare.

monumente ale naturii (II)

PEȘTERA LILIECILOR

Urmele omului, ale permanenței sale din lunga noaptea a preistoriei, peste milenii, sînt păstrate, ca într-un sanctuar natural, de una dintre cele mai interesante peșteri de pe teritoriul țării noastre. Imaginația populară a văzut în deschiderea rotundă a acestei peșteri o gură — și a numit-o simbolic „Gura Dobrogei”. Pămîntul străvechi al Dobrogei respiră prin această gură. Un muzeu al istoriei într-un labirint geologic, la trei kilometri de gara Tîrgușor, pe malul drept al văii pe care altădată va fi curs Dunărea. Gura este largă de un metru și jumătate și tot atît de înaltă. Cine pătrunde în ea străbate o galerie de cîteva zeci de metri, pentru ca apoi să aleagă între alte două galerii. În direcția nord-sud galeriile au o lungime de 265 metri. Sînt greu practicabile din cauza mormanelor de guano. O altă galerie se deschide spre est pe o lungime de 160 metri. În tenebrele peșterii timpul a depozitat unelte de silex și os, ceramică neolitică de tipul Hamangia și

Gumelnița, fragmente ale unor obiecte din perioada hallstatiană. Mileniile se alătură, din paleolitic pînă în vremea romană, secolele se așează în straturi, din epoca timpurie a fierului, pînă în evul de mijloc, spre noi. Resturi de schelete așteaptă să li se determine vechimea.

E o peșteră bizară. Acest loc de refugiu al omului de-a lungul timpului este locuit astăzi de coloni numeroase de lilieci. De aceea poartă și numele ; „Peștera liliecilor”.

Două specii de lilieci au fost descoperite pentru prima oară aici (miniopterii și rinolofii). Ei sînt, de altfel, cei mai tenaci, căci nu o părăsesc niciodată. Pentru entomologi prezintă importanță și cîteva specii de fluturi, dintre care Tinea este foarte prolific. O speță de rozătoare, pe numele ei Mesocricetus, este de găsit numai aici, ea lipsind cu desăvîrșire în peșterile din Carpați. O vietate unică este, desigur, Pseudosinella dobrogica, specie nouă pentru știință.

O faună care înfioară pe neinițiați și care stirnește interesul specialiștilor.

În numărul viitor : Peștera „La Adam”.

D. VISU

poșta redacției

GEO G. Atitudinea fundamentală e una pasivă, rezumindu-se la cîteva stări care revin aproape obsedant : somnul, ingenuncherea, adorația, ruga, extazul. Aspirația e spre tămăduire, izbăvire, neprihană, iar lumea ce se propune e ireală, fantomatică, populată cu șerpi, păsări, îngeri, fluturi, ființe evoluind pe țărături, la izvoare, pe cărări, printre fructe, crini, semințe. Lespedea, flautul, candelă, oglinda, clopotul și alte cîteva obiecte înșelătoare, împovărate cu semnificații obscure (ca și elementele de peisaj de altfel) nu izbutesc să dea consistență materială acestui univers. Amenințată de convenție și monotone poezia se structurează din cînd în cînd, cristalizînd uneori în forme stranii, nu lipsite de forță lirică :

„Miinile fără sunet adorînd
clima
cu dulci prăbușiri de corole
și rănile cu veghea risipită-n
fructe
suind pe lespezi către fruntea
mirării...
...izvoarele respiră ca un țărîm
de flaute
și nimeni nu trece nepedepsit
prin oglinzi
acum cînd crinii sînt copii
noptii
și țărîmul se albește de-atîta
cîntec...
...Venirea ta pe lume fumegare
este

de elemente subțiri
clătinate de fluturi orbit
și cum îți se luminează carnea
devenind pădure lacomă
lavă preacurată cîntată spre
obirșii...“.

Fiind vorba de poezii mai vechi, nu știu în ce măsură ele vă mai reprezintă azi. Îmi închipui că sînt expresia unei etape depășite, a unei experiențe care a dat cam tot ce i se putea pretinde.

ION ARCA. Micile dv. poeme sînt niște elogii aduse omeniei, generozității, dăruirii. Cînd nu sînt sentențios didactice și prozaice, ele se pot citi cu interes. Mai reușit mi s-a părut cel intitulat „Miresmele”, unde enormitatea metaforei contrastează feroc cu simplitatea și inocența tonului :

„...florile au nevoie ca oame-nii să trăiască o vreme în străfundul lor să-i convingă că frumusețea care le înva-luie chipul este rodul constan-tei activități de port maritim aici pămîntul trimite mii de corăbii încărcate de mîrodenii pe care locuitorii din ră-dăcini le descarcă și le duc pe fluviile dinlăuntrul tulpinei spre orașele frunzelor spre metropolele corolelor...”

DAN ZORILESCU. Texte naive, prozaice, frizînd uneori ridicolul (ca în *Se învîrte totul*, unde Eminescu, Alecsandri, Arghezi, Minulescu și cu Blaga „ar fi vrut și ei să radă de pe lumea asta plagă”).

DORINA ANDREI. Se pare că îndemnul meu către un efort conștient și disciplinat de *organizare* n-a fost ascultat. Compu-nerile dv. sînt în continuare obscure, structurate pe un sistem de simboluri strict personal, arbitrar, dificil de acceptat atîta vreme cît e propulsat de un su-flu liric minor. Le reproșez de asemenea monotonia : poeziile dv. nu depășesc un stadiu primar, narcisist, în care aproape tot conținutul îl formează beția euforică a exprimării de sine. Ucenicia presupune exersarea pe o claviatură mai întinsă, explo-rarea — fie și numai experien-tală — a mai multor direcții. Pentru moment nu pot reține decît versuri izolate, confirmînd disponibilități ce ar putea fi cul-

tivate și potențate prin studiu :
„...Vino pe aici călătorule tînăr
și udă-ți buzele cu iubire
și strigă ecouri în pădurile
tale vechi...
...și cerbii se hrănesc din ieslea
dimineții
cu iarbă și rouă...
...urcă-n noapte
ploaia desfăcută din lună,
strigătul tău așează rădăcini
lingă somn,
cineva adună trandafiri din
rouă...
...greieri albi urcă
undeva pe timpla cimpiei
să cînte...”

Cam atît deocamdată. Aș fi nedrept, totuși, dacă n-aș menționa **VINO... și Întoarcere unde focuri...** care mi se par mai unitar realizate între multe, ne-diferențiatele poezii trimise pînă acum.

GAVRIL RUSU. Mulțumesc pen-tru bunele cuvinte. Cît privește publicarea, va trebui să mai așteptăm. Din noul grupaj, singu-rele poezii care-mi rețin atenția sînt *Descîntec*, *Fata aceea* și — parțial, cu unele rezerve — *Frunza* ; nici una nu egalează însă *acea strofă curată din Așteptare*, pe care v-am repro-dus-o într-un număr trecut. Dv. scrieți o poezie pe care aș pu-tea-o numi tradiționalistă (în sensul consacrat de istoria lite-rară), dar cu rezultate foarte inegale. O curioasă nesiguranță a gustului face ca versuri sau strofe excelente să se înnămo-lească într-o masă de stîngăcii și inexplicabile stridențe : asocieri riscate de tipul „dezinvolve căni”, flagrante improprietăți etc.

Ceea ce supără însă cu deose-bire este vagul și precaritatea fondului de idei al acestei po-zii, alinierea ei la modă prin-tr-un prea mare credit acordat unor cuvinte-cheie de sorginte aparent sau pretins blagiană. (Sau, și mai exact, provenind dintr-o înțelegere simplistă și vulgarizatoare a filosofiei lui Blaga). Astfel : *oracol, miracol, zodie, mit, strămoș, datină, rit, singe, os, legendă, cranii, mio-ritic...* Cred că trebuie să lăsați pe seama altora dacismele cețoase și să cultivați cu luciditate și modestie filonul naturist, care vă e propriu : aveți o reală și rară înzestrare pentru reprezen-tarea plastică a rusticității, vir-tute ce nu trebuie disprețuită. Aștept vești noi.

IOANICHIE OLTEANU

CENACLU

Miercuri, 8 martie 1972, membrii cenaclului **Ovidius** au participat la o seară de poezie susținută de **Mihai Păcuraru**. Versurile, grupate într-un ciclu vast intitulat *Orele patriei*, au marcat încercarea tînărului autor de a depăși spațiul liricii intime și de a se face interpretul direct al comu-nității în care trăiește. Mutația tematică nu a trecut neobservată și a suscitât chiar comentarii critice, deși ședința avea un pronunțat caracter de recital. Deschizînd discuția, criticul **Alex. Ștefănescu** a salutat ieșirea poetu-lui în cetate, subliniînd faptul că în poeziile anterioare viziunea folclorico-mitizantă anticipa și făcea posibil un asemenea gest, cu mențiunea că lipsa de experiență se trădează încă prin scurte momente de eclipsă a inspirației și prin apelul la locuri comune. Pledînd pentru simplitate, poetul **Gabriel Georgescu** a remarcat, dimpotrivă, meritul lui Mihai Pă-curaru de a se exprima accesibil. Ultima luare de cuvînt a stimulat spi-ritul polemic al poetului **Călin Sabin** care a încredințat (exagerînd) „na-turalețea” versurilor lui Mihai Păcuraru. Diferiți alți vorbitori și-au ex-primat satisfacția de a fi asistat la lectura unui ciclu de poezii patriotice, solare, care, în ciuda unor incongruențe, au reușit să instaureze o gene-roasă stare de spirit.

De pe aceeași poziție, încheind discuția, poetul **Nicolae Motoc** a recurs la o minuțioasă analiză avînd drept scop fundamentarea impresiilor de moment și trierea concretă a versurilor în vederea publicării lor în **Tomis**.

I. M.

OVIDIU DRĂGĂNESCU

cîntec

*S-a făcut întuneric
O cupolă de sticlă neagră și caldă
Ne-a acoperit
Făpturile noastre s-au găsit în
noaptea*

*Cîntecului acela din cercuri
Din ce în ce mai strînse și mai
fierbinți*

*S-a făcut întuneric
Și-am simțit suflarea
Aburindu-mi obrații fierbinți
În leagănul cîntecului acela
Ți-am simțit luciul diamantin al
părului*

*Și mireasma, mireasma buzelor
Ce nu cu mult m-a făcut să sufăr.
S-a făcut întuneric
Acum eram un cerc fierbinte
Un cerc din multe altele
Unul din mine și Tine
Pavăza timpului ne ocrotea
De ninsoarea rece a sfîrșitului*

RODICA ȘCHIOPU

patrie

*Florile pămîntului
sînt prea puține
pentru trupul tău.
Stelele cerului
sînt prea puține
să-ți încununezi
pletele mării cu ele.
Soarele
nu strălucește de-ajuns
pentru frumusețea ta,
iar noi,
noi, copii tăi
știm cîntece prea puține
despre tine.*

neîmplinire

*Vorbesc lumii tale
Și-ți caut pașii
Și gîndurile ți le caut.
Vînd să-mi desprind
ființa de durere,
am rupt din ziua ta
o albă bucată,
cu care...
mi-am petecit nopțile,
și gîndurile,
și visele...
Și revii
amintirii mele
ca o rugă sfioasă de taină,
Cînd clipe dulci de-albastru
se pierd în dă-uirea neîmplinită.*

Vizita de proporții deosebite pe care tovarășul Nicolae Ceaușescu o întreprinde în această lună pe continentul african, itinerariul prin cele opt țări : Algeria, Africa Centrală, Congo, Zair, Zambia, Tanza-nia, Sudan, Egipt — reflectă o pre-ocupare constantă și de angajare în politica externă a României so-cialiste, pusă consecvent în slujba aspirațiilor de libertate, progres și pace ale omenirii, se înscrie ca un eveniment marcant al vieții inter-naționale. Intensificarea colaboră-rii cu statele independente ale Af-ricii, înmulțirea contactelor cu conducătorii acestor state, decurg din poziția principială a României pentru extinderea și amplificarea relațiilor prietenești și de colabora-re reciproc avantajoasă cu aceste țări. constituie una dintre liniile directoare ale politicii noastre ex-terne.

Poporul român, care a cunoscut printr-o dramatică experiență e-fectele nefaste ale dominației străi-ne, nutrește sentimente de profun-dă simpatie față de popoarele Afri-cii care și-au cucerit independența și năzuiesc să o consolideze, să fie cu adevărat stăpîne pe soarta lor. La aceste țări se reliefează efortul pentru punerea în valoare a resur-selor proprii, pentru ca acestea să servească intereselor popoarelor lor. „O cerință fundamentală a păcii și progresului în zilele noastre — sub-linia tovarășul Nicolae Ceaușescu — este abolirea definitivă a colo-nialismului și neocolonialismului”. În acest spirit România sprijină — moral, politic și material — lupta poporului din Angola, Mozambic și Guineea-Bissau, condamnă energic practicile apartheidului, se ridică împotriva politicii imperialiste de dominație și dictat, împotriva în-călcării drepturilor și libertăților

CADRAN POLITIC

fundamentale ale omului.

Retrospectiva acestei luni este bo-gată în fapte ce confirmă preocu-parca neabătută a partidului și sta-tului nostru pentru dezvoltarea prieteniei, alianței și colaborării frățești cu toate statele socialiste, coordonată principală a politicii externe a partidului și statului nostru. Pe această linie se înscriu vizitele delegației M.A.N. în R.S. Cehoslovacă și Jugoslavia, semna-rea protocolului privind planul de colaborare economică și tehnico-științifică româno-sovietic în dome-niul siderurgic, a protocolului de colaborare în domeniul agricol în-tre România și R.D. Germană, a planului de colaborare culturală între țara noastră și R.P.D. Coreea-nă pe anii 1972—1973, a unui do-cument privind schimburile de măr-furi româno-albaneze pe anul în curs. Consemnăm, de asemenea, lu-crările celei de-a 14-a sesiuni a Comisiei de colaborare tehnico-științifică româno-chineză, cit și vizitele de prietenie în R.D. Viet-nam și Cuba a unor delegații gu-vernamentale economice române. Cu profundă simpatie și solidarita-te frățească au urmărit comuniștii din România desfășurarea lucrări-lor Congresului al XIII-lea al P.C. Italian. Participarea la acest Con-gres a delegației P.C.R. reflectă raporturile de strînsă prietenie și colaborare tovarășească dintre par-tidele noastre, în interesul unității mișcării comuniste internaționale. România promovează totodată o politică de extindere a raporturilor pe plan economic, tehnico-științi-fic, cultural și în alte domenii cu celelalte state, indiferent de orin-duirea lor socială, în spiritul co-existenței pașnice. În acest con-text se înscrie întîlnirea de lucru a Comisiei mixte româno-franceze de cooperare economică, științifică și tehnică. Pe același deziderat al cooperării este axată și vizita de-legației Consiliului economic din România în S.U.A.

Este cunoscut faptul că România

se străduiește să-și aducă contribu-ția la promovarea țelurilor păcii, la realizarea securității internaționa-le, la înfăptuirea dezarmării gene-rale. O nouă expresie a acestei preocupări o constituie consideren-tele și ansamblul de propuneri pre-zentate la 16 martie a.c. de delega-ția română în Comitetul pentru de-zarmare de la Geneva. Sensul ma-jor al acestei inițiative rezidă în dorința de a contribui ca tratative-le, care de multă vreme bat pasul pe loc, să se angajeze pe proble-mele esențiale ale dezarmării. Ro-mânia cheamă să se acționeze ho-tărît pentru scoaterea armelor nu-cleare în afara legii, încetarea pro-ducției lor, reducerea și lichidarea stocurilor existente. Pentru aceas-ta este necesară realizarea unui tratat corespunzător și asumarea de către statele posesoare a obligației de a nu folosi și a nu amenința cu folosirea acestor arme, acordarea de garanții ferme de securitate pentru toate țările neposesoare de arme nucleare. Tot în această lună a avut loc semnarea acordului în-tre guvernul român și Agenția In-ternațională pentru Energia Atomi-că cu privire la aplicarea garan-țiilor în cadrul Tratatului de ne-proliferație a armelor nucleare. Ro-mânia consideră că acest tratat, cu toate limitele și imperfecțiunile sale, poate reprezenta un pas în direcția măsurilor de limitare și lichidare a dezvoltării inarmării a-tomice, cerute de toate popoarele lumii. Pentru aceasta este necesar să se aducă la îndeplinire preve-derile articolului VI din Tratat, ca-re cer tuturor semnatarilor să ac-ționeze pentru ca el să fie urmat de noi pași concreți în direcția în-făptuirii dezarmării. Conștiința o-menirii nu se poate împacă cu as-censiunea continuă a spiralei înar-mărilor nucleare și clasice, plină

NICOLAE ȚĂRANU

MAGDALENA RĂDULESCU

(Urmare din pag. 14)

Ei erau zugravi și întotdeauna erau plini de var. Pe mine nu mă mai văzuseră însă murdară așa de tare pînă atunci. S-a apropiat mai întîi unul dintre ei, un tîndr, și a cerut voie să privească ce lucrasem. Apoi i-a chemat și pe ceilalți. „Dar știi că nici munca ta nu e ușoară” — mi-a spus tîndrul. „Nu este de loc” — i-am răspuns.

Ce m-a bucurat grozav a fost că toți au înțeles tablourile mele și le-au plăcut.

Din ziua aceea am devenit prieteni. M-au considerat „de-a lor”. Adică muncitoare. Și mă ajută întotdeauna cînd am nevoie. Mîncăm în fiecare zi la același restaurant și după-masă, dacă sîntem liberi, jucăm șah împreună. Ei sînt singurii care m-au vizitat la spital cînd am fost bolnavă și s-au interesat tot timpul să am ce-mi trebuie. Toți au cumpărat tablouri de la mine. Nu au acceptat însă niciodată să le ofer în dar vreun tablou. Sînt foarte mîndri. Mindria, cînstea și generozitatea lor sînt atît de naturale încît nu mă simt niciodată singură alături de ei.

— Dar la Paris cum vă simțiți ?

— La Paris nu mai stau atît de mult, ca pe vremuri. Mai am cîțiva cunoscuți, dar lumea este foarte ocupată. Pictorii de acum citeva decenii au plecat sau au devenit bogați și e totuna. Eu n-am acceptat nici un negustor dintre cei care au vrut să se ocupe de lucrările mele și asta îi supără astăzi pe mulți. Am rămas credincioasă anilor în care toți eram cinstiți și lucram din răsuputeri fără să ne gîndim la prețul cu care vom vinde tabloul. Singurul preț adevărat a rămas și astăzi pentru mine aprecierea celui care îmi privește tabloul. Tablourile mele știu să-și aleagă singure casele în care să rămîna. Nu am nevoie de serviciile nici unui negustor. Cei care lucrează cu negustorii își pierd complet libertatea.

Eu am avut acum cîțiva ani o experiență și știu de atunci ce se întîmplă cu pictorii care au devenit bogați. Negustorul se ocupă de publicitate, de prețuri, își găsește galeriile cele mai scumpe și fixează cu proprietarii galeriilor tematica tablourilor pe care să le lucrezi. După aceea nu mai ai voie să oferi nimănui un tablou sau un desen pentru că totul este inventariat. Nu ai voie să pictezi decît ceea ce îți spune negustorul. El decide că acum „merge” să pictezi, de exemplu, cai, dar nu cai singuri, ci cai cu călăreți, și nu pe pinze mari, pentru că pe pinze mari face alt pictor dintre cei pe care îi „gestionează” tot el și nu e bine să fie concurență, sau pictează pinze mari pictorul unui negustor concurent și iarăși nu e bine că celălalt pictează mai multe tablouri ca tine și e mai rentabil. Așa că dacă astăzi ai inspirație să pictezi o altă scenă decît aceea pe care ți le-a comandat negustorul, nu ai voie. Trebuie să lași inspirația de-o parte și să lucrezi ce vrea el.

Mi-a fost imposibil să renunț la dreptul de a picta ceea ce simt. De unde ar putea să știe mai bine decît mine un negustor — și încă unul de aici, din Franța — ce trebuie să cuprîndă un tablou în care eu vreau să sugerez, de exemplu, frumusețea și vigoarea „Călușarilor”. Și mie îmi este greu să găsesc expresia cea mai sugestivă pentru a transpune pe pinză toată bogăția acestui dans a cărui emoție o port în suflet de cînd m-am născut. Mi-e chiar foarte greu, deși știu ce vreau să exprim.

André Verdet : „...Ceea ce este ciudat în pictura Magdalenei Rădulescu, foarte autentic sprijinită pe datinile țării sale, este că ea găsește în incantația personajelor aspecte apropiate operei lui James Ensor, această latură flamandă a măștilor cu zîmbet unori tragic truculent și neliniștitor...”.

— Nu cred că există un alt folclor în lume de aceeași bogăție a ritmului și culorii, ca cel românesc...

Sau, mai departe, tot André Verdet :

„...Forța feeriei pe care ea reușește s-o imprime și celei mai mici compoziții (...) izvorăște din cele mai cinstite straturi ale folclorului românesc, atît de bogat și de divers în ritmurile sale și în culorile aproape orientale”.

- Cînd eram copil alergam prin sat, fascinată, după perechile de dansatori. Puneam mîna pe costumele lor strălucitoare și îmi făcea plăcere la fel de mare ca atunci cînd culegeam flori. Mi-am cumpărat ieri cîteva cutii cu vopsea lăcuită și cartoane mai mari. Gratajele care mă preocupă acum sînt o experiență foarte instructivă. La Nisa nu găsesc întotdeauna culori bune. Culorile obișnuite, cu ulei, sînt catifelate. Pentru grataje am nevoie de culori dure. Aici, la Paris, am un prieten care știe să metalizeze culorile. Este o experiență numai a noastră. Nici un pictor nu cunoaște culorile acestea. După ce le suprapun în straturi, cum ele se usucă foarte repede, lucrez imediat pe fiecare strat în parte, cite un fragment de compoziție. După ce am terminat fiecare fragment, tabloul devine omogen prin alăturarea părților lucrate separat, fiecare pe alt strat de vopsea. În afara imbinării culorilor se dobindește și o perspectivă nouă. E o tehnică foarte dificilă. Trebuie nu numai să ai foarte exact în cap imaginea întregii compoziții, dar să alegi și culoarea cea mai potrivită pentru fiecare contur și toate foarte repede pentru că altfel vopseaua se întărește ca cimentul. E mult mai greu decît să lucrezi pe os sau pe piele, pentru că acolo materialul „așteaptă”. Nu știu dacă mă înțelegeți...

● „Aș fi putut privi Marea Neagră de dimineața pînă seara. Niciodată nu mă plictiseam”

● „...grădina părinților mei plină de tătăroaice tinere care veneau să se joace cu noi. Acolo erau și cai mulți, cai dobrogieni. Și aveam numai zece-doisprezece ani...”

● „Am cunoscut aceste dansuri în primii mei patru-sprezece ani de viață, petrecuți în casa părintească din Constanța”

- Tată lumea te înțelege foarte bine, Magdalena Rădulescu. Toți marii critici din această capitală a picturii — care este Parisul — te-au înțeles încă de la început. Te-au înțeles și ne-numărații admiratori care nici nu așteaptă să se uisce culoarea pe ultimele grataje sau pe icoanele tale de pe coajă de placaj și le mută imediat în casele lor, pe care, așa cum spuneai, tablourile tale știu atît de bine să le aleagă singure. Le mută acolo cu dansurile noastre românești, cu caii dobrogieni și cu dragostea ta mare pentru această parte a lumii în care te-ai născut și ai privit prima oară marea.

Ți-am mai adus cîteva gînduri pentru albumul pe care-l porți pretutindeni ca să înlocuiești răspunsurile despre drumul tău artistic. Iată, poetul Ion Vineanu, scria și el în anii în care Jean Cassou și Jacques Lassaigne nu te cunoscuseră încă :

„...Viguroasa personalitate a doamnei Magdalena Rădulescu se manifestă cu egală măiestrie în portret, în peisaj, în natura moartă, în compozițiile largi, unele cu tendințe abstracte, altele, în care fantasticul predomină și creează miracolul unei realități noi”.

— Am emoții...

— Și a mai scris și poetul Miron Radu Paraschivescu, după cum știți : „Dintre toți pictorii noștri

ji moderni și contemporani, cred că Magdalena Rădulescu face parte din cei care ar avea cel mai puțin nevoiea unei prezentări. Fidelitatea artistului față de sine însuși nu poate fi în nici un fel despărțită de aceea față de țara sa și de poporul din mijlocul căruia s-a născut, s-a hrănit și s-a ridicat...”.

— Miron Radu Paraschivescu ținea foarte mult la mine. Cînd am montat expoziția de la Ateneu în 1970 a venit de mai multe ori să mă vadă. Apoi, m-a dus, într-o zi, cu mașina la Văleni. N-a venit la vernisaj decît pentru o clipă. M-a văzut fericită și a plecat. Mi-a spus pe urmă că n-a rămas să nu-mi transmită și mie emoțiile lui. Era atît de multă lume încît nu l-am găsit să-i mulțumesc că a venit și m-am temut că s-a supărat. Nu era supărat însă. Era chiar bucuros că nu-l văzusem. Am însă impresia că a plecat nu din cauza emoțiilor ci pentru a nu atrage atenția oaspeților mei asupra lui. Întotdeauna a fost de o delicatețe și de o discreție exemplară... Știa să se bucure de succesul altora mai mult decît de propriile lui succese. Lucru destul de rar. N-am dreptate ?

— Apoi a mai scris și criticul Petru Comarnescu :

„Magdalena Rădulescu este o purtătoare de imagini adînc legate de viața cea largă, o pictoriță ce colindă lumea cu cîntece de culoare, prin care își exprimă bucuria de a trăi, fascinația în fața frumuseților naturii și ale lumii, trecînd în basm cromatic și decorativ ceea ce vede, simte, visează”.

— Bietul Comarnescu... El trebuia să vorbească la vernisaj. Mi-a promis încă la Nisa că dacă vin la București — abia pregăteam atunci expoziția — o să fie bucuros să mă prezinte noilor iubitori de pictură din București. Pe ceilalți, mai vechi, îi cunoșteam împreună. Mi-a văzut cîteva tablouri și mi-a spus că e sigur de reușita expoziției. Asta mi-a dat curaj pentru că el cunoștea foarte bine și ce lucrează pictorii de acasă și ce place publicului nostru. Am muncit teribil după vizita lui. Mi-a spus cîți tineri de valoare au expoziții aproape în fiecare săptămîină și că vor veni cu toții la expoziția mea ; pentru că așa e obiceiul. Și a avut dreptate.

Niciodată n-au fost atîția pictori la un vernisaj de-al meu de pe vremea cînd eram în grupul de la Montparnasse. Dar el n-a mai venit. Era bolnav. La început medicii au crezut că are gripă...

— Cuvintele maestrului Victor Eftimiu le cunoști : „Magdalena Rădulescu a adus în plastica noastră o personalitate aparte, intrapirări de culori palpitate, o viziune neobișnuită a oamenilor și a lucrurilor, o originalitate cu care s-a născut, pe care n-a căutat-o, o fantezie, exuberanță, înălțări la cer, vibrații supraomenești, supraterestre, viziuni din lumea contemporană, transfigurată în aură de basm”.

— Toți sințeti atît de buni cu mine încît...

C oborîm încet pe străduța Mouffetard spre centrul Cartierului Latin, pe rue des Ecoles, apoi pe St. Michel și ne oprim o clipă în fața librăriei de lîngă întretăierea lui Boul' Mich cu bulevardul Saint Germain.

Magdalena a intrat să cumpere ilustrate pentru prietenii din București. Cînd am văzut cîte ilustrate a cumpărat i-am spus sincer că nu cred să le poată scrie pe toate pînă anul viitor. Mi-a răspuns, tot sincer, și aproape supărată, ca și cum n-aș fi înțeles nimic din toată discuția noastră :

— Pentru prieteni, două sute de ilustrate pot fi și desenate într-o singură noapte, nu numai scrise.

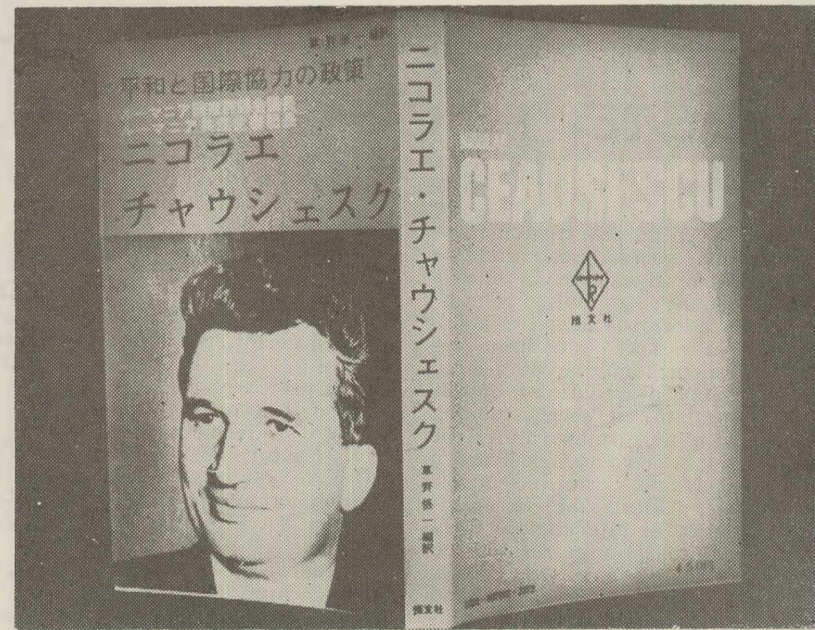
ANUL INTERNAȚIONAL AL CĂRȚII

cartea pentru toți

de René Maheu,
director general al UNESCO

În acest început de an 1972, care a fost proclamat în unanimitate „Anul internațional al cărții” de către Conferința generală UNESCO, invit toate țările lumii să se asocieze — fiecare după posibilitățile și necesitățile sale — la acest vast program, făcîndu-și din deviza acestuia propria lor deviză: **Cărți pentru toți**.

tuturor să poată aprecia ceea ce spiritul omului a produs mai bun de-a lungul și de-a latul lumii și, de asemenea, să servească înțelegerea între popoare, cea dintîi condiție a unei păci reale ? Chiar în țările în care editarea cărților este înfloritoare, cartea este încă departe de a fi intrat pretutindeni în viața fiecăruia. În timp ce a-

De mai multe milenii documentul scris și de citeva secole — documentul tipărit joacă un rol esențial în conservarea și difuzarea cunoștințelor umane. În aceste documente popoarele lumii au găsit cei mai buni aliați pentru îmbogățirea gîndirii și cucerirea libertății. Chiar dacă unele culturi s-au bazat la început pe comunicarea orală sau gestică, ele au putut supraviețui și s-au putut dezvolta în epoca modernă numai prin înrudirea ulterioară cu comunicația scrisă.

Cel mai sigur și mai practic instrument de comunicare dintre toate cîte au fost inventate vreodată, cartea este cea dintîi care a permis gîndirii omului să învingă timpul și apoi spațiul.

De un sfert de secol ea face parte din vasta gamă a mijloacelor de comunicație în masă, unde se cuvine să i se asigure locul și rolul pe care îi merită, prin posibilitățile pe care le are de a fi în slujba noii comunități umane — extinsă la dimensiunile planetelor.

Există în lume în momentul de față o imensă necesitate de lectură care, pentru o largă categorie a populației globului, a devenit o adevărată foamă de carte. În timp ce revoluția care s-a produs în tehnica producției și distribuției permite lansarea pe piață a unui număr mereu în creștere de opere scrise de bună calitate și relativ puțin costisitoare, țările în curs de dezvoltare suferă de o lipsă de carte care se agravează pe măsură ce învățămîntul din aceste țări se generalizează.

Neproducînd, în total, decît a cîineea parte din totalul cărților care se tipăresc în lume, aceste țări pot încerca să satisfacă — și numai într-o oarecare măsură — necesitățile la care nu vor putea răspunde în întregime, numai pe calea schimburilor internaționale, în termen lung, doîndu-se cu o industrie națională tipografică. Dacă programul mondial al UNESCO, inițiat în favoarea promovării cărții în lume, tinde în mod special să remedieze acest dezechilibru grav dintre țările dezvoltate și țările în curs de dezvoltare, problema nu se pune totuși, numai din punct de vedere cantitativ. Nu este oare la fel de important și, mai ales, necesar de a face totul pentru ca acest instrument privilegiat al cunoașterii și reflecției care este cartea să contribuie la îmbogățirea individului și la progresul societății, să permită

ceste țări dispun în general de o rețea de distribuție permițînd în dreptarea cărții către cititor, problema de a ști cum să fie îndreptați cititorii către carte continuă să se pună, cu acuitate diferită, desigur, în fiecare din aceste țări, după cum dovedesc procentajele adeseori ridicate ale ne-cititorilor, din diferitele anchete concordante. Oare n-a sosit momentul de a reanaliza ansamblul problemelor legate de editarea cărților, cu scopul de a pune în slujba acestora tehnicile audio-vizuale a căror influență asupra cărții se resimte din ce în ce mai puternic ? Cartea neputînd rămîne izolată de celelalte importante mijloace de informație, n-ar trebui reconsiderat rolul ei în societate ?

La analiza acestor categorii de probleme invităm comunitatea mondială să reflecteze în Anul internațional al cărții, cu scopul de a găsi soluții care vor beneficia în mod sigur de concursul activ al instituțiilor publice, ca și al instituțiilor naționale, regionale și internaționale, al personalităților influente.

Dacă această preocupare trebuie să se traducă, înainte de toate, în fiecare stat membru, într-un efort național tinzînd să mobilizeze energile și să determine inițiative concrete, ea va trebui, de asemenea, să fie marcată de un larg efort în cooperarea internațională. Ținînd seama de imensitatea necesităților țărilor în curs de dezvoltare, este de datorie guvernelor și organismelor care administrează programele de asistență bilaterală sau multilaterală de a le acorda, mai ales în domeniul producției și distribuției de carte, întregul concurs tehnic și financiar care le este necesar.

În punerea în practică a ideilor Anului internațional al cărții, un rol de prim ordin revine, absolut normal, organizațiilor profesionale din domeniul cărții — autori, editori, bibliotecari și librari — care au fost atît de strîns asociați la început și a căror dorință de a întări și mai mult solidaritatea lor profesională s-a concretizat de curînd în adoptarea unei „Charte a cărții”, elaborată în comun.

Dar Anul internațional al cărții este, mai mult decît orice, o problemă a tuturor celor pentru care folosul cărții — instrument de muncă zilnică, mijloc de formare profesională sau sursă de repaus și visare — este inseparabil de fericirea și demnitatea de a trăi.

Fie ca toți aceștia să facă astfel încît să existe **Cărți pentru toată lumea !**

Colegiul de redacție :

ION BĂDICĂ (redactor-șef), NICOLAE MOTOC (redactor-șef adj.), ȘTEFAN CAREJA, GH. DUMITRAȘCU, MARIN PORUMBESCU, FLORICA POSTOLACHE, ADRIAN RĂDULESCU, EM. ȘTEFĂNESCU

Tomis, revistă lunară editată de Comitetul pentru cultură și educație socialistă al județului Constanța. B-dul Republicii nr. 28 Constanța, telefon 1 34 16 — 2 13 68. Căsuța poștală nr. 112